

Univerza v Ljubljani
FAKULTETA ZA SOCIALNO DELO

DIPLOMSKA NALOGA

**VZGOJNI PRISTOPI V MLADINSKEM ZDRAVILIŠČU IN
LETOVIŠČU DEBELI RTIČ**

Mentor: dr. Milko Poštrak
(So)mentor: Doc. dr. Nino Rode

Ana Blažič

LJUBLJANA 2013

PODATKI O DIPLOMSKI NALOGI

Ime in priimek: Ana Blažič

Naslov naloge: Vzgojni pristopi v Mladinskem zdravilišču in letovišču Debeli rtič

Kraj: Ljubljana

Leto: 2013

Število strani: 131 **Število tabel:** 12 **Število grafov:** 3 **Število prilog:** 4

Mentor: dr. Milko Poštrak

(So)mentor: Doc. dr. Nino Rode

Ključne besede: otroci, mladi, vzgojitelj, vzgojni pristopi, disciplina, avtoriteta, socialno delo

Povzetek: Diplomsko delo v teoretičnem delu zajema področje otroka, vzgojitelja, posamezne vzgojne pristope z zagovorniki in kritiki le-teh, področje discipline in avtoritete, vlogo komunikacije in na koncu vlogo socialnega dela kot povezovalno poglavje prejšnjih sklopov.

Praktični del s kvantitativno analizo prikazuje rezultate o zastopanosti vzgojnih pristopov, s poudarkom na zastopanosti dogovornega pristopa. Zajema tudi rezultate o zastopanosti pristopov glede na število terminov, samooceno lastnega dela, lastno počutje v svoji vlogi, mnenja o pričakovanju vodstva glede uporabe vzgojnega pristopa in dojemanje otrok kot pokazatelj odnosa.

Title: Educational approaches at the Debeli rtič youth resort

Descriptors: children, youth, teacher, educational approaches, discipline, authority, communication, social work

Abstract: The theoretical part of the thesis includes the field of the child, the teacher, individual educational approaches with its proponents and critics, the field of discipline and authority, the role of communication, and in the end, the role of social work as the connective chapter of previous parts.

The practical part includes the quantitative analysis which shows the results of the representation of educational approaches with the emphasis on the representation of the cooperative approach. It also includes the results of the representation of approaches considering the number of terms, self-evaluation of their work, their own state and well-being in their role, opinions on the expectations of the directing staff regarding the use of the educational approach and the perception of children as an indicator of the relation.

Univerza v Ljubljani
FAKULTETA ZA SOCIALNO DELO

DIPLOMSKA NALOGA

**VZGOJNI PRISTOPI V MLADINSKEM ZDRAVILIŠČU IN
LETOVIŠČU DEBELI RTIČ**

Mentor: dr. Milko Poštrak
(So)mentor: Doc. dr. Nino Rode

Ana Blažič

LJUBLJANA 2013

PREDGOVOR

Vodenje skupine je ena izmed zahtevnih nalog za vsakega posameznika in je nekaj, česar se vsak loti na svoj način, zato poznamo različne vzgojne načine, še vedno pa je veliko govora o tem, kateri način oz. oblika je najbolj primerna in najučinkovitejša.

Debeli rtič je mladinsko zdravilišče in letovišče na slovenski obali, kamor vsako leto prihaja veliko vzgojiteljev z različno izobrazbo in različnimi izkušnjami pri delu z mladimi. Družijo se z otroci po teden, dva ali celo več in velikokrat prihaja do situacij, ko vzgojitelj ne ve, kako ravnati, ko mu vse skupaj »spolzi iz rok«, ko je vzgojitelj nemočen, ko se konflikti ne končajo itd.

Za to temo sem se odločila, ker tudi sama opravljam delo vzgojitelja na Debelem rtiču in se tudi sama soočam z vodenjem skupine. Prav tako je bila izražena želja s strani pedagoškega sektorja v tem zdravilišču, da bi se raziskala tovrstna tematika v smeri pomoči bodočim pa tudi sedanjim vzgojiteljem z namenom vpogleda v vzgojne pristope, pozitivne in negativne učinke določenih pristopov, počutje vzgojiteljev in njihova uspešnost itd.

V nalogi bom obravnavala vlogo vzgojitelja, različne vzgojne pristope, ki se pojavljajo v današnjem času tako v družini, šoli, kot tudi drugod v odnosu z mladimi. Prav tako bom nekaj besed namenila disciplini, komunikaciji in avtoriteti pa tudi vlogi socialnega dela kot pomembni vsebini pri delu z mladimi.

Diplomska naloga temelji na raziskavi, katere namen je predstaviti različne vzgojne pristope, ki jih uporabljajo vzgojitelji na Debelem rtiču in tudi posledice oz. učinke posameznega pristopa.

Glede na to, da je raziskava opravljena med vzgojitelji na Debelem rtiču, bi jo težko posplošili na celotno populacijo vzgojiteljev tudi v ustanovah, zagotovo pa lahko rečem, da podobno ravna tudi vzgojitelji na drugih letovanjih in kolonijah, kjer je njihova vloga skrb za skupino otrok 24 ur na dan, zunaj formalne institucije.

Diplomska naloga je izdelek vseh, ki so kakor koli pripomogli k nastanku naloge. Na tem mestu bi se zato rada zahvalila najprej vsem vzgojiteljem Debelega rtiča, ki so bili pripravljeni sodelovati v raziskavi. Prav tako bi se ob tej priliki rada zahvalila mentorju dr. Milku Poštraku in (so)mentorju doc. dr. Ninu Rodetu za strokovno pomoč in svetovanje. Zahvaljujem se tudi vsem prijateljem in bližnjim, za podporo in spodbudo pri izdelavi naloge.

KAZALO

1. TEORETIČNI UVOD	7
1.1. MLADINSKO ZRAVILIŠČE IN LETOVIŠČE DEBELI RTIČ	7
1.2. OTROCI S TEŽAVAMI	10
1.3. OSEBNOST IN VLOGA VZGOJITELJA	12
1.3.1. Tim vzgojiteljev	17
1.4. VZGOJNI PRISTOPI IN NAČINI VODENJA	18
1.4.1. Disiplina kot prisoten element v vseh treh pristopih vodenja skupine.....	20
1.4.2. Komunikacija in reševanje konfliktov	21
1.4.3. Avtoriteta kot pomemben pokazatelj pristopa	23
1.4.4. Ukazovalni nedogovorni način vodenja oz. ukazovalni pristop	25
1.4.4.1. Ukazovalni način vodenja in disciplina	27
1.4.4.2. Avtoriteta v ukazovalno nedogovornem načinu vodenja: apostolska avtoriteta	28
1.4.5. Neukazovalni nedogovorni način vodenja oz. vsedopuščajoči pristop	31
1.4.5.1. Vsedopuščajoč vzgojni pristop in disciplina	37
1.4.5.2. Avtoriteta v neukazovalnem nedogovornem pristopu: Rousseajev model	
avtoritete	38
1.4.5.3. Kritika vsedopuščajočega pristopa Christopher Lasch	39
1.4.6. Dogovorni vzgojni pristop	40
1.4.6.1. Dogovorni vzgojni pristop in disciplina.....	41
1.4.6.2. Avtoriteta v dogovornem vzgojnem pristopu: samoomejitvena avtoriteta	43
1.5. VLOGA SOCIALNEGA DELA	46
2. PROBLEM	51
3. METODOLOGIJA	53
3.1. Vrsta raziskave, model raziskave in spremenljivke.....	53
3.2. Merski instrumenti in viri podatkov	55

3.3. Populacija in vzorčenje.....	56
3.4. Zbiranje podatkov.....	57
3.5. Obdelava in analiza podatkov	58
4. REZULTATI.....	63
5. RAZPRAVA	76
6. SKLEPI	80
7. PREDLOGI	81
8. LITERATURA	82
9. PRILOGE	85
9.1. Anketni vprašalnik.....	85
9.2. Zbirnik podatkov	90
9.3. Izračuni	125
9.4. Izjava o avtorstvu.....	129
10. POVZETEK	130

KAZALO TABEL

Tabela 3.1.1.: Spremenljivke, indikatorji in vrednost spremenljivke.....	53
Tabela 3.3.1.: Prikaz vzorca po spolu.....	56
Tabela 3.3.2.: Opis vzorca glede na starost	57
Tabela 3.5.1.: Vrednost korelacijskega koeficienta in korelacija.....	62
Tabela 4.1.: Zastopanost vzgojnih pristopov	64
Tabela 4.2.: Zastopanost vzgojnih pristopov glede na spol.....	66
Tabela 4.3.: Zastopanost dogovornega vzgojnega pristopa glede na spol.....	67
Tabela 4.4.: Zastopanost vzgojnih pristopov glede na število terminov	68
Tabela 4.5.: Zastopanost vzgojnih pristopov glede na oceno lastne uspešnosti.....	70
Tabela 4.6.: Zastopanost vzgojnih pristopov glede na počutje v vlogi vzgojitelja	71
Tabela 4.7.: Zastopanost vzgojnih pristopov v povezavi s pričakovanjem s strani vodstva po mnenju vzgojiteljev	73
Tabela 4.8.: Zastopanost vzgojnih pristopov v povezavi z opisom otrok s strani vzgojiteljev	74

1. TEORETIČNI UVOD

1.1. MLADINSKO ZRAVILIŠČE IN LETOVIŠČE DEBELI RTIČ

Mladinsko zdravilišče in letovišče Debeli rtič deluje v okviru organizacije Rdečega križa Slovenije. »Poslanstvo Mednarodne federacije društev Rdečega križa in Rdečega polmeseca in s tem tudi Rdečega križa Slovenije je z močjo humanosti izboljšati življenje ranljivih ljudi« (Rks.si - Kdo smo - Poslanstvo).

Zamisel o nastanku letovišča in zdravilišča za otroke se je rodila že leta 1955. Tam, kjer je danes zdravilišče, sta tistega leta stali dve stari stavbi, okolje pa je bilo zanemarjeno, zaraščeno, skratka, neurejeno in neprimerno.

Rdeči križ Slovenije je začel zbirati prostovoljce in podpornike in si za sodelovanje pridobil 300 000 prostovoljcev. To so bili delovni ljudje in občani, organizacije, ljudski odbori, zavodi za socialno zavarovanje in drugi. Omenjeni stari stavbi so uredili tako, da je bila ena urejena za kuhinjo, druga pa za ambulantne potrebe. Prvih 100 otrok je tako na Debeli rtič prišlo 13. 6. 1956. Ta datum danes prepoznavajo kot rojstni dan zdravilišča.

Leto kasneje so s pomočjo loterije zbrali potrebna sredstva za izvedbo kanalizacije in vodovodnih del, elektrike, zgraditev osrednje kuhinje, sanitarij za taborjenje in dovoznih cest. Pripravili so zazidalni načrt in začeli urejati okolico s sajenjem sadnega drevja, grmičevja, oljk ... in leta 1960 je na Debelem rtiču pod šotori letovalo že 3000 otrok.

V letih od 1956 do 1962 je Rdeči križ Slovenije na različne načine intenzivno zbiral sredstva za gradnjo zdravilišča in letovišča za otroke. Najuspešnejša je bila Akcija za dograditev naravnega zdravilišča Debeli rtič, saj so z zbranim denarjem zgradili komunalne naprave, centralno kurjavo, sodobno kuhinjo in pralnico, uredili pa so tudi obalo, kopališče in nekaj stanovanj. Takrat se je začela tudi gradnja dveh paviljonov.

Leta 1963 je zdravilišče zaživelo, saj je meseca maja sprejelo prve otroke po individualno določenem času zdravljenja. Delovati je začela povezanost zdravilišča s socialno in zdravstveno službo v otrokovem kraju bivanja. V zdravilišču je začela delovati tudi osnovna šola, ki je sestavni del zdravljenja. Naslednje leto pa sta se gradnja in razvoj letovišča in zdravilišča pospešeno nadaljevala.

Leta 1975 je bil z gradnjo novega paviljona pridobljenih novih 150 postelj za otroke. Tako je bilo med letoma 1972 in 1975 na zdravljenju kar 5 829, na letovanju pa 10 582 otrok.

Območje Debelega rtiča je bilo zaradi izjemno ohranjene narave in bogatega življenja na kopnem in v morju leta 1991 razglašeno za naravni spomenik. Namen razglasitve je bilo ohraniti nedotaknjen del obale in preprečiti posege in spremembe le-tega.

Med letoma 1995 in 1999 sta bila v sklopu zdravilišča zgrajena dva bazena, notranji bazen, Hotel Bor, savna, masažni salon, prostor za fizioterapijo. Prav tako je zdravilišče dobilo novo jedilnico, prenovljeno kuhinjo in pralnico.

Med letoma 1995 in 2002 je Rdeči križ s številnimi akcijami zbiral dodatna sredstva za Debeli rtič, kjer sta bili uspešni predvsem akciji Rt mladosti in Zidak dobre volje, bistveno pa so k obnovi prispevali tudi številni anonimni donatorji, katerih pomoč simbolizira nova pot, Pot donatorjev, ki vodi do morja.

Želja nuditi pomoč in zdravljenje otrokom je bila ves čas prisotna in zelo močna. Danes lahko zdravilišče ponudi zdravljenje in počitnice kar 800 otrokom hkrati. Neokrnjena narava, morje in sonce so ta del obale prekrstili v klimatsko zdravilišče. V parku zdravilišča uspeva več kot 2500 večjih rastlin, ki pripadajo 230 vrstam. Večina rastlin je stara 50 let, v najstarejšem delu parka pa rastejo rastline stare tudi do 150 let.

Zdraviliška zdravstvena dejavnost temelji na ugodnem, blažilnem obmorskem ozračju, ki je zelo koristno za naravno zdravljenje otrok, obolelih na dihalih, in zdravilnih učinkih morske vode.

Moderno zasnovano zdravilišče ima danes lastno ambulanto, plažo, pokrit bazen s prečiščeno in ogrevano morskno vodo, savno, prostor za fizioterapijo, športna igrišča in sprehajališča. Zdravstveno delo usmerja zdravnik specialist šolske medicine ob sodelovanju specialističnih zdravstvenih služb.

Zdravstveni programi so namenjeni otrokom, družinam in odraslim. Na zdraviliškem oddelku sprejemajo otroke do 18. leta starosti v spremstvu staršev ali v skupini.

Otrokom zagotavljajo 24-urno vzgojno in zdravstveno oskrbo.

Mladinsko zdravilišče in letovišče Rdečega križa Slovenije Debeli rtič ponuja tudi idealne razmere za organizacijo raznih oblik letovanja organiziranih skupin.

Danes posvečajo organizatorji letovanj posebno pozornost zdravstveno in socialno ogroženim otrokom. Posebno pozornost namenjajo usposobljenosti vzgojnega osebja, zato vsako leto

organizirajo tudi izobraževalni seminar za nove vzgojitelje in za vzgojitelje, ki na Debeli rtič prihajajo že več let. Vzgojno delo danes usmerjajo in vodijo pedagoški vodja, strokovnjak za telesno vzgojo in vzgojitelji.

Na Debelem rtiču je poskrbljeno tudi za športne aktivnosti otrok. Zdravilišče ima igrala za mlajše otroke, nogometno in košarkaško igrišče, igrišče za odbojko na mivki, Trim stezo in Učno pot Veveričke Hane.

Številni urejeni objekti izven sezone ponujajo idealne razmere za organizacijo raznih oblik izobraževanj za odrasle, konferenc, poslovnih srečanj, rekreacijskih priprav za športnike, letovanj posameznikov, organiziranih skupin itd.

S centrom zdravja in dobrega počutja Arija so še obogatili dolgoletno zdraviliško tradicijo. Dodali so sodobno ambulantno, ki deluje 24 ur na dan, fizioterapijo, delovno terapijo, talasoterapijo, telovadnico, pol-olimpijski bazen in savne (arhiv Debeli rtič).

1.2. OTROCI S TEŽAVAMI

Socialno ogroženi otroci pa tudi drugi se srečujejo z neustreznimi razmerami doma. Lahko gre za revščino, razvezo staršev in neurejene stike, takšno in drugačno nasilje, alkoholizem, droga, smrt enega od staršev, zanemarjanje itd. Ti otroci se srečujejo s takšnimi in drugačnimi vedenjskimi in čustvenimi težavami, ki so posledica razmer v domačem okolju.

Družina je pomemben dejavnik, ki vpliva na nastanek in razvoj vedenjskih motenj, saj preko svoje dinamike vpliva na razvoj in vedenje vseh družinskih članov (Vsiskupaj.com - Vzgoja in izobraževanje - Učenci s posebnimi potrebami - Otroci s čustvenimi in vedenjskimi težavami).

Otroci imajo zaradi razmer v svojem okolju številne različne čustvene in vedenjske težave. Vse te težave so večinoma posledica neustreznih odnosov, v katerih se je otrok razvijal pa tudi odnosov v katerih še vedno živi (Kobolt, 2010: 161).

Če otrok v svoji družini ni deležen ljubezni, varnosti, toplote ter pohvale, se kar hitro v njem naselijo občutja tesnobe, nesreče in strahu. Otroci se zaradi stiske zateče v neprimerne oblike vedenja (Vsiskupaj.com - Vzgoja in izobraževanje - Učenci s posebnimi potrebami - Otroci s čustvenimi in vedenjskimi težavami). Otroci z neprimernim vedenjem moti okolico in takrat vselej opozarja, da je z njim nekaj narobe, da potrebuje pomoč (Žorž, 2010: 140).

Otroci potrebujejo zaupanje vase in se dobro počutiti v svoji koži, za to pa potrebujejo pozitiven in stabilen odnos (Robert B. Germain v Sandoval, 1988: 82).

Ti otroci res potrebujejo predvsem podporo in razumevanje vzgojiteljev pa tudi ostalih otrok v skupini. Razumevanje in podpora sta ključna »za drugačno odzivanje otroka, za zmanjšanje njegovih strahov, spoštovanje dogovorov in vzpostavitev zaupanja« (Kobolt, 2010: 161). V veliki skupini otrok pa s strani vzgojiteljev hitro pride do napačnih odzivov na te otroke. Velikokrat so razumljeni kot najbolj težavni, moteči, nezaželeni, pri čemer lahko doživljajo negativne asociacije iz svojega domačega okolja, kar pa ni v redu.

Prijateljstvo je med otroci izredno pomembno, saj je učni prostor emocionalnega in vedenjskega reagiranja. Otroci v tem odnosu prevzame načine razumevanja in reševanja življenjsko zapletenih in težkih situacij. Prijateljstvo ponuja otroku emocionalno, socialno in izobraževalno prilagoditev. Prijateljstvo lahko predstavlja tudi zaščito za mlade v časih kriz v okolju, kjer otroci živijo. Če je v družini prisotno nasilje in nerazumevanje med staršema, so

lahko prav pozitivni odnosi z vrstniki otrokova edina kvalitetna izkušnja emocionalnega in socialnega razumevanja (Kobolt, 2010: 79).

Otroci svoje težave, ki jih vedno nosijo s seboj, izražajo na različne načine. Otrok lahko izbruhne ali pa se umakne vase. V obeh primerih sporoča, da je nekaj narobe in da potrebuje pomoč (Cooper v Kobolt 2010: 230). Velikokrat se ti otroci na pomoč ne znajo pravilno odzvati, lahko jo celo zavračajo, saj vidijo to kot boljšo rešitev kot navezanost in kasnejšo potrtost in razočaranje, kot to poznajo iz drugih odnosov (ibid.). Vseeno otrok potrebuje navezanost (ibid.) in letovanje je zagotovo ena izkušnja, kjer se lahko ustvari iskrena in pozitivna navezanost med vzgojiteljem in otrokom pa tudi med otroci. Pomembno je, da vzgojitelj vzpostavlja okoliščine, »v katerih se lahko take navezanosti in povezanosti varno ustvarijo« (ibid.) Otroci, ki obiskujejo poletne tabore ali letovanja, se po tednu ali dveh vedno vrnejo nazaj v svojo družino, zato je pomembno, da se vzgojitelj trudi za pozitivne odnose med njimi, za primerne odzive, za podporo ob vseh čustvih, ki jih otrok doživlja in za sporočilo, da so najbolj pomembni oni sami.

1.3. OSEBNOST IN VLOGA VZGOJITELJA

Vzgojitelj ima pomembno vlogo in nosi veliko odgovornost do svoje skupine otrok.

Pedagoški delavci opozarjajo, da vedenja, ki motijo pedagoški proces, naraščajo, oni pa se ne znajo pravilno odzivati in spoprijemati. Tega se res ni mogoče do potankosti naučiti, lahko pa vzgojitelji in otroci s sodelovanjem gradijo odnose, kjer se na izstopajoče vedenje odziva resno, jasno in občutljivo. Torej, dosledno in usklajeno (Kobolt, 2010: 1).

Izredno pomembne pa so tudi vzgojiteljeve osebne lastnosti. Zagotovo je pomembna lastnost sočutje oz. empatija in druge komunikacijske sposobnosti. Brez njih namreč ne moremo vzpostaviti ustreznega čustvenega odnosa z otrokom, ta pa, kot smo že rekli, šele omogoča vzgojno vplivanje (Kroflič, 1997b: 23). Empatija je lastnost, ki je v medsebojnih odnosih pomembna in potrebna. Predvsem v kriznih okoliščinah je sočutje izredno pomembno, saj krepi, ponuja roko za samopomoč in skuša premagati boleče okoliščine (Rogge, 2000: 54). »Medtem ko pomilovanje spravi človeka na kolena, ga sočutje dviga; medtem ko pomilovanje pušča človeka samega, mu sočutje ponuja oporo; medtem ko pomilovanje jemlje človeku pogum, mu sočutje vrača odgovornost (ibid.)«

Drug pomemben vidik pri delu z otroci, predvsem pri delu z otroci, ki prihajajo iz neurejenih družinskih razmer in imajo takšne in drugačne negativne izkušnje, je zagotovo zavedanje, da je vsak otrok drugačen in da ne moremo govoriti o otrocih nasploh. Govorimo lahko le o posameznem otroku, ki živi v določenih razmerah, v nekem okolju, ki ga zaznamuje, zato se je potrebno vsakemu otroku, kot pravi Korczak (1969, povzeto po Kobolt, 1992 v Kobolt 2010: 13), tenkočutno in občutljivo približati, da bi ga lahko res razumeli, Berger pa je na individualnost vsakega izmed nas opozoril z besedami: »Vsak človek je kot vsi ljudje, kot nekateri ljudje in kot noben drug človek.« (ibid.).

Razumevanje posameznikovih odnosov, ki jih je vzpostavljal in jih vzpostavlja pa je pomembno za razumevanje vzrokov in naravo njegovih čustvenih, vedenjskih in socialnih težav (op. cit. 109). Učitelji in vzgojitelji učence pogosto ne vidijo kot osebe, ampak kot »posebne primere« (brez obraza): nenadarjen, hiperkinetičen, čustveno moten itd (Gordon, 1983: 13), kar zagotovo ni primerno ravnanje.

Velikokrat se zgodi, da vzgojitelji in učitelji opazijo le tisto vedenje, ki je izstopajoče navzven, prezrejo pa internalizirano »doživljanje«. Slednjega prepoznamo, če smo dobri opazovalci pomembnih znakov, kot so tihota, umik, plašnost otroka (Kobolt, 2010: 126).

Pomembno je, da ne vidimo otroka kot nosilca nekih motečih dejanj in vedenj, prezremo pa dejstvo, da so otrokovi emocionalni in vedenjski odzivi odvisni od kvalitete odnosov iz svojega okolja pa tudi od možnosti sodelovanja z osebami, ki so mu blizu (op.cit. 127), ampak smo pozorni na njegovo doživljanje, otroka sprejemamo in mu prisluhnemo.

Sprejemati otroke in jim prisluhniti ne pomeni, da jim je v vsem ustrezno in da se popusti vsem njihovim muham in zahtevam. Razumeti otroke in se v njih vživeti ne pomeni, da pristajamo na prekoračitve meja, ki so zanj in za ostale okrog njega uničevalne (Rogge, 2000: 17). Otroku je potrebno postaviti okvir, prostor, kjer bo lahko svobodno deloval. Vendar ne tako, da bo počel, kar hoče, kot so si to razlagali permisivno naravnani pedagogi, ampak ga obdamo z okvirom, kjer bo lahko aktiven (Zalokar Divjak, 1996: 27). Pri vsem tem pa je pomembna varnost in odločnost. Gre torej za odločnost, ki pa nima nič opraviti s kričanjem, nasiljem in poniževanjem, ampak predvsem z jasnostjo, odgovornostjo, opredeljenostjo, obvladanostjo, z odločnimi besedami, sproščenostjo, z notranjim mirom in predvsem z medsebojnim spoštovanjem (Rogge, 2000: 19). Ob tem je predvsem »pomembno zavedanje pomena neformalnega odnosa z otrokom, pristnega in osebnega stika, ko otrok ni le učenec, ampak predvsem oseba, čeprav mlada, a kljub temu celovita in edinstvena« (Kobolt, 2010: 332).

Številni avtorji opozarjajo, da je pri delu z otroki in mladimi izredno pomemben zgled odraslega človeka. Brajša opozarja, da je tisto, kar na otroke vpliva, predvsem tisto, kar vidijo in doživijo, veliko manj pa tisto, kar slišijo (Brajša, 1995: 13). Učenje z opazovanjem in posnemanjem je dejavnik skritega kurikula, ki ga vzgojitelj želi nadzorovati, zato je tisto, kar otrok opazi, potrebno pojasniti (Peček, 2009: 87).

Glasser pravi, da je nesmiselno učencem govoriti, kaj se od njih zahteva, če se učitelj ali vzgojitelj tega ne drži (Glasser, 1998: 47). Gordon pravi, da je pomembno, da imamo to zavedanje, da pri učencih oz. otrocih zelo malo velja to, kar govorimo, v primerjavi s tem, kar pred njimi delamo (Gordon, 1983: 213). Popolnoma nesmiseln je torej nasvet: »Ne glej, kaj delam, poslušaj me, kaj ti govorim!« (ibid). Tudi Zalokar Divjak pravi, da so za vzgojo izredno pomembne plemenite osebnosti, da se iz vzgojiteljevega vzora na otroke prenaša ravno oz. predvsem tisto, kar vzgojitelj predstavlja kot oseba in ne toliko tisto, kar uči

(Zalokar Divjak, 1996: 139). Ali kot navaja Trstenjak, da lahko človek ob besedah celo otopi, se nanje privadi, mu postanejo odveč, ker se ne ujemajo z dejanji (op.cit. 159). Lock o zgledu zapiše: »Smo nekakšni kameleoni, ki prevzamemo barvo okolice; zato nas ne sme presenetiti, če je tako tudi z otroki, ki bolje razumejo to, kar vidijo, kakor to, kar slišijo« (Lock, 2007: 55), zapiše tudi pomembno misel o zgledih, ki so za otroka slabi in sicer pravi, da »slabi zgledi prav gotovo bolj vlečejo kakor dobra navodila« (op.cit. 76). Gutmann o zgledih zapiše, da gre za vrsto vzgoje, ki je v otroštvu zagotovo najučinkovitejša (Gutmann, 2001: 49). Dober zgled je torej pomemben, saj otroci resnično lahko spoznajo naša stališča, vrednote in vedenje, ki ga odobravamo. Z zgledom je otroku možno jasno pokazati, kako se mora ali ne sme obnašati, in potrebno je dosledno vztrajati pri takšnem vedenju in vedno znova motivirati otroka, da se bo tako vedel (Greene, 1999: 90). Kodelja v svoji knjigi *Objekt vzgoje* omenja stališče Don Bosca, ki pravi, da je vzgojitelj za gojence (dober ali slab) in da njegova moč ni v besedah, temveč v zgledu. Omenja tudi pravila in omejitve in pravi, da je vzgojitelj zgled za gojence ne glede na to, ali se določenemu pravilu podreja ali ne. In ravno zato je pomembno, da se pravilu podredi, če želi, da se bodo določenemu pravilu podredili tudi gojenci (Kodelja, 1995: 32). Poleg zgleda pa so izredno pomembni še dobri odnosi in jasna sporočila (Covey v Brajša 1995: 69). Pomembno je torej, kako posredujemo otrokom tisto, kar želimo, da sprejmejo, saj ne vzgajajo le 'vsebine in metode'. Pomembno je tudi dopuščanje in vzpodbujanje resničnega dialoga med osebami, pri tem pa je eden od osnovnih pogojev zagotovo vzpostavljanje pristnih odnosov, ki omogočajo tudi preseganje avtoritete, saj mora vzgojitelj pristopiti do otroka najprej kot človek do človeka (Peček, 2009: 229). Takšno vzdušje je pomembno predvsem za komunikacijo med vzgojiteljem in otrokom. Šebart M. omenja, da je ena glavnih nalog učiteljev in vzgojiteljev omogočanje dialoga (Šebart, 2002: 70; opombe), Lock pa pogovor z otroki omenja kot edini pravi način ravnanja z njimi (Lock, 2007: 70). Poleg dialoga je odločilnega pedagoškega pomena tudi kakovost vodstva in vzajemno sodelovanje med odraslim (vzgojiteljem) in otrokom (Juul, 2009: 55).

Pri vplivanju na otroka je odnos vzgojitelja do otroka ključnega pomena, saj se odraža v sodelovanju, komuniciranju, reševanju konfliktov in odzivanju drug na drugega. Ammelburg pri uspešnosti vplivanja na učence na prvo mesto postavlja prav pozitiven odnos do njih, Ziglar pa omenja, da najslabše na otroke vplivamo z ustrahovanjem, najbolje pa z omogočanjem razvoja in poudarjanjem njihovih, ne naših, razlogov za sodelovanje (Brajša, 1995: 69).

Douglas McGregor (McGregor v Brajša, 1995: 70) glede odnosa do učencev loči dve stališči, dve teoriji ali filozofiji o ljudeh. Prva je teorija X, kjer pravi, da ljudem ne smemo verjeti, da so ljudje neodgovorni, da jih je nenehno potrebno nadzorovati in voditi. Na učence je potrebno nenehno pritiskati, jim groziti s sankcijami, jih strogo voditi, nadzorovati in uporabljati ukazovalni pristop vodenja. Gre za negativno vodenje, kjer je potrebno učencem (otrokom) postavljati toge in nepopustljive smernice dela, določati cilje, nagrajevati ubogljive in kaznovati neubogljive. Prevladuje mnenje, da ljudje potrebujejo nadzor, da so neustvarjalni in da jih je treba nenehno prisiljevati in podkupovati. Po teoriji Y pa je treba ljudem verjeti. To stališče predvideva, da so učenci samodisciplinirani, da radi sprejemajo predlagane cilje, da so ustvarjalni. Pomembno je nagrajevanje in omogočanje osebnega razvoja. Ti otroci potrebujejo in zahtevajo sodelovalni pristop vodenja. Gre za pozitivno vodenje. Postavljati je potrebno visoke norme in jih izvajati dosledno in pravično. Prevladuje mnenje, da so ljudje ustvarjalni, da se odzivajo pozitivno, če k njih pristopimo pravilno, kot k odraslim partnerjem, ter da sta pomembna priznavanje in samopotrjevanje.

Otroci ubogajo samo tedaj, ko čutijo, da so ljubljene, da mu je vzgojitelj na voljo kot človeška oseba, zato morajo imeti starši in vzgojitelji do otroka čustven in osebni odnos (Zalokar Divjak, 1996: 28).

Glede odnosa med vzgojiteljem in otrokom je pomembna tudi oz. predvsem enakovrednost. Vzgojitelj zaradi svojega položaja vzgojitelja v odnosu do otroka ne sme biti več vreden oz. nasprotno, otrok se v odnosu ne sme počutiti manjvrednega, saj samo enakovreden razvoj, kot pravi Juul, omogoča »... najboljše možnosti za dober razvoj ter ustvarjanje bližine in skupnosti« (Juul, 2008a: 40). Bližina omogoča razumevanje, ko imamo kot vzgojitelji ali pa otrok nerazumne občutke, smo kdaj besni, imamo nerazumne meje. »To je samo znak, da je človek živo bitje, ki ne more igrati le ene vloge, in da v življenju ni najpomembnejše dobiti priznanje okolice za vsako ceno« (op.cit. 53).

Vzgojitelji na taborih in letovanjih, pa tudi sicer, se vsak dan srečujejo z novimi izzivi in preizkušnjami. Na osebni ravni se neprestano spreminjamo, zato, s čimer nam je uspelo včeraj, morda danes ne bo delovalo. In Juul nadalje omenja rek »v enotnosti je moč« in pravi, da otroci želijo sodelovati s svojimi vzgojitelji in v skupini. Ko pride do tega, da sodelovanje ni možno, ker tega ne želijo več, gre bodisi zato, ker so predolgo preveč sodelovali, bodisi ker je bila ranjena njihova integriteta, ne pa zato, ker ne bi želeli sodelovati (Juul, 2008a: 39).

Vzgojitelj mora biti v odnosu resnično prisoten z vso svojo osebnostjo, saj to omogoča številna pristna doživetja, v odnos pa mora vstopati spoštljivo, saj si otroci, tako kot vsi odrasli ljudje, zaslužijo spoštovanje in Peček omenja, da gre pri tem za zahtevno nalogo, saj pred seboj relativno nerazvite in v številnih pogledih od njega odvisne posameznike (Peček, 2009: 157). Juul pa v zvezi s tem omenja enakovredno dostojanstvo, ko pravi, da z upoštevanjem načela enakovrednega dostojanstva dobimo največ in da gre pri interakciji med odraslimi in otroki vedno za proces vzajemnega učenja (Juul, 2008a: 73). Prav tako pravi, da se otroci ob nenehnem bombardiranju s pravili, tako kot odrasli, počutijo neobgljene, neumne, neodgovorne, v zmoti in potrebne opominjanja. Veliko bolj so pripravljeni sodelovati, če čutijo, da jih odrasli spoštuje (op.cit. 168), prav tako nespoštljive pripombe nimajo vzgojnega učinka, kot bi ga želeli (op.cit. 123).

Otroci potrebujejo našo pozornost, potrebujejo nekoga, ki mu je mar za to, kar počnejo. Brajša omenja, da ne gre samo za otroke, ampak za vse ljudi, saj ljudem ni pomembno, koliko znamo in koliko imamo izkušenj, ampak koliko se zanje zanimamo (Brajša, 1995: 20).

V odnosu med dvema enakovrednima odraslima nosita oba odgovornost za kakovost interakcije, medtem ko med odraslim in otrokom to odgovornost nosi odrasli, pa naj gre za interakcijo med starši in otroki, med učitelji in učenci ali med vzgojitelji in otroki (Juul, 2008a: 152).

Za otroke je pomembno skrbeti, se z njimi igrati, hihitati, klepetati in imeti lepo, a hkrati se je potrebno zavedati tudi odgovornosti in krivde. Zavedati se je potrebno, da tudi vzgojitelj takrat, ko je prepričan, da dela najboljše, tvega, da bo nekaj naredil narobe. Pri tem je pomembno, da vzgojitelj kot odrasel človek prizna svoje napake, ko jih odkrije, in prevzame odgovornost (Juul, 2008b: 84). Lahko se zgodi, da vzgojitelj prizna svoje napako, pa ne ve in ne zmore naprej z vso svojo močjo, takrat je izrednega pomena tim vzgojiteljev, ki ga omenja Kodelja. Pravi, da posamezni vzgojitelj še ne zadošča za uspešno vzgojno delo, ampak da je za to potreben kolektiv vzgojiteljev, ki mora biti razumno sestavljen glede na starost, izkušnost itd (Kodelja, 1995: 134).

1.3.1. Tim vzgojiteljev

Vzgoja in izobraževanje je timsko delo, v katerem sodeluje več učiteljev/vzgojiteljev. Tudi vzgojitelji se imajo lahko radi, lahko se ne marajo, se spoštujejo, ignorirajo. Njihovi medsebojni odnosi prav tako vplivajo na njihove odnose do vsebin in na njihove odnose do učencev (Brajša, 1993: 39).

Demokracijski tim označuje povezanost članov, krožna medsebojna obveščenost in dogovorna soorganiziranost članov (Brajša, 1995: 97). V takšnem timu gre za obojestransko, dogovorno in uspešno sodelovanje (ibid.). Težko je vzpostaviti in vzdrževati kakovostni tim, vendar le takšen tim ima med svojimi člani fleksibilne, udobne, kontaktibilne in pravične odnose (op. cit. 98). Samo takšni odnosi pa omogočajo podporo, ki jo vsak vzgojitelj potrebuje s strani celotnega tima.

V timih vzgojiteljev je pomembna komunikacija, saj se le z ubesedenjem težave, spoznanja, vprašanja, lahko odvija dialog, ki privede do rešitve, pomoči. V kakovostnih timih skrbijo za verbalno in vsebinsko komunikacijo in tudi za neverbalno, odnosno in osebno medsebojno komunikacijo, pri čemer je pomembna iskrenost. Komunikacija je dvosmerna, dialog je ključen (ibid.).

V kakovostnih timih je medsebojno prilagajanje članov tima heterogeno. Vsak v timu je individualen in originalen (op. cit. 99). Upošteva se vsakega člana tima. Člani tima se skupaj ali posamezno odzivajo na dogajanje znotraj in zunaj tima (ibid.).

V timu ima pomembno vlogo tudi vodja tima, ki vodi in usmerja kompleksni in kaotični interpersonalni timski sistem, razvija in ohranja uspešno timsko sodelovanje, zagotavlja komunikacijo in kakovost medsebojnih odnosov v timu, spodbuja zadovoljujoče medsebojno prilagajanje članov, pomaga prepoznavati, ubesediti in popravljati doživljanje sodelavcev v timu (op. cit. 100). Vodja ni nekdo, ki ima večjo vrednost v timu, moč odločanja, ampak nekdo, ki je enakovreden ostalim v smislu spoštovanja, dogovarjanja s celotnim timom. Njegova beseda ni zato več vredna in pomembnejša. Vodja ni nek razsodnik obravnavanih vsebin in predlaganih odločitev v timu, ampak je predvsem organizator in koordinator timskega procesa in dela. Pomembno je, da manj govori in odloča ter več posluša in spodbuja razgovor (ibid.).

Sodelovanje med vzgojitelji, ki skrbijo za skupino otrok, je ključnega pomena, saj ob številnih težkih situacijah in lastni nemoči »preživijo le tisti, ki znajo skupaj delati in ustvarjati«. (op. cit. 104).

1.4. VZGOJNI PRISTOPI IN NAČINI VODENJA

Vzgoja je kompleksna oblika medčloveške komunikacije, v kateri naletimo na vrsto problemov, ki jih je težko razumeti in nanje zavestno vplivati in delovati v zaželeni smeri (Kroflič 1997: 14). Dolgo je pomenila posredovanje pridobljenih spoznanj preko zgleda in prakse z namenom, da bi jih otrok posnemal in pozneje prenašal naprej. Kljub temu pa se je okolica, v kateri je odraščal otrok daljne preteklosti, zelo slabo zavedala, da mora biti pozorna na otroka kot takega (Jacob, 2002: 18).

Najpreprosteje bi vzgojni pristop opredelili kot odnos med vzgojiteljem in vzgajancem, odnos, katerega namen je vzgojiti posameznika z določenimi lastnostmi. Vzgojni pristop je sistem metod, sredstev, postopkov, s katerimi skušamo vzgojiti posameznika z določenimi lastnostmi. V ospredje postavlja medčloveški odnos kot bistven element vzgojnega dogajanja. Vzgoja se namreč vedno odvija na relaciji vzgojitelj – vzgajanec, ne glede na to, kolikšen pomen je pripisan temu odnosu. In če gledamo na vzgojo s tega zornega kota, je ta zelo močno povezana in določena s kvaliteto medčloveškega odnosa (Peček, 2009: 130).

Vzgojitelj se mora spraševati, kako vzgojo, ki je v nekem smislu vedno vodenje, discipliniranje otroka, oddaljiti od fenomena manipulacije in otroka pripraviti na uporabo lastnega mišljenja, ustvarjalnosti in reflektirane moralnosti (Kroflič, 1997b: 18), prav tako pa poznamo odgovor Sigmunda Freuda eni od pacientk, ki ga je vprašala, kakšen je idealen način vzgoje otroka: »Kar koli boste naredili, nikoli ne boste popolni« (Jacob, 2002: 43).

Pri nas je vzgojne pristope podrobneje raziskovala Milica Bergant (1971, 1986, 1994 v Peček, 2009: 131). Po njej poznamo tri vzgojne pristope (ibid.):

- represivni vzgojni pristop
- permissivni vzgojni pristop
- *laissez faire* ali vsedopuščajoča vzgoja

Represivna vzgoja (angl. *repression* – pritisk, nasilje) je tista vzgojna usmerjenost, ki poudarja in uporablja predvsem negativna vzgojna sredstva, prepovedi in omejitve, otroka utesnjuje, svari, nadzoruje, kaznuje ter skuša s strogostjo in pritiskom odpraviti njegove napake. Želi ustvariti poslušnega, vdanega in neiciativnega posameznika. Permissivna vzgoja

(angl. permission – dovoljenje, dopuščanje, prepuščen izbiri, svoboden, brez tabujev) pa označuje tisto vzgojno usmerjenost, v kateri prevladujejo predvsem pozitivni vzgojni ukrepi, ljubezen, skrb za razvoj otrokovih pozitivnih sposobnosti, upoštevanje otrokovih socialnih potreb in njegove samobitnosti. Njen cilj je srečna, kritična, samoiniciativna, in ustvarjalna osebnost (ibid.). Potrebno pa je poudariti, da se tak vidik permisivne vzgoje ne uresničuje. Uresničuje se namreč *laissez-faire* (fr. pustiti koga, da dela kar hoče) vzgojni pristop. Gre za pristop, v katerem otrok dela, kar hoče, vzgojitelj se odreče svoji aktivnosti in odgovornosti, vzgajancem dopušča vse. Tu je otrok subjekt vzgojnega procesa in vzgojitelj objekt (ibid.).

Kakšen vzgojni pristop je v odnosu do otroka uporabljen, je odvisno od vzgojiteljevih prepričanj, stališč, izkušenj, ki jih ima z vzgojo otrok, zato avtorici uporabita drugačno delitev in sicer (op.cit. 133):

- represivni ali avtorski oz. avtoritarni vzgojni pristop,
- interakcijski ali demokratični oz. avtoritativni vzgojni pristop,
- permisivni ali *laissez-faire* oz. do-(po-)puščajoči vzgojni pristop (Horvat-Pšunder 2001, Zupančič in Svetina 2004 v ibid.).

»Gre torej za enačenje permisivnega in *laissez-faire* vzgojnega pristop, saj je pri obeh avtoriteta pojmovana zgolj kot nekaj omejujočega, nezaželenega v posameznikovem razvoju, medtem ko se prav zaradi izpostavitve negativnih in pozitivnih učinkov avtoritete pri vzgoji loči represivni oz. avtoritarni vzgojni pristop od avtoritativnega« (ibid.).

Prav je namreč, da ločimo dva izraza, na katera opozori Kroflič (1997a: 14) v knjigi *Avtoriteta v vzgoji*, in sicer: avtoritaren in avtoritativen. Za oba pojma je značilna skupna zahteva po pokorščini in oblastnosti, vendar pa avtoritaren pristop temelji na nasilnem, samovoljnem odnosu, terjajočem brezpogojno pokorščino, medtem ko avtoritativen temelji na veljavi, ugledu, pristojnosti, splošni priznanosti. Gre torej za to, da prvi v ospredje postavlja predvsem omejujoče, nasilne, oblastne in samovoljne značilnosti avtoritete, drugi pa izpostavlja sicer njene omejujoče komponente, te pa se dosegajo ne le z agresivnim nadvladovanjem podrejenega pola, temveč z močjo, ki izhaja tudi iz ugleda, strokovnosti, pristojnosti (Peček, 2009: 134).

Poštrak (2007: 147 - 165) pri pojmovanju posameznih izrazov opozori na drugačno uporabo pojmov avtoritaren, permisiven in demokratični. Pravi, da so omenjeni pojmi lahko zavajajoči in zato neustrezni. Namesto teh predlaga drugačno opredelitev, in sicer:

- avtoritarni pristop preimenuje v ukazovalni nedogovorni način vodenja oz. ukazovalni pristop,
- permisivni pristop preimenuje v neukazovalni nedogovorni način vodenja oz. vsedopuščajoči pristop,
- demokratični pristop preimenuje v dogovorni način vodenja.

Tudi v nadaljevanju je posamezni pristop poimenovan po ravnokar opisanih.

1.4.1. Disciplina kot prisoten element v vseh treh pristopih vodenja skupine

»Starši, vzgojitelji, vzgojiteljice, učitelji in učiteljice, vsi ljudje, ki so vključeni v pedagoški proces, potrebujejo meje. Kdor ne postavlja meja, je nezmožen ukrepati, je ustrežljiv suženj, ki ga otroci ne spoštujejo in ne cenijo. Postavljati meje pomeni, da se medsebojno osebno spoštujemo in cenimo« (Rogge, 2000: predgovor, viii)

Poleg medsebojnega spoštovanja je pomembno tudi, da smo si enaki (op. cit. 33). Otroci si želijo meje, pravila in jasnosti, saj hočejo vedeti, pri čem so (op.cit. 30). Pravila in meje so pogosto izražene nejasno in dvoumno, kar otrokom ni všeč. Le-ti želijo vedeti, kaj v določenih primerih smejo in česa ne smejo (op. cit. 97).

Ameriški psiholog Dreikurs je to strnil v izjavo: »Vsak ima pravico, da ga spoštujejo v njegovi vlogi.« (op. cit. 33), Rogge pa zapiše načelo pri postavljanju meja, ki se glasi: »Biti trden, ne da bi prevladoval; biti dosleden, ne da bi grozil« (Rogge, 2000: 186).

Nekateri učitelji v šolah uporabljajo zelo represivne metode discipliniranja. Takšni učitelji delujejo na učence stresno. V učencih zbuja strah, kar jih dela negotove. Rezultat represivnih metod je vedno večja odtujenost med učitelji in učenci. Onemogočajo svobodni razvoj njihovih zmožnosti in sposobnosti. Zavirajo njihovo ustvarjalnost in samostojnost (Brajša, 1993: 222).

Nasilje kot vzgojna metoda ne vodi v spoštovanje, temveč v otrocih ustvarja strah. Tak otrok, namesto, da bi se naučil razlikovati med dobrim in slabim, se nauči tega, da je prav izvajati nasilje, ko ima človek moč. Nasilje ne uči spoštovanja starševskih mej, uči jih, da se bojijo posledic (Juul, 2008b: 18). Juul prav tako opozarja, da je v razmerju med otrokom in odraslim za izbruh nasilja vselej odgovornost na strani odraslega (Juul, 2008a: 102). Pomembno je opozoriti tudi, da, ko se izvaja nasilje, ni velike razlike med telesnim in tako imenovanim psihičnim nasiljem oziroma zasmehovanjem, poniževanjem, kritiziranjem, norčevanjem in opravljanjem. Obe vrsti nasilja človeka zlomita (Juul, 2008b: 17).

1.4.2. Komunikacija in reševanje konfliktov

Komuniciramo lahko z besedami in brez njih. To pomeni, da ni mogoče ne komunicirati: prvi Watzlawickov komunikacijski aksiom (Brajša, 1993: 23). Komuniciramo že s samo navzočnostjo v odnosu, ne da bi karkoli izrekli (ibid).

Razumljivi učitelji in vzgojitelji govorijo preprosto, pregledno, strnjeno in zanimivo. Njihova sporočila so prepoznavna, konkretno uporabna, so povezana, razčlenjena in logična. Poudarjajo bistvo, z malo besed dajejo veliko informacij. Na učence se obračajo osebno in neposredno (op. cit. 43). Če želimo kvalitetno komunicirati, moramo nenehno preverjati, kaj od naših sporočil je sprejeto, kako je tisto, kar je sprejeto, razumljeno in v kolikšni meri je izkrivljeno (op. cit. 58).

Učitelji so nagnjeni k dajanju negativne povratne informacije učencem. Pozitivno zadržijo zase, poudarjajo pa zgolj negativno. Učitelji bi morali reagirati tako na pozitivno kot na negativno vedenje učenca. Učitelj oz. vzgojitelj zelo hitro opazi negativno, počasi in težka pa pozitivno. Vendar pa otrok in učenec potrebuje učiteljeve pozitivne povratne informacije, saj ga te spodbujajo, medtem ko ga negativne zavirajo (op. cit. 80).

Učitelji in vzgojitelji se do otrok velikokrat vedejo pokroviteljsko. Da bi se temu izognili, nam ostane le dialog (Villy Sorensen v Juul, 2009: uvod), ali kot pravi Glasser, je prijateljski, enostaven pogovor najboljša obramba pred tem, da otroci vzgojitelja, učitelja ne doživljajo kot šefa (Glasser, 1994: 118). Osnova za tople in zaupljive odnose je ravno možnost, da se pogovarjamo z drugimi, ki nam prisluhnejo, zato moramo otroke spodbujati, da se z odraslimi pogovarjajo brez strahu (Glasser, 1998: 35). Za vzpostavitev zaupljivega odnosa so ključna sporočila, ki jih odrasli posredujejo otrokom. Če so sporočila ocenjujoča, vzvišena, hladna in brez čustev, jih učenci težko poslušajo in sprejmejo. Če pa so sporočila opisna, partnerska,

obarvana s čustvi in podana s pozitivnim odnosom, tedaj laže prihajajo v ušesa učencev (Brajša, 1993: 85, 86).

Sporočila v prvi osebi pol vsega tudi olajšajo razlikovanje med kritiko dejanja in kritiko osebe (Rogge, 2000: 98). Z jaz sporočilom učitelj prevzema odgovornost za svoj problem nase – sporoča, kaj se v njem dogaja, kaj občuti, kaj je torej njegov problem, zato bi jih lahko imenovali tudi »sporočila s katerimi prevzemamo odgovornost«, in sicer zato, ker učitelj na ta način prevzema odgovornost za to, kar nastaja v njem samem, in je dovolj odkrit, da to pove učencu (Gordon, 1983: 105). To sporočilo pa prenaša oz. izraža negativno sodbo o učencu, ne da bi ta sploh izvedel za učiteljev problem (op. cit. 104). (Npr. sodba o učencu: On misli, da sem jaz slab).

Pomembno je tudi, da se jaz-stavki začnejo s »kadar«. To pomeni, da nismo jezni vedno, ampak le kadar ... Učencu to pomaga razumeti, da nismo jezni nanj na splošno, ampak le v določeni situaciji, le v neki določeni zvezi z njegovim vedenjem (op. cit. 107).

Takoj lahko ugotovimo, da je jeza sekundarno čustvo, to pomeni, da se pojavi šele po nekem drugem čustvu (op. cit. 112).

Nagnjeni smo k izključujočem »ali-ali« pogovoru, kjer ima vedno eden od sogovornikov prav, drugi pa ne, kjer je ob koncu pogovora vedno jasno, kdo je zmagovalec in kdo je poraženec. Temeljni princip je »ali moje ali tvoje mnenje«, nikakor pa ne »moje in tudi tvoje mnenje« (Brajša, 1995: 113).

Namesto izključujočega pogovora pa lahko izberemo pogovor s sodelovanjem, kjer je v ospredju osebna govorica, ki je vedno *topla*, neodvisno od tega, ali govorimo *da* ali *ne*. (Juul, 2008b: 34).

Brajša govori o komunikacijsko vzajemno vplivni šoli, kjer poslušajo, govorijo in vplivajo drug na drugega oboji, tako učitelji kot učenci. Učenci in učitelji se v takih šolah pogovarjajo, spoštujejo, poslušajo in marajo. Sodelujejo, delajo timsko (Brajša, 1993: 83).

Poslušanje je pri pogovoru izjemno pomembno. Dejavno poslušanje (Gordon 1970 v Brajša 1993: 84) pomeni, da moramo pomisliti na sogovornikove potrebe med komunikacijo in si prizadevati, da jih prepoznamo. S pomočjo komunikacijskega feedbacka je potrebno preveriti realnost in objektivnost prepoznanega in verbalizirati prepoznano sogovorniku ter si skupaj z njim prizadevati te potrebe zadovoljiti. Tovrstno preverjanje informacij je nujno potrebno, saj je problemski sistem komunikacijska arena z mnogimi udeleženci – vsak ima svoj opis, pojasnilo in mnenje o problemu in njegovi rešitvi (op. cit. 153).

Konflikte v medosebnih odnosih najboljše obdelamo oziroma rešimo s pogovorom, torej v dialogu. Če je pravil preveč, so destruktivni konflikti pogostejši, saj pravila preprečujejo, da bi se odnosi zdravo razvijali (Juul, 2009: 329).

Namesto, da se na konflikte odzivamo negativno, je ena najboljših možnosti za zmanjšanje konfliktnosti ta, da konflikte rešimo. Spori in nesoglasja so nujen sestavni del medosebnih odnosov, pomembno pa je spoznanje, da se ravno preko njih naučimo najdragocenejših stvari o sebi in o drugih (op. cit. 334).

Pomembna prednost pozitivnega odnosa na konflikte je ta, da to prispeva k boljšemu splošnemu počutju v skupini otrok. Med odraslimi in otroki tako nastane manj nesmiselnih nesoglasij. Spoštovanje odraslih do življenja in njegovih številnih nerazumskih pojavnih oblik spodbuja spoštovanje otrok do odraslih. Vendar pa moramo spoštovanje tudi živeti, ne o njem le pridigati (ibid.).

Po Gordonu (Gordon 1970 v Brajša, 1993: 224) je za uspešno reševanje konflikta potrebno medsebojno aktivno poslušanje, dajanje in sprejemanje odkritih, iskrenih sporočil, obojestransko spoštovanje partnerjevih potreb ter medsebojno zaupanje, Glasser pa poudarja tudi vljudnost kot eno pomembnih komponent pri komuniciranju. Pravi, da gre za ključno lastnost neprisilnega vodenja. Vljudnost opredeli kot prijaznost do sogovornika, kjer si drug drugemu prisluhneta oz., da vzgojitelj prisluhne temu, kar ima otrok za povedati. Vzgojitelj, učitelj, ki je vljuden, ne kritizira, tudi če otroci počnejo kaj takega, česar on sam ne podpira, oz. česar ne želi. V takšnem odnosu ni sarkazma, vzgojitelj pazi na svoj besednjak (Glasser, 1994: 113)

1.4.3. Avtoriteta kot pomemben pokazatelj pristopa

Eno izmed bolj perečih dilem pedagoške prakse, pa tudi teorije vzgoje, je vprašanje avtoritete v vzgoji (Peček, 2009: 52).

V slovarju tujk (Travzes 2002 v op.cit. 53) lahko vidimo, da ima ta pojem več različnih pomenov:

- ugled, veljava: vpliv, izhajajoč iz duševne ali moralne premoči,
- oblast; (pre)moč, veljavnost,
- figurativno veljak, vplivna oseba,
- priznan strokovnjak.

Avtoriteta je v vzgoji nepogrešljiv pojem. Že pri zgledu, kot najmočnejšem vzgojnem sredstvu, je očitno, da se otrok bolj zgleduje po avtoriteti, kot po nekom drugem, ki zanj ni avtoriteta (Žorž, 2010: 175). Kakorkoli obrnemo, avtoriteta pomeni neko (kot izhaja že iz pomena po SSKJ) nadrejenost. Torej ne more biti enakosti, enakopravnost, da, ne pa enakost! (op. cit. 176). Ustvari, oblikuje se le v pristnem osebnem odnosu (op. cit. 178). Pristnost je to, da sem »jaz, kakršen sem, tu in zdaj, v celoti« tu, z otrokom (ibid).

Avtoriteta se velikokrat kaže kot nekaj negativnega, zato je potrebno opozoriti na pozitivne učinke avtoritete, na to, da jo v svojem razvoju otrok nujno potrebuje, saj mu daje občutek varnosti in zaupanja (Peček, 2009: 133).

Biti na poziciji avtoritete pomeni imeti pravico, da se zadosti, ustreže tvojim željam. Mary Haywood Metz (1978 v Peček 2009: 53) definira avtoriteto kot pravico nadrejene osebe, ki je v določeni vlogi, da ukazuje in zahteva, medtem ko se mora podrejeni pol odzvati s poslušnostjo. Pravica nadrejenega in dolžnost podrejenga pola izhaja iz priznanega statusa nadrejenega pola kot legitimnega predstavnika moralnega reda, ki mu tako nadrejeni kot tudi podrejeni pol dolgujeta zvestobo.

Avtoritete iz vzgoje ne moremo odpraviti, spreminjamo pa lahko njene pojavne oblike. Lahko se zavedamo škodljivih učinkov avtoritete in razmišljamo o vzpostavljanju manj škodljivih oblik, če pa jo želimo ukiniti, avtoriteta ne bo izginila, nahajala se bo v območju nezavednega, kjer bo samo pridobila na moči (op.cit.55).

Avtoriteta, ki so si jo pridrževali ljudje, odgovorni za vzgojo otrok, je včasih vodila v prave odklone od vzgoje. Ponižujoče kazni niso bile izjema. Gorje tistim, ki ponoči močijo posteljo! (Jacob, 2002: 21). Tukaj bi lahko omenili tudi učitelje, ki svojo moč uporabljajo za obvadovanje učencev. S tem dajejo model vedenja, ki ga učenci s pridom uporabljajo tudi sami (Gordon, 1983: 152).

Morda se sliši paradoksalno, vendar ima večji vpliv na učence tisti učitelj, ki se odpove moči in svoji avtoriteti (op. cit. 157), saj je učitelj, ki se zanaša na svojo moč, prikrajšan za topel in prijateljski odnos z učenci (ibid.), ta pa je ključnega pomena. Avtoriteta je vendar predvsem vprašanje zaupanja, ne strahu! (Žorž, 2010: 31).

Fenomen »avtoritete« je torej eden ključnih problemov, s katerim se spoprijema teorija vzgoje. V nekaterih razpravah so zagovarjali težnje vsedopuščajočega v vzgojni teoriji in praksi, drugi pa so zagovarjali ponovno vzpostavitev avtoritete, kot nekaj nujno potrebnega, kar narekuje struktura pedagoškega procesa, in celo kot pogoj svobode učenca (Zalokar Divjak, 1996: 76).

Po Sokratu (Kroflič 1995 v *ibid.*) bo moralo preteči dva tisoč let, da bo avtoriteta racionalnosti dokončno utemeljena, in še nadaljnjih dvesto let, da se bo moralna in vzgojna teorija kljub ostri kritiki racionalizma in avtoritarnosti sprijaznila z dejstvom, da si vzgoje brez opore v eni od oblik avtoritete ni mogoče zamisliti.

Zgodovino pedagoške teorije in prakse so odločilno zaznamovale tri osnovne oblike avtoritete. Pri identifikaciji le-teh, so bili upoštevani naslednji vidiki (Kroflič, 1997a: 137):

- utemeljenost moči avtoritete,
- položaj obeh polov v odnosu (nosilca avtoritete in podrejenega pola),
- skritost oziroma razvidnost avtoritete,
- prisotnost in način ponotranjenja avtoritete in oblikovanja avtonomne morale.

1.4.4. Ukazovalni nedogovorni način vodenja oz. ukazovalni pristop

Ta pristop vzgoje je pri nas prevladoval v krščanskem tipu patriarhalne vzgoje, in to predvsem v preteklosti. Kljub njegovi omejenosti v procesih in ciljih ga lahko najdemo tudi danes (Peček, 2009: 135). Vzgojitelji, ki danes zagovarjajo takšno vzgojo, izhajajo iz prepričanja, da je s postavljenimi pravili vedenja in nepopustljivostjo pri uresničevanju le-teh ter s kaznovanjem in nagrajevanjem mogoče doseči željeno vedenje, za katerega merila postavi vzgojitelj (*ibid.*)

Ta vzgojni pristop v sodobnem času izhaja iz behaviorističnega razumevanja otroka in po tem razumevanju se otroci ne rodijo s samonadzorom, zato jim ga je potrebno pomagati oblikovati s podkrepitevami. Gre torej za razumevanje otrokovega razvoja, ki – podobno kot v preteklosti – vidi glavno sredstvo vzgoje in otrokovega razvoja v nagradah in kaznih, korenčku in palici (*op.cit.* 136).

Ta vzgojni pristop je torej v spremenjeni obliki viden tudi danes. V togi avtoritarni vzgoji starši otroka priganjajo h koristnemu naporu, cilje, ki naj jih dosega, mu postavljajo oni, škodljiv napor ostro kaznujejo. Otrok se iz strahu pred kaznijo res izogiba škodljivemu naporu in dela, toda, ker ne dela za uresničevanje lastnih ciljev, ob tem ne doživlja zadovoljstva, dela z odporom, pod zunanjo prisilo, za uresničevanje tujih ciljev! (Žorž, 2010: 96). Gordon tovrstnega pristopa ne odobrava, ravno zaradi prisile, saj pravi, da je tveganje vsakega posega, ki temelji na prisili, izguba kontakta s sočlovekom (Gordon, 1983: 200).

Spremenile so se predvsem tehnike kaznovanja in nagrajevanja (v ospredju so predvsem nadiranje, nadziranje, manipuliranje, obsojanje, kritiziranje, ustrahovanje, sarkazem, prisila, napad na otrokovo vedenje, odnos in vrednote, vzpodbujanje tekmovalnosti), medtem ko vzgojitelji od otrok še vedno pogosto zahtevajo slepo pokorščino. V njihovo avtoriteto se ne sme dvomiti, ji ugovarjati. Otrokova čustva so zanikana ali ignorirana, vzgoja je polna predsodkov, odporov, negativnih čustev, vere v moč kazni, še vedno je v ospredju usmerjenost v negativno in prepričanje, da otroci ne bodo ničesar storili pravilno, razen če so v to prisiljeni (Pšunder 2004 v Peček, 2009: 139).

Posamezniki, ki so deležni takšne vzgoje, so pogostejše pohlevni, okorni, prestrašeni, konformistični, agresivni in nestrpni do šibkejših, rasno, versko, ideološko ali kakorkoli že drugačnih, na drugi strani pa občudujoči in podredljivi do močnejših (op.cit. 140).

Gre za otroke, ki so jih starši vzgajali pretrdo, s togimi zapovedmi in prepovedmi. Tak otrok ne zaupa lastni izbiri, zaupa le prepovedim in zapovedim, torej, dela to, kar od njega hočejo, pričakujejo, zahtevajo drugi (Žorž, 2010: 121).

Temeljna značilnost ukazovalnih, represivnih šol je uporaba moči, to pa ima množico nezaželenih vzgojnih in izobraževalnih posledic. Moč otežuje komunikacijo med učiteljem in učencem. Učenec zato vedno manj komunicira in celo prekinja pogovor z učiteljem. Težko se je pogovarjati z nekom, ki se ga bojimo, ki ima nad nami oblast. Učenec začne sprejemati v odnosu do učitelja linijo najmanjšega odpora in se začne vesti konformistično (Brajša, 1993: 221).

1.4.4.1. Ukazovalni način vodenja in disciplina

Pravilen in pa stalen kaznovalni režim je veljal za učinkovito vzgojno sredstvo. Šele kazen naj bi omogočila pravilen razvoj otrokove osebnosti, ki je v otroštvu še neoblikovana in podvržena vsem mogočim slabim vplivom iz okolice (Salecl, 2010: 94).

Prvo vzgojno sredstvo, ki so ga uporabljali starši, da bi vzpostavili avtoriteto, je bila šiba. Šele, ko je otrok postal ubogljiv, so starši nanj skušali vplivati s prijazno besedo (op.cit. 98).

Zelo razširjeno sredstvo za discipliniranje je bilo oddajanje otrok v varstvo in vzgojo drugam, k sorodnikom na deželo ali pa v šolo. To so dojemali kot zelo dobro vzgojno sredstvo, saj so menili, da bodo tuji ljudje otroke bolj disciplinirali in strožje vzgajali (op.cit. 94). Gre za tehniko discipliniranja, ki temelji na moči odraslega (v odnosu do otroka).

Cela vrsta raziskav pa dokazuje tudi negativni učinek tehnik discipliniranja, ki temeljijo na moči. Fizično kaznovanje vpliva na otrokov razvoj, saj (Horvat-Pšunder v Peček, 2009: 140):

- ... spodbuja agresijo, saj otroci ob kaznovanju postanejo jezni na osebo, ki jih je kaznovala; ta jeza povzroči izbruh agresije, ki je lahko nadalje prenesena na neustrezno osebo ali objekt;
- ne vodi do primerne vedenja, saj z njim otrokom sporočamo, kakšno vedenje ni zaželeno, pravo, ne pokažemo pa jim, kakšno vedenje je primerno;
- otroci ga pogosto povežejo s sporočili, da jih drugi ne marajo in da niso nič vredni;
- ne podpira ponotranjenja moralnih pravil in ne vodi k razvoju samodiscipline;
- otroke celo spodbuja k neprimernemu vedenju, saj poskušajo vzbujati pozornost, ki jo dobijo, ko se vzgojitelji odzovejo na njihovo vedenje, čeprav s kaznovanjem;
- otroke uči neučinkovitega reševanja problemov - z močjo, tako da težnje močnejše osebe prevladajo nad težnjami šibkejših.

Takšen pristop spodbuja poslušnost, odvisnost od vzgojitelja, vzgajance spodbuja, da bi storili vse, da bi vzgojitelja zadovoljili. Ne razvija spretnosti odločanja, odgovornega vedenja in upravljanja samega sebe, povzroča zamerljivost in upornost, ne razvija spretnosti sodelovanja in spoštovanja potreb drugih (ibid.)

Na otroka povsod prežijo omejitve in pravila, s katerimi se mu vsiljuje red, ki se ga mora slepo držati. Spoštovanje pravil in posledice, ki sledijo, če se pravil ne spoštuje, so še vedno glavne značilnosti tega vzgojnega pristopa. Nadrejeni pol je tisti, ki postavlja pravila in določa

posledice ter tako prevzema pri nadzorovanju otrokovega vedenja odločilno vlogo (op. cit. 139).

Za Locka je prvi cilj discipliniranja in glavna naloga kazni, da otrokom vcepi občutek sramu (Salecl, 2010: 98). Lock propagira liberalno vzgojo, kjer vidi svoje poslanstvo v tem, da iz neoblikovane gmote, ki jo predstavlja otrok, oblikuje racionalno bitje, ki bo pokorno očetu, kasneje pa vladarju (op.cit. 99). Pri tem zaide v nekakšen paradoks, saj govori na eni strani o otroku kot o »čisti tabuli rasi«, na drugi strani pa razvije celo vrsto kaznovalnih vzgojnih prijemov, da bi to »tabulo raso« oblikovali (ibid).

Kakorkoli kruta je vzgoja nekoč bila, je njena bistvena značilnost, ki jo loči, od sodobnih vzgojnih tehnik, *indiferentnost do otroka*, ker otrok kot osebnost še ni bil problematičen, je bila takrat kazen edino nujno vzgojno sredstvo – njen namen je bila le ukrotitev otrokove narave, brez utilitarističnih pretenzij (moralno oblikovanje osebnosti, občutka krivde itd.). Tudi pri Lockovi teoriji vzgoje je podobno. Tako kot se Locku ne postavlja problem otroka kot moralnega subjekta, tako mu tudi kazen ne nastopa kot način kulpabilizacije (vzbujanja občutka krivde), marveč samo kot mehanizem »krotenja« in oblikovanja pokorščine. Vzgojitelj zato ne nastopa kot nekakšna točka identifikacije, marveč preprosto kot mojster, ki s palico oblikuje »tabulo raso« (op.cit. 100).

1.4.4.2. Avtoriteta v ukazovalno nedogovornem načinu vodenja: apostolska avtoriteta

Avtoriteto, ki prevladuje v tem vzgojnem pristopu, R. Kroflič (Kroflič, 1997a, 138) imenuje apostolska avtoriteta. Izhajala je iz percepcije človeka, morale in pogleda na otrokov razvoj. Njena glavna značilnost, ki se je izražala predvsem v patriarhalni vzgoji, je bila brezpogojna podredljivost, samoumevna zasnova vzgojiteljeve moči in »brezvrednost« vzgojiteljeve osebe. Vzgojitelj je svojo moč utemeljeval izven neposrednega vzgojnega odnosa z mehanizmi ustrahovanja in kaznovanja (Kroflič, 1997a: 317).

Po Svetem pismu so apostoli posamezniki, ki dobijo od Boga poseben položaj in poslanstvo, da širijo pravoverni nauk, s tem pa tudi posebno avtoriteto, ki ni povezana niti z njihovimi intelektualnimi niti moralnimi oz. osebnostnimi kvalitetami (Peček, 2009: 136), je torej formalna, nepovezana z resničnimi lastnostmi nosilca, povezana s položajem v hierarhiji odnosov (Kroflič, 1997a: 160).

Nosilec apostolske avtoritete je avtoriteta preprosto zato, ker je na tej poziciji, v tej vlogi. Vnaprej je postavljen v položaj, ki je z vidika podrejene osebe nepreverljiv (Peček, 2009: 137).

Apostolski tip avtoritete učitelju onemogoča, da se pred učenci pojavi z močjo lastne osebnosti in znanja, torej kot možen objekt identifikacije (vzor) in usmerjevalec učenčevih dejavnosti (op. cit. 141).

Glavno vzgojno sredstvo, vendar nikakor ne edino, s katerim so otrokom vbijali učenost v glavo, je bila palica (op.cit. 138).

Učiteljev položaj v razredu, ki izvira iz apostolske avtoritete, Kroflič ponazori z naslednjo izmišljeno situacijo. Ko učitelj, ki ga učenci še ne poznajo, stopi v učilnico in zasede vnaprej določeno mesto za katedrom, se med njim in učenci v hipu vzpostavi odnos, ki ni v ničemer odvisen od njegovega znanja, njegovih sposobnosti, izkušenj itd. Če bi na učiteljevo mesto postavili katero drugo naključno osebo, ki lahko da sploh nič ne ve o predmetu, ki ga učitelj poučuje, se odnos učencev do nje ne bi razlikoval od odnosa, ki ga vzpostavijo z učiteljem (Kroflič, 1997b: 60).

Vzgojno-izobraževalni proces po načelih apostolske avtoritete je jasen. Komunikacija med učiteljem in učenci je predvsem enosmerna. Učitelj je poklican, da posreduje informacije (pravoverno znanje) in opredeli primerne vzorce vedenja (moralne norme), učenci pa so podrejeni pol, ki mu mora slediti (op. cit. 61).

D. Pribil se v članku Nevboglјivost v šoli, ki je bil objavljen v reviji Popotnik leta 1899, sooči s problemom neuboglјivosti učencev v šoli po uvedbi »zloglasnega« paragrafa 24, ki je prepovedal uporabljanje telesnih kazni (Kroflič, 1997a: 158).

Pribil opisuje avtoriteto učitelja, ki se sklada z atributi apostolske avtoritete. Omenja, da je učiteljeva avtoriteta nekaj naravnega, apriornega, vanjo učenec absolutno verjame, do nje ni mogoča racionalno utemeljena distanca (op. cit. 159). Vendar pa dodaja, da je tudi takšno avtoriteto mogoče izgubiti, če človek, ki je na to mesto postavljen, ni »pravi človek« in ne upošteva načel kot so resnicolјubnost, umirjenost, trden značaj, pravičnost itd. (ibid.).

Učitelj, ki trmasto vztraja na neločljivi meji med njim in razredom, z učenci nikakor ne more vzpostaviti osebnega odnosa, to pa, kot je bilo že omenjeno, ovira njegove možnosti prenašanja vrednot in s tem izpolnjevanja osnovnih ciljev moralne vzgoje (Kroflič, 1997b: 62). Pribil je tisti, ki poudarja ravno pozitiven odnos in pomen učiteljeve izobrazbe in s tem že presega koncept apostolske avtoritete (Kroflič, 1997a: 160).

Kdor si »utrjuje« avtoriteto z nasilnimi metodami, kot npr. z ustrahovanjem, grožnjami, nepopustljivostjo, trdoto, nedostopnostjo, z neko vzvišeno zadržanostjo – ta si ne oblikuje avtoritete, ampak ukazovalni pristop! (Žorž, 2010: 177).

Kantovska avtoriteta uma

Koncept vzgoje I. Kanta je bil pogosto deležen kritike, češ da oblikuje podredljivega, boječega posameznika, s čimer se njegov koncept umešča v represivni vzgojni pristop (Peček, 2009: 151). Pa vendar je med njima velika razlika, kar se kaže že ob opredelitvi avtoritete pri vzgoji. Apostolska avtoriteta se kaže kot formalna, postavljena in utemeljena v Bogu, ki nosilcu dodeli mandat, s tem pa tudi potrebno avtoritarno moč, I. Kant pa skuša avtoriteto utemeljiti v človekovem umu, ki se kaže kot zmožnost svobodnega razsojanja in kot prisotnost univerzalnega moralnega Zakona v posamezniku. I. Kant poziva k svobodnemu razsojanju, k uporabi lastnega uma. Ko pa ta privede do univerzalne moralne norme, ko vzpostavi notranji moralni zakon, se ga mora brezpogojno držati. Medtem ko apostolska avtoriteta zatre vsako posameznikovo željo po svobodi, vzgoja I. Kanta vodi k svobodni uporabi razuma (op. cit. 152).

Glavna, temeljna teza Kantove pedagoške teorije je, da je disciplina pogoj vsakršnega izobraževanja in temelj celotne vzgoje (Salecl, 2010: 121) oziroma je po Kantu avtoriteta tista oblika neenakovrednega odnosa med podrejenim in nadrejenim polom, v katerem lahko podrejeni pol doseže lastno osvoboditev ... (Ule 1990 v Kroflič, 1997a: 191).

Kantova teza je, da človek po naravi ni moralno bitje, dokler njegov razum ne razvije ideje dolžnosti in zakona (Kant 1899, v Salecl, 2010: 123).

Kantovo pojmovanje avtoritete je mogoče izluščiti v naslednjih izhodiščih (Kroflič, 1997a: 191):

- vzgojiteljeva avtoriteta lahko temelji na zaupanju, ki se doseže z gojenčevo prostovoljno poslušnostjo ali na zunanji prisili, ki bo v bodoče oblikovala občutek dolžnosti do občega zakona,
- tudi kadar se uporablja prisila v vzgoji, mora biti pravična in za vse enaka,
- otrokovo absolutno poslušnost vodi oz. vzgojitelju, mora postopoma zamenjati prostovoljna poslušnost za dobro in razumno.

Avtoriteta ni le prisila in zastraševanje, temveč jo najdemo tudi v prijazni vzgoji in vzgoji, kjer ni jasnega kaznovanja. Če namreč otrok ob očitnem prekršku ne bo opozorjen in nadalje po potrebi kaznovan, si bo takšno vedenje čez čas razlagal kot starševsko ali vzgojiteljsko popolno brezbržnost oz. kot lastno nevrednost, da bi bil kaznovan (Peček, 2009: 132).

1.4.5. Neukazovalni nedogovorni način vodenja oz. vsedopuščajoči pristop

Ta vzgojni pristop je med vsemi za otroka najmanj vsiljiv. Temelji na prepričanju, da je najbolje ne omejevati otrokovega razvoja, da je otrok sam sposoben spreminjati svoje vedenje, da je prisila nad otrokom krnitev njegovih ustvarjalnih potencialov in individualnosti, kazen je razumljena kot napad na otrokovo avtonomijo, pravila pa ogrožajo otrokov vsestranski razvoj. Temelji na vzpostavljanju primernega odnosa med vzgojiteljem in vzgajancem, pri čemer je otroku dopuščena velika mera svobode, da sam spregovori in odloča o svoji vzgoji. Njegovi predstavniki zagovarjajo minimalno vzgojiteljsko moč in kontrolo, minimalno stopnjo vzgojiteljskega posredovanja (Pšunder, 2004 v Peček, 2009: 141), ne zavedajo pa se, da je ravno neposredovanje za otroka slabo, saj kot pravi Jacob za otroka ni nič hujšega kot to, da ne dobi nobenega odziva (Jacob, 2002: 54).

Utemeljitelj tega vzgojnega pristopa je Jean-Jacques Rousseau (Peček, 2009: 142). Izhodišče njegove vzgoje je bilo, da je »človek po svoji naravi dober in da ga kvari družba, v kateri živi« (Kroflič 1997a: 209). Predvidel je bolj popustljivo vzgojo, ki temelji na nadzoru in na prikritem vodenju otroka in njegove vzgojne okolice (Kroflič, 1997b: 56).

V času humanizma je v ospredje prišlo pojmovanje o otrokovi izvorno nepokvarjeni naravi, ki je pomenilo oster odklon od prejšnje predstave, kjer se je poudarjala otrokova izvorna grešnost. Tako so se pojavile številne zahteve po vzgoji, ki bi izhajala iz otrokovih razvojnih potreb. Prav tako pa naj bi bilo proučevanje otrokove narave temelj vzgojne prakse (Peček, 2009: 142).

Ta vzgojni pristop v sodobnem času izhaja torej iz humanističnih in psihoanalitičnih vzgojnih teorij, ki temeljijo na zaupanju v otrokovo notranjost, čeprav le-to eni in drugi interpretirajo različno (op.cit. 144).

Zagovorniki teh teorij pojmujejo človekovo vedenje kot odraz posameznikovih notranjih občutkov, zato vidijo vlogo vzgojitelja v oblikovanju podpornega in olajševalnega okolja, v

katerem lahko otrok sprošča in prosto izraža svoje občutke. Prisotnost vzgojitelja je potrebna zato, da otroku njegovo doživljanje notranjih občutij in se vživlja vanj (ibid.).

Rousseau opozori, da gre pri tem vzgojnem pristopu za popolno podreitev otroka vzgojitelju, saj pravi, da »nobena podrejenost ni tako popolna kot tista, ki je navidezno svobodna; tedaj zaslužjimo celo voljo samo« (Rousseau I. del, 1959 v op. cit. 145).

V Rousseaujevem primeru gre za »materinski« tip vzgoje. Mati je nekakšen model »naravnega vzgojitelja«. Obdarjena je z mnogo večjo vzgojno močjo kot oče. Rousseau je želel poudariti pozitivne vzgojne moči »materinskih vzgojnih principov«, kot so ljubezen, puščanje svobode in iniciative (Kroflič, 1997a: 242).

Ker se Rousseaujev Emil vzgaja v okolju, ki ni zaznamovano z vzgojiteljevimi zahtevami in prepovedmi, so pomemben identifikacijski vzor zanj, prav imaginarne podobe (op. cit. 243).

Kroflič meni, da permissivna vzgoja vir zavzemanja za tovrstni način ravnanja najde v spoznanju, da je uporaba nasilnih metod pravzaprav vzgojno manj učinkovita, kot bi si želeli, saj npr. Rousseau opozori, da se otroci, ki smo jih vzgajali »trdo«, v puberteti začno upirati našim vzgojnim idealom (Kroflič, 1997b: 29).

Dokončno pa večjo učinkovitost prijaznejših metod vzgojnih metod lahko potrdi laboratorijsko raziskovanje behavioristov, ki so dokazali, da se celo podgane prej naučijo poiskati izhod iz labirinta, če so spodbujene z vonjem hrane (torej s pozitivno podkrepitevijo), kot če se jih »vodi« z elektrošoki (ibid.).

V sodobnem času naj bi se tega vzgojnega pristopa posluževali vzgojitelji, ki menijo, da je avtoriteta nepotrebna, ki se jim zdi pristop z nadvladovanjem nesprejemljiv, ki avtoritete ne pojmujejo v njeni konstruktivnosti in ki se bojijo, da bi otroke s postavljanjem meja in izražanjem potreb odtujili (Peček, 2009: 147). Prijazen vsedopuščajoči pristop imenujejo tudi kot vzgojno okolje »tople brezkonfliktne grede« (Kroflič, 1997b: 28).

Vzgojitelj, ki uporablja neukazovalni neodgovorni način vodenja, ni prepričan, kako naj se vede. Popušča pri postavljanju mej, ne zna reči »ne«, težave ima pri vzpostavljanju jasnega odnosa, predvsem pa ne zna doseči, da bi otroci imeli do njega spoštljiv odnos (Chalvin, 2004: 37).

Vzgojitelj v vsedopuščajočem vzgojnem pristopu izvaja nekatere izmed naslednjih oblik kaznovanja: samopomilovanje, valjenje krivde na učence, manipuliranje, žrtvovanje, čustveno odmaknjenost, sklicevanje na otrokov občutek krivde, obtoževanje, nerganje, sarkazem, napad na učenčevo vedenje. Vzgojitelj sicer lahko sprejema odločitve o sprejemljivem in nesprejemljivem, vendar se jih sam pogosto ne drži. Značilna je nedoslednost pri mejah, dopustnosti, nagradah, posledicah in izvedbi (Peček, 2009: 147). J. Blustein pravi, da je to najmanj učinkovito motivacijsko sredstvo za otrokovo sodelovanje; lahko sicer doseže rezultate pri otroku, ki potrebuje odobravanje, vendar pa se otrok odziva le zaradi občutka krivde ali pa ker želi ugajati vzgojitelju (ibid.).

Vsedopuščajoč vzgojni pristop spodbuja poslušnost in odvisnost od vzgojitelja po zunanjem vrednotenju. Ne zadovoljuje otrokove potrebe po opornih okvirih in doslednosti, lahko bega otroke z dobrimi nameni, povzroči zamero in negotovost, ne razvija spretnosti odločanja, odgovornega vedenja in upravljanja samega sebe. Otrok se uči, da s prevzemanjem vloge žrtve doseže, kar želi, kar pomeni, da ne razvija spretnosti sklepanja kompromisov, pogajanja, sodelovanja in spoštovanja potreb drugih (op.cit. 148).

Vsedopuščajočo vzgojo bi poenostavljeno lahko označili kot učenje, da se bo otrok idealno razvijal, da mu bo okolje nudilo vse, da bo doživljal čim manj frustracij. Takšno okolje naj bi mu omogočilo, da se čim bolj spontano odziva na dogajanje v sebi in okolju ter da doživlja tako čim manj konfliktov (Žorž, 2002: 20).

Ta vzgojni pristop je zelo hitro postal modna muha in se v zahodni civilizaciji zelo razširil, vsaj kot nekakšen vzgojni ideal, in vplival na vzgojne modele celo tam, kjer so ga kot takega zavestno odklanjali (ibid.).

Predvideni rezultati tega vzgojnega koncepta, ki jih je Kroflič (1997a: 246) primerjal z učinki waldorfske pedagogike, so pokazali, da tako poimenovan vsedošučajoči pristop ni proizvedel trdne in samosvoje osebnosti, temveč podobno kot koncept patriarhalne vzgoje, torej ukazovalnega pristopa od zunanje (vzgojiteljeve) potrditve povsem odvisno osebnost (op. cit. 318).

Posledice in kritike neukazovalnega nedogovornega pristopa

Problemi prijazne, popustljive vzgoje se pokažejo v poznih petdesetih letih tega stoletja, saj se tovrstni vzgojni pristop množično uveljavi šele po drugi svetovni vojni. Rezultat je

pravzaprav šokanten. Otroci, ki so bili vzgajani bolj svobodno, se namreč ne odlikujejo s samostojnostjo, ustvarjalnostjo in notranjo (avtonomno) moralnostjo, kot so nekateri pričakovali, ampak do skrajnosti razvijejo potrošniško egoistično miselnost in bolešno narcistično odvisnost od zunanjih potrditev, ki jih prejemajo od socialnega okolja, kadar uspešno igrajo družbeno primerne vloge (Kroflič, 1997b: 29).

Po lepem Narcisu je poimenovana posebna osebnostna motnja, za katero je značilna prezaposlenost s samim seboj (zaljubljenost v sebe), skupaj z zelo siromašno zmožnostjo empatije, vživljanje v drugega in razumevanja drugega, s čustveno hladnostjo ter samopovečevanjem, ki je lahko odprto, direktno, posameznik sebe prikazuje kot neodkrita genija, zvezdo npr: »... kaj bi vse jaz lahko postal, dosegel, naredil, imel ...«, lahko pa je tudi prikrito, obrnjeno, ko narcis vidi, kako se mu vsepovsod godijo krivice (Žorž, 2002: 31).

Pojem narcizma je prvi uporabil Freud. Narcistične tipe ljudi je razmeroma lahko prepoznati. To so ljudje, ki so obrnjeni izključno k samemu sebi, zunanji svet pa je zanje nezanimiv. Obenem pa ta zunanji svet nujno potrebujejo – a le zato, da v njem dobivajo nenehna potrdila za svojo lepoto, pomembnost, modrost, moč ... skratka za svojo večvrednost v primerjavi z »drugimi«. Mnenja, stališča, ocene ... drugih jih ne zanimajo, razen, kadar gre za njihovo hvalo. Na kritiko reagirajo z užaljenostjo, prizadetostjo, jezo ... Svojih potreb, stališč, pogledov in želja nikoli ne usklajujejo z drugimi – vselej naj bi jih »drugi« usklajevali z njihovimi; in vselej se čutijo ogrožene, ker drugi tega ne počnejo dovolj obzirno (Žorž, 2010: 74). Narcistični posameznik svoj narcizem generalizira: najlepša je njegova hiša, njegov avto je najboljši, najbolj pametni so njegovi otroci, najbolj uspešne so njegove ideje ... (ibid.).

Posledice vzgoje po načelu nevmešavanja se za otroke kažejo v tem, da se čutijo nesposobne in neodločne. Otroci imajo težave pri prevzemanju odgovornosti, obvladovanju materialnih stisk in pa pri tem, da bi svoje sposobnosti uporabili okoliščinam in ljudem primerno (Rogge, 2000: 65).

V vsedopuščajoči vzgoji z razvajanjem se starši zelo trudijo, da otroka »obvarujejo« pred naporom – praviloma pred koristnim naporom. Otrok tako izgubi povezavo med naporom in zadovoljstvom. Zadovoljstva doživlja vse manj, postaja pa vse bolj »kronično nezadovoljen«, depresiven, obenem pa zahteven do okolja, saj pričakuje, da mu bo to zadovoljstvo nudilo okolje! (Žorž, 2010: 96). Razvajeni otroci so nedružabni, netolerantni, zahtevni do okolja, zamerljivi, v skupini ne zmorejo ustvarjalnega sodelovanja, ne znajo se podrežati skupnim

pravilom. Ti otroci v socialnem okolju doživljajo nesorazmerno veliko razočaranj, ki jih doživljajo zgolj kot krivice. Nekateri na to reagirajo nasilno – drugi pa z umikom, zapiranjem vase (Žorž, 2002: 56). Problem razvajencev je v tem, da odraščajo v vzdušju, da »jim vse pripada«. Kadar se znajdejo v nekem trenutku, ko imajo več želja istočasno, se ne morejo odločiti, ne morejo izbrati, njim pač pripada vse, ne poznajo odrekanja (Žorž, 2010: 121).

Juul o razvajanju zapiše: »razvajenost« ne pomeni, da otroci dobivajo preveč tega, kar želijo, ampak da dobivajo premalo tistega, kar potrebujejo« (Juul, 2008b: 77). Otroci so prepuščeni samim sebi, in pri taki vzgoji postanejo nesposobni vzpostavljati socialne stike in navezovati odnose (Rogge, 2000: 64). Vse to kaže na to, da otroci potrebujejo vodenje in da jim popolna svoboda in pomanjkanje strukture ne koristita (Rutter, 1990: 205).

Stiska je doživljanje stanja organizma, ko je katerakoli potreba nezadovoljena, vendar pa sama na sebi še ni škodljiva, je celo koristna, saj mobilizira otrokovo energijo, izzove njegovo dejavnost, s katero potrebo zadovolji in ponovno vzpostavi ravnovesje. Vsedopuščajoči pristop, ki pa je zagovarjal vzgojo brez stisk, je prav v tem pogledu zagrešil bistveno napako: otroci, katerim so starši dovoljevali vse, jim skušali prihraniti sleherno stisko, poskrbeli za uresničitev vseh njihovih želja, odraščajo v bolešno zahtevne, egocentrične ljudi, nesposobne normalne komunikacije z drugimi (Žorž, 2010: 165). Stiske postanejo škodljive takrat, ko so za otroke nerešljive, ko otrok iz njih ne najde rešitve (izhoda), ko so povezane s prehudo telesno ali duševno bolečino, žrtvijo (op. cit. 166).

Učitelji, vzgojitelji, pa tudi večina staršev danes že prav dobro ve, kako pomembno je, da ima otrok možnost izražanja svojih čustev. Žal se pa vse premalo zavedamo, kako pomembno je, da ima otrok možnost učenja učinkov, vplivov svojih čustev na druge, na okolje. In prav to je ključno vprašanje razvajanja (Žorž, 2002: 58), saj starši otroku, katerega razvajajo, dopuščajo možnost, da čustva izraža, na njegova čustva pa se ne odzivajo ustrezno (ibid).

Paradoks neukazovalno nedogovorne šole je tudi v tem, da je za videzom odprtosti in spontanosti še bolj represivna. Že Foucault je pokazal, da se pravo nadzorovanje prične takrat, ko se v navidezno demokratični, svobodni vzgoji oblast obrača k posameznikovi osebnosti. Ravno takrat, ko odprta šola zahteva svobodno, spontano izražanje otrokove individualnosti, je v temelju represivna. Pod krinko prijateljskega odnosa med učiteljem in učencem ostajajo enaki, hierarhični odnosi discipliniranja, samo da so še toliko bolj represivni, kolikor so prikriti (Salecl, 2010: 140). Takšen posameznik se avtoriteti ne more upreti; samo subjekt, ki

»pozna pravila igre« in ki si je zgradil lastno zavest, se je zmožen spopasti z avtoriteto (op. cit. 141).

Vrsta eksperimentov z vsedopuščajočo noto je temeljila na teoriji, da je potrebno ukiniti vsa šolska pravila in prisilo izobraževanja zato, da sprostimo otrokovo lastno ustvarjalnost ter pustimo, da otrokova narava sama spregovori. Otrok naj bi bil po naravi dober, zato ne potrebuje zunanje prisile vzgoje, marveč pravico, da se sam avtonomno odloča, da sam izraža potrebo po izobrazbi, postavlja lastna pravila, se svobodno oblikuje kot osebnost ... Toda kot je opozorila že Catherine Millot na primeru analize Neillovega Summerhilla (op. cit. 167), je temeljna iluzija vsedopuščajočega pristopa to, da ne vidi dejanskih mehanizmov, ki delujejo v vzgojnem procesu. Tako Neill meni, da je njegov eksperiment uspel zaradi doslednega upoštevanja otrokovih potreb, popolne svobode vzgajanja, ne vidi pa, da je njegov uspeh le posledica transferja, ki ga je sprožil s svojo osebnostjo. Uspeh tako ni bil posledica dobre teorije, ampak zgolj nezavednega vpliva učitelja na učenca (ibid).

Žorž omenja, da mladi na besedo svoboda odgovorijo zelo lahkotno: »Svoboden sem, če lahko delam, kar hočem!« S temi problemi se B. Žorž srečuje tudi na poletnih taborih z mladimi. Omenja, da ga prav ti poletni tabori vedno znova in znova opozarjajo, da je že s tako priljubljenim pojmom, kot je *prosti čas*, nekaj narobe. Pod pojmom prosti čas mladih, odrasli razumemo popolnoma nekaj drugega kot mladi sami. To najlepše ilustrira že vprašanje, ki ga postavijo otroci vedno, ko se začne program za prosti čas: »Kdaj bomo imeli prosto?!«. Mladi pod pojmom *prosti čas* razumejo čas brez kakršnihkoli pravil, brez jasne določenosti, torej čas, ko lahko »delajo, kar hočejo« (Žorž, 202: 101).

Mladi v svojem sloganu »vse je brez veze« izražajo apatijo, ki pomeni pomanjkanje pobude. Starši, vzgojitelji, učitelji, šola - vsi so »brez veze« in vse je »živ dolgčas«. Vzroke za apatijo lahko v veliki meri najdemo v permisivnih vzgojnih stališčih. Kjer se otrokom ne postavljajo zahteve in naloge, tudi ne morejo nastajati pobude in se razvijati interesi (Zalokar Divjak, 1996: 101).

1.4.5.1. Vsedopuščajoč vzgojni pristop in disciplina

Teorija vsedopuščajočega pristopa izhaja iz teze, da je prisila nad otrokom že krnitev njegovih ustvarjalnih potencialov in individualnosti, kazni je razumljena kot napad na otrokovo avtonomijo, pravila pa ogrožajo otrokov vsestranski razvoj (Salecl, 2010: 128). Vendar pa Christopher Lasch opozarja, da se ravno z dopuščanjem vsega proizvajajo narcistični posamezniki, brez trdnega jaza, brez moralnih odgovornosti in kot taki zelo ustrezajo potrebam sodobne potrošniške družbe (op.cit. 116).

Torej, otrok, ki se že od malega nauči, da mu je vse dovoljeno, da dela, kar hoče, pač težko sprejema pravila, omejitve, ki jih pred njega postavljamo (Žorž, 2010: 31). Velikokrat pa gre za to, da pravila in meje obstajajo, vendar pa so neizrečena in skrita (Rogge, 2000: 98).

Postavljanje meja se torej po načelu nevmešavanja dogaja na moči posameznika, namesto na osnovi medsebojnega spoštovanja (op. cit. 66).

Pri načinu vzgoje, kjer starši ne postavljajo meja in so do tega ravnodušni, se meje in pravila pogosto kažejo v prepovedih in kaznih, zato otroci kazni občutijo kot nekaj negativnega, saj je namen kazni ta, da zlomi njihovo voljo (op. cit. 32). Ko pa otroku nekdo zlomi voljo, to privede do suženjskega načina mišljenja (Peček, 2009: 154).

Rousseau poudarja svobodno vzgojo in v okviru tega omenja koncept »negativne vzgoje« (Kroflič, 1997a: 221), kjer je prvo pravilo načelo, da otroka ni treba disciplinirati in da so odveč vsakršne vzgojiteljeve zahteve. Prav tako naj učitelj otroka nikoli ne kaznuje. Otrok mora kazni začutiti le kot posledico svojih dejanj. V konceptu »negativne vzgoje« prav tako niso primerne prepovedi in zahteve (op.cit. 222).

Orientacija zmagati ali izgubiti je osrednja točka vsega, kar se nanaša na vprašanje reda in discipline. Učitelj je po tej delitvi lahko le ukazovalen ali pa pretirano popustljiv, odnos med učiteljem in učenci pa je torej boj, preizkušanje moči. Prav zaradi tega potem učenci vidijo svoje učitelje kot naravne sovražnike, kot diktatorje, ki se jim je treba upreti ali pa popustljiveže, ki jih je treba do konca izkoristiti (Gordon, 1983: 136).

1.4.5.2. Avtoriteta v neukazovalnem nedogovornem pristopu: Rousseajev model avtoritete

Pod vplivom vsedopuščajoče vzgoje je pojem avtoritete dobil nek negativen prizvok in se je nekako umaknil. Ob tem je prišlo do nekakega nezavednega zlitja, enačenja dveh pojmov, ki sta sicer zelo različna: avtoriteta in avtoritarnost. Že Slovar slovenskega knjižnega jezika jasno razlikuje oba pojma. Avtoritarnost opredeljuje kot »značilnost avtoritarnega, samovoljnost«, kjer avtoritaren pomeni »osnovan na popolnem podrejanju oblasti, samovoljen«, avtoriteto pa opredeljuje kot »ugled ali vpliv, ki izhaja iz vodilnega položaja, moči, znanja«. Razlika med obema pojmomoma je torej očitna in pomembna. Posebej ob današnjih demokratičnih vrednotah in izostrenem občutku za človekove pravice smemo avtoritarnost pojmovati kot nekaj vzgojno škodljivega, avtoriteto pa za nekaj nujno potrebnega (Žorž, 2010: 175).

Medtem ko gre pri ukazovalno nedogovornem vzgojnem pristopu za odkrito, represivno avtoriteto, je za vsedopuščajoči vzgojni pristop značilno, da vzgojitelj v odnosu do otroka nima nobene avtoritete, saj je prav otrok tisti, ki določa, kaj in kako se bo delalo (Peček, 2009: 131). Pri neukazovalnem nedogovornem vzgojnem pristopu naj bi avtoriteta sicer bila, vendar bolj popustljiva in demokratična – vzgojitelj ob uporabi avtoritete čuti zadrego, pojmuje jo kot izraz svoje nemoči in ne kot nujni sestavni del vzgoje (ibid.).

Vsedopuščajoča vzgoja avtoritete ne odpravi, ampak zgolj spreminja njene oblike pojavnosti. Skriva jo za videzom popustljivosti in s tem povečuje njeno moč (Kroflič, 1997a: 204).

Vzgojiteljeva avtoriteta je upoštevana v smislu zakrite, prikrite avtoritete. Vzgojitelj otroku samo navidezno pusti čim večjo svobodo, kajti po prepričanju J. J. Rousseauja je temeljni pogoj pravilne vzgoje strog nadzor nad otrokovo življenjsko okolico, v katero ne sme ničesar, kar bi imelo nanj negativen vpliv (Peček, 2009: 144). Bolj kot je avtoriteta skrita (anonimna), večja je njena moč in nevarnejši so njeni učinki (Kroflič, 1997b: 18). In vemo, da vsaka učinkovita vzgoja temelji na avtoriteti, torej se v tako imenovanih prijaznih vzgojnih konceptih avtoriteta res zgolj prikrije, ne pa odpravi (op. cit. 58).

Otrok se od avtoritete ne more osamosvojiti, saj je sam ne vidi, niti se je ne zaveda, prav tako mu to onemogočajo navidezno svobodni odnosi. Pri otrocih, ki so imeli popustljivo, vsedopuščajočo vzgojo, se razvije še bolj zavezujoč in ukazujoč nadjuz (torej ponotranjena avtoriteta) kot pri tistih, ki so imeli izrazit ukazovalni način vzgoje, kar nam lepo pokaže

analiza patološkega narcisa. Vsedopuščajoča vzgoja je lahko še bolj represivna od izrazito represivne vzgoje. Predpostavke, na katerih temelji vsedopuščajoča vzgoja – da represija zatira in svoboda osvobaja – vzgojna praksa ni potrdila. Deklarirani cilj takšne vzgoje je sicer svobodna, avtonomna osebnost, vendar gre le za iluzijo, saj razvijajočemu ne omogoči prehoda na simbolno obliko identifikacije (Peček, 2009: 148).

Ob tem pa velja omeniti tudi, da je podrejanje avtoriteti blizu načelu ugodja in se zaradi tega številni, tudi odrasli ljudje, podrejanju določeni avtoriteti sploh ne želijo odpovedati (ibid.).

Neukazovalni nedogovorni vzgojni pristop zagovarja vzgojo v skladu z otrokovo naravo, pa vendar se to izhodišče kaže kot ideološko, saj nikdar nimamo opravka s čisto otrokovo naravo, ampak je ta vselej že rezultat interakcije med naravo in družbo (ibid.).

1.4.5.3. Kritika vsedopuščajočega pristopa Christopher Lasch

V kritiki vsedopuščajočega načina vodenja je šel najdlje Christopher Lasch, ki je vlogo vsedopuščajoče vzgoje povezal z nastankom nove oblike psihološke subjektivnosti – »patološkega narcisizma« (Salecl, 2010: 135), o katerem je že bilo govora.

Vsedopuščajoči pristop se je rodil v Ameriki v poznih tridesetih in štiridesetih letih iz populariziranja napredne vzgoje in vulgariziranja Freudove teorije. Odslej naj bi starši ustregli vsem otrokovim potrebam. Tako dojenčkov ne hranijo več po urniku, ampak takrat, ko otrok to hoče. Pojavlja se cela vrsta priročnikov, ki dajejo nasvete o pravilni vzgoji otrok, ki ne sme temeljiti na ukazovalnem pristopu, ampak se mora približati otrokovim željam (op. cit. 136).

S tem avtoriteta staršev slabi, v otrocih pa se oblikujejo karakterne lastnosti, ki jih potrebuje sodobna potrošniška družba: hedonizem, korumpiranost in samovšečnost (op. cit. 137).

Temeljna Lascheva teza je, da pri »patološkem narcisizmu« ideal jaza, ki ga predstavljajo ponotranjena pričakovanja drugih, zamenja agresivni, samouničevalski nadjazz. Zlom avtoritete je proizvedel posameznika, ki ne ponotranja zakona in ni več zavezan zunanjim, zahtevanim moralnim normam (idealu jaza), ampak ga obvladuje sadistični, kaznovalni nadjazz, ki izhaja iz predojdipskih otroških fantazem (op. cit. 138).

Narcisistična kultura je tako proizvedla posameznika brez moralne odgovornosti. Narcisistični posameznik je sicer konformist, vendar se družbenim normam ne podreja iz notranje moralne dolžnosti, ampak iz strahu pred avtoriteto (ibid.).

»Permisivnost v šoli tako proizvaja samovšečne posameznike, ki »samouresničujejo svojo notranjost«, ne proizvede pa trdnega jaza, ki verjame v svoje sposobnosti« (op. cit. 139).

1.4.6. Dogovorni vzgojni pristop

Dogovorni način vodenja oz. pristop se uveljavlja v pedagogiki predvsem v zadnjih desetletjih, kljub temu pa lahko zasledimo njegove temelje v nekaterih pedagoških idejah skozi zgodovino, npr. pri nemškem filozofu Immanuelu Kantu (1724–1804). Nekateri celo menijo, da je teorija vzgoje I. Kanta implicitna kritika sodobnih vzgojnih teorij, torej tistih, ki so se pojavile po drugi svetovni vojni in se zavzemajo za osvoboditev otroka (Peček, 2009: 149).

Omenjeni vzgojni pristop izhaja iz drugačnega razumevanja otrokove narave, zakonitosti otrokovega razvoja, avtoritete in vseh ostalih elementov, ki ga določajo (op.cit. 150).

Alvordova in Gradosova (2005 v Kobolt, 2010: 78)) poudarjata dogovorni vzgojni slog, ki je močno povezan z vzpostavljanjem optimalnih kompetenc pri otroku. Starši, ki so dogovorni, so odgovorni, kar pomeni, da so topli, ljubeči in podpirajoči. Hkrati pa so takšni starši zahtevni, saj zahtevajo doslednost, vendar ne pretiravajo v svoji kontroli in s previsokimi pričakovanji do svojih otrok.

Pri nas dogovorni način vodenja z vidika moralnega razvoja opredeljuje R. Kroflič, ko govori o procesno razvojnem modelu moralne vzgoje, in z vidika avtoritete, ko govori o samoomejitveni avtoriteti (Kroflič v Peček, 2009: 150).

Ko se torej zamajajo teoretske predpostavke tako ukazovalno nedogovornega kot neukazovalno nedogovornega (vsedopuščajočega) modela vzgoje, pa so ustvarjeni pogoji za uveljavitev novega, razvojno-procesnega modela moralne vzgoje (Kroflič, 1997: 33).

Na teh teoretskih izhodiščih se torej izoblikuje nov model vzgoje, ki temelji na dogovornem pristopu in v didaktičnem smislu vključuje (ibid.):

- zahtevo po obojesmerni komunikaciji med vzgojiteljem in otrokom;
- strategijo načrtovanja, ki temelji na uvidu v prepletanje načrtovanih in nezavednih elementov v vzgojni komunikaciji in zato omogoča fleksibilno načrtovanje kurikulumu, v katerega so vključeni vsi akterji vzgojnega procesa: strokovni delavci, vzgojitelji, starši otrok in otroci sami;

- oblikovanje modela avtoritete, ki otroku omogoča doživetje sprejetosti in varnosti, hkrati pa spodbuja njegovo osamosvajanje in s tem rahljanje (avtoritarne) navezanosti na vzgojitelja; od tod tudi ime samoomejitvena avtoriteta;
- vzgojo, ki ni usmerjena na oblikovanje vnaprej določenih vedenjskih vzorcev, marveč si za cilj postavi podpiranje otrokovih razvojnih potencialov, ki omogočajo postopno oblikovanje avtonomne moralnosti; ti razvojni potenciali obsegajo razvoj moralnega razsojanja pa tudi razvoj tiste notranje energije, ki otroku omogoča, da spoznana moralna načela tudi spoštuje ne glede na trenutne egocentrične potrebe (op. cit. 34).

Takšen pristop je najbolj primeren, saj je učinkovit in uporaben. Je resničen in izvedljiv.

V resničnosti najdemo tako »čiste oblike« ukazovalnega, vsedopuščujočega in dogovornega načina vodenja, kot tudi pojavne oblike, ki vsebujejo sestavine posameznega načina vodenja. Lahko bi govorili o ukazovalnem pristopu, ki občasno zdrsne v dogovornega ali vsedopuščajočega in obratno. To je pomembno zato, ker nedoslednosti pri uveljavljanju enega od pristopov lahko povzroči številne težave in nejasnosti. Učitelj, ki želi v ukazovalni pristop vnesti drobec dogovornega načina vodenja, lahko doživi neuspeh in zanj obsodi dogovorni pristop, v smislu, da »preveč dogovarjanja škodi«. Vendar v tem primeru ni šlo za »preveč dogovarjanja«, ampak za nedoslednost pri uporabi načel takšnega načina vodenja (Postrak, 2003: 31).

1.4.6.1. Dogovorni vzgojni pristop in disciplina

Pri tem vzgojnem pristopu sta torej discipliniranje otroka in kaznovanje v procesu vzgoje nujna. Kazen je otroku, ki se je sposoben ravnati po pravilih, lahko izrečena, vendar ne sme poniževati, ampak mora krepiti njegov občutek odgovornosti, pravičnosti in reda ter mu omogočiti refleksijo njegovega dejanja in ga s tem navajati na samodisciplino. Kazen je torej lahko priložnost, da se kršitelj sooči z učinki svojega vedenja (Peček, 2009: 155).

Discipliniranje lahko razumemo kot sodelovanje z otrokom, kar predstavlja dogovorni vzgojni pristop. S tem vzgojnim pristopom vzgojitelj z veliko verjetnostjo doseže tisto, česar pri ostalih dveh vzgojnih pristopih ni bilo možno: spodbuja odgovorno, notranje motivirano sodelovanje, zmanjšuje otrokovo odvisnost od vzgojitelja, potrebo po zunanjem vrednotenju, razvija osebno moč, izboljšuje samozavest posameznika, razvija zmožnost odločanja,

odgovorno vedenje in spretnost upravljanja samega sebe, zmožnost sklepanja kompromisov, pogajanja, sodelovanja in spoštovanja drugih ter njihovih potreb (op.cit. 156).

Po tem vzgojnem pristopu je posamezniku potrebno postaviti meje in ga pripraviti na to, da se bo zavedal vplivov drugih, ki vzpodbujajo ali zavirajo njegovo delovanje v družbi. Vzgojiteljeva temeljna vloga je, da je z otrokom v nenehni interakciji in dovoljuje svobodo njegovega vedenja, vendar v obsegu določenih mej, ki se vzpostavljajo na različne načine in kjer je celo zaželeno, da tudi otrok sodeluje pri oblikovanju pravil, ki se jih mora držati. V primeru prestopa utemeljenih meja otrok pride v stik z vzgojiteljem oz. s socialno okolico, ki prevzame vodstvo pri odpravljanju in prekinitvi nesprejemljivega vedenja ter doseže rešitev, sprejemljivo za vse (ibid.). Vzgojitelj mora biti torej sposoben prevzeti vlogo tistega, ki meje načrtuje, razjasnjuje in uveljavlja, ki mu nista odveč trud in čas, da otroku razumljivo pojasni, zakaj je določeno ravnanje nesprejemljivo in kako to vpliva na ljudi in stvari okoli njega. Zagovorniki, ki zagovarjajo dogovorni način vodenja oz. dogovorni pristop verjamejo, da mora otrok za svoja dejanja prevzeti polno odgovornost, vendar postopoma in v sodelovanju z aktivnim vzgojiteljem, ki je prijazen, otroku dostopen, razumevajoč, hkrati pa strog, dosleden in zahteven. Menijo, da si morata tako vzgojitelj kot otrok prizadevati za izboljšanje, ne glede na dejanje pa je potrebno težiti k rešitvi, ki je sprejemljiva za vse (ibid.).

Vzgoja za svobodo zahteva jasno poznavanje meja. Starši, ki želijo, da bi se njihov otrok razvil v svobodno osebo, ga morajo naučiti in mu privzgojiti trden občutek za meje. Učenje meja pa ne pomeni le učenje zapovedi in prepovedi, kaj se sme in kaj ne, kaj je sprejemljivo in kaj ne, vendar pomeni, da ima otrok možnost prepoznavati in vedeti za posledice, ki jih prinese njemu in drugim prestopanje meja. Šele potem se bo lahko zavestno in svobodno odločal, ali bo meje spoštoval ali jih bo prestopal. Učenje le z zapovedmi in prepovedmi pa tega ne omogoča, saj otrokov strah pred kaznijo hromi svobodno izbiro (Žorž, 2010: 120). Gre torej za to, da morajo biti ne samo pravila, ampak tudi posledice kršenja pravil znane in jasne vnaprej (Rogge, 2000: 102). Kot pravi Kodelja, pravila obvezujejo nekoga samo, če jih pozna (Kodelja, 1995: 34), kazen pa ima moralno vrednost samo takrat, ko jo za pravično jemlje tisti, ki mu je bila naložena (op. cit. 194).

Pravila lahko uvedemo in ohranjamo (se pogajamo o njih) le, če sami verjamemo, da so takšna pravila potrebna, in le, če so naši nameni in cilji jasni (Jacob, 2002: 104), zato je prav, da se z otrokom prej mirno pogovorimo o upoštevanju pravil, pri tem pa poskušamo pridobiti

njegovo pomoč. »Ne proti otroku, temveč z otrokom«, se glasi pravilo (Rogge, 2000: 82). Pri tem je potrebno opozoriti, da kritike dejanja ne smemo zamenjati s kritiko osebe. Otroci se morajo kot osebe čutiti sprejete tudi tedaj, ko s svojim ravnanjem kršijo obstoječe dogovore in pravila. Le tako so pripravljeni pomagati pri spremembah (op. cit. 98).

Žorž govori o poletnih taborih in pravi, da je v taki organizirani obliki združevanja mladih zelo pomembno socialno učenje: mladi se učijo spoštovanja drug do drugega, upoštevanja, učijo se prilagajanja in dogovarjanja – vendar na zavestni ravni, z jasnimi cilji, z jasnimi pravili, ne pa tako, da se slepo podrejajo (Žorž, 2010: 109).

1.4.6.2. Avtoriteta v dogovornem vzgojnem pristopu: samoomejitvena avtoriteta

Kako preseči ukazovalnost in doseči posameznikovo samostojnost, je natančneje opredelil R. Kroflič s svojim konceptom samoomejitvene avtoritete, katere načela so naslednja (Kroflič 1997 v Peček 2009: 152, 153):

- prva naloga avtoritete je vzpostaviti čustveno stabilen in pozitiven odnos med vzgojiteljem in gojencem ter otroku ponuditi primarni objekt identifikacije;
- avtoriteto imaginarnega lika je skladno s procesom psihofizičnega razvoja potrebno zamenjati z avtoriteto simbolne zahteve, podkrepljene z racionalno utemeljitvijo;
- spodbujati moramo otrokovo širitev socialnih stikov z vrstniki in drugimi osebami;
- spodbujati moramo otrokovo sposobnost moralnega razsojanja;
- s spodbujanjem samostojnega iskanja ustreznih etičnih rešitev moramo podpirati otrokovo moralno in mišljenjsko osamosvajanje, hkrati pa omejevati vpliv lastnih modelov reševanja moralnih problemov na otroka;
- otroka moramo postopoma vključevati v procese dogovarjanja in odločanja o skupnih pravilih bivanja, reševanja problemov;
- temelje moralnosti moramo namesto v stalnih, na avtoriteti navade utemeljenih oblikah vedenja, vedno intenzivneje iskati v sposobnosti iskanja skupnih interesov v vsaki novi situaciji;
- te visoke cilje moralne vzgoje nam omogoča uresničiti spodbujanje otrokovega razumevanja problemov avtoritarne ujetosti, možnosti manipulacije in težav, povezanih z zagotavljanjem prostora lastne svobode, seveda ne na račun omejevanja svobode drugega.

Glede samoomejitvene avtoritete Kroflič omenja teoretika P. H. Hirsta in R. S. Petersa, ki pravita, da mora dober učitelj vzgajati tako, da bo (njegova avtoriteta) nekoč odveč (Kroflič, 1997b: 66).

Pri odnosu vzgojitelj - otrok, je pomemben transfer. To je tisti pojav, ki omogoča uspešen stik med vzgojiteljem in gojencem, s tem ko vzgojitelja postavi v vlogo »osebe, vredne zaupanja« in ji dodeli avtoriteto. Otrok zaradi transfera zaupa vzgojitelju in želi slediti njegovi avtoriteti. Takšen položaj vzgojitelju omogoči vzgojno vplivanje, vendar pa ga sprejetje vloge »osebe, vredne zaupanja« tudi nujno postavi na mesto objekta identifikacije, torej v nadrejen položaj v vzgojno-izobraževalnem odnosu. Če vzgojitelj želi ohraniti vodstveno vlogo, je transfer seveda dobrodošel, vendar pa se pokaže za glavno oviro takrat, ko vzgojitelj poskuša otroka spodbuditi za sprejemanje enakovrednejšega položaja v odnosu (op. cit. 69).

Pri tovrstnem vzgojnem pristopu, bi lahko omenili tudi Juula in njegovo poimenovanje avtoritete, ko pravi, da starši, učitelji in vzgojitelji ne uživajo spoštovanja okolice na podlagi tega, *kdo so*, tako kot nekoč, temveč, *kakšni so*. Odrasli in tudi otroci so izgubili spoštovanje do avtoritete, ki temelji na moči, in počasi, a zagotovo se bližamo času, ko bosta pridobivanje spoštovanja in moč, ki si jo lahko dopustimo v zasebnem in pedagoškem odnosu do otrok in mladih, odvisna predvsem od tega, koliko smo vredni kot ljudje (Juul, 2008b: 19).

Avtoriteta kot moč vplivanja je za vzgojo nujno potrebna, a hkrati nevarna. Hitro namreč pride do tega, da postane osnova uspešnega manipuliranja, vedno pa v določenem trenutku predstavlja oviro pri doseganju najvišjih vzgojnih ciljev – razviti svobodno, kritično in odgovorno osebnost (Kroflič, 1997b: 54).

Obravnava vzgojne problematike pa se dodatno zaplete zaradi dejstva, ker z avtoriteto označujemo tudi posebno obliko pedagoškega odnosa, v katerem učitelj vodi, usmerja, pa tudi disciplinira otroka in si prizadeva, da bi ta vsebino vzgoje in izobraževanja ponotranjil in sprejel za svojo (op. cit. 55).

Če povzamemo doslej opisane splošne značilnosti avtoritete v vzgoji, lahko rečemo, da (Kroflič, 1997a, 19):

- avtoriteta ni zgolj prisila. Lahko se zasnuje tudi na prijaznosti in odpovedi kaznovanju; če otroka ob očitnem prekršku ne bomo opozorili oziroma kaznovali, si bo takšno vedenje hitro razložil kot našo popolno ignoranco, kot lastno »nevrednost«, da bi bil kaznovan;
- avtoriteta ni v diametralnem nasprotju z možnostjo svobode, ampak jo pravilno strukturirana lahko celo omogoči;
- avtoriteta je sestavni del vzgoje, zato je ne moremo ukiniti, lahko pa z vplivanjem na njeno pojavno obliko omogočimo ali zavremo otrokove osvoboditvene procese.

»Če bomo otroka pravočasno naučili dojeti smisel resnice, da je tudi na videz še tako brezmejna avtoriteta gospodarja omejena, količina njene moči pa je po navadi obratno sorazmerna s količino naše lastne notranje energije, da se onstran opiranja na avtoriteto posredovanih rešitev odločimo za iskanje resnice lastne subjektivnosti, ga bomo na najboljši možen način pripravili na soočenje s svobodno izbiro, ki se bo zgodilo v njegovi zasebnosti! In ko bo to svojo energijo sposoben uresničiti tudi v smislu iskanja skladnosti (kongruence) med lastno željo in željo drugega, bo cilj moralne vzgoje v postmodernem smislu uresničen« (Kroflič, 1997a: 339).

1.5. VLOGA SOCIALNEGA DELA

Pri razumevanju življenjskega sveta mladih si lahko mladinski, svetovalni ali socialni delavci pomagajo s konceptom, ki ga omenja Poštrak in je vzet iz antropologije, ki si ga je ta, mimogrede rečeno, sposodila iz lingvistike. Govori o emskem in etskem pogledu. Pri emskem pogledu gre za »pogled od znotraj«, gre za pogled uporabnika, mladostnika, eksperta iz izkušenj na njegov osebni položaj. Pri etskem položaju pa gre za tako omenjen »pogled od zunaj«, pogled strokovnjaka, socialnega delavca na uporabnika, mladostnika (Canals, 1995 v Poštrak 2011a: 188).

V medčloveških odnosih, pri delu z mladimi je vloga socialnega dela pomembna, saj: »socialna delavka ali delavec skupaj, družno z uporabnikom soustvarja nove možnosti, nove okoliščine za bolj kvalitetno življenje« (Milošević Arnold, Poštrak 2003: 9). Čačinovič Vogrinčič pa še dodaja, da ima socialni delavec vlogo odgovornega in spoštljivega zaveznika (Čačinovič Vogrinčič, 2008: 8), osrednji prostor njegovega dela pa je pogovor. Tam se stvari začnejo, v pogovoru se vzpostavi delovni odnos in se ohranja v zaupanju, pozornosti in pridruženju. Uporabniki cenijo topel odnos socialnega delavca. Pomembno je, da socialni delavec izkaže osebno zaupanje in zanimanje in da ne gre zgolj za »opravljanje dela« (Lishman, 1994: 7). Gabi Čačinovič Vogrinčič omenja pomembne koncepte sodobnega socialnega dela: koncept perspektive moči, kjer gre za to, da uporabnik ima določene vire moči, na katerih lahko gradi svojo želeno rešitev, koncept etike udeležnosti, kjer gre za to, da smo v problemu in rešitvi udeleženi vsi v procesu, koncept znanja za ravnanje, kjer je socialni delavec s svojimi kompetencami in znanji odgovoren za proces pomoči in koncept ravnanje s sedanostjo oz. koncept so-navzočnosti, kjer je v ospredju sedanost, kjer se koraki v smeri zelenih izidov lahko začnejo soustvarjati tukaj in zdaj (Čačinovič Vogrinčič, 2009: 9).

Socialni delavec in otrok ali pa vzgojitelj, ki potrebuje pomoč, sta sodelavca v skupnem projektu – priti do rešitve. Temeljna elementa odnosa sta instrumentalna definicija problema, kar pomeni, da vsak uporabnik, otrok, vzgojitelj vstopa v odnos s svojo definicijo problema, s svojim videnjem problema in pa soustvarjanje rešitev, koraki k zelenemu izidu (Čačinovič Vogrinčič, 2008: 18). Razumeti uporabnikov problem pomeni vstopiti skupaj z učencem v problem, z njegove pozicije gledati na problem in ga šele nato širiti s tistim, kar vidimo iz našega zornega kota. Nikoli ne smemo njegovega problema spremeniti v svojega in mu vsiliti

rešitve »svojega«, in ne njegovega problema (Brajša, 1993: 185, 186). Sposobnost, da na situacijo in odnose pogledamo tako iz svoje kot iz perspektive drugega, nam v socialni izmenjavi omogoča boljše razumevanje sogovornika/ov. Fleksibilno se lahko premikamo iz svojega pogleda na pogled drugega/drugih (Kobolt, 2010: 64).

Kot pravi Poštrak (Poštrak, 2011b: 205) je pomembno, da se strokovni delavci ne osredotočajo na to, kakšni naj bi mladostniki bili, temveč se osredotočajo na to, kakšen je mladostnik tu in zdaj, v tem trenutku, in kaj lahko skupaj z njimi s soustvarjanjem storimo, da se bodo bolje počutili v svojem položaju in da jim bo bolje zdaj, v tem trenutku. Pomembna je sedanjost in kaj lahko naredimo skupaj z njimi v danem trenutku, da bo zanje življenje boljše.

Pri delu z otrokom je izrednega pomena, da se zavedamo, da je pomoč učinkovita le, če je zaželen izid usmerjen k zagotavljanju otrokovih pravic (Čačinovič Vogrinčič, 2008: 96), prav tako je pomembno tudi, da socialni delavec in tudi ostali, ki so vključeni v delovni odnos z otrokom, otroka spoštujejo kot enakovrednega sogovornika. Da bi otrok ali mladostnik dobil pravico do resničnosti, pravico, da je slišan, da ga vzamejo resno, pravico do vseh čustev, potrebuje odrasle, ki te pravice zagotavljajo (Čačinovič Vogrinčič, 2008: 97). Otroka je potrebno videti in razumeti v njegovem kontekstu, ki je drugačen od ostalih (Brandon, 1998: 70). Prav tako je pri delu z otrokom pomembno, da smo do njega odkriti in mu posredujemo informacije, ki jih razume (op. cit. 71). Otrok, ki bo čutil, da ga socialni delavec posluša in razume, se bo lažje odprl, prav tako se bo v takšnem pogovoru čutil sprejetega, da se po pomoč še lahko vrne (op. cit. 117). Veliko je že bilo napisanega o delu z mladimi in še vedno se zdi, da nekateri strokovnjaki ne znajo uporabljati pravih pristopov. Poštrak omenja, da pod vprašaj lahko postavimo odnos, pristop strokovnjakov do uporabnikov, do mladih (Poštrak, 2011b: 209). Nadalje omenja dogovorni pristop pri delu z mladimi kot primeren in učinkovit način dela. Gre za pristop, kjer sta v ospredju obe strani: uporabnik in strokovnjak, socialni delavec. Omenja, da je odgovornost ključna sestavina odnosa (op. cit. 212). Naslednji pomemben element, ki ga omenja, je poslušanje. Ob tem misli na aktivno poslušanje strokovnega delavca, obenem pa je na strani strokovnjaka tudi, da uporabnika, mladostnika jemlje resno in verjame v njegovo zgodbo, v njegove izkušnje. Gre za razgovor med uporabnikom, mladostnikom in svetovalnim, socialnim delavcem. Gre za to, da so mladostniki aktivni udeleženci in da strokovnjaki sprejmejo njegov emski pogled na izkušnjo o življenju (Canals 1995 v ibid.) Vloge so jasne in sprejete. Odgovornost je na strani obeh,

vendar različna. Strokovni delavec je odgovoren drugače in za druge vsebine kot mladostnik. Mladostnikova odgovornost je na uresničitvi korakov k rešitvi, strokovni delavec pa je odgovoren za proces, saj so pomembne njegove kompetence, njegovo znanje. Vsi udeleženi v problemu in hkrati v rešitvi sodelujejo in skupaj načrtujejo delo (op. cit. 214)..

V središču je koncept soustvarjanja (Čačinovič Vogrinčič v Socialno delo 2010: 241). Gre za odnos med uporabnikom, ki je ekspert iz svojih izkušenj, in socialnim delavcem, ki je njegov spoštljiv in odgovoren zaveznik. Skupaj ohranjata procese raziskovanja in udeležnosti na poti do zelenih izidov. Poudarek je na procesu, na prispevku vsakega od njiju. Hkrati je pomemben koncept Dennis Saleebey, ki tudi govori o socialnem delu z mladimi in pravi: »Formula je preprosta: mobiliziraj moč (talente, znanja, sposobnosti, vire) klientov s ciljem, da podpreš njihova prizadevanja, da dosežejo svoje cilje in vizije, in stranke bodo imele boljšo kvaliteto življenja, tako, ki bo v skladu z njihovimi koncepti kvalitete« (cit. v Čačinovič Vogrinčič 2009: 12-13). Saleebeyeva govori o tem, da vsi imamo potencial, da smo vsi ustvarjalni in zmožni obvladati lastno življenje. So pa posamezniki, mladostniki, ki tega v določenem trenutku ne zmorejo, in naloga strokovnjakov, socialnih delavcev pa je, da s svojim znanjem in z načrtovanjem procesov pomoči skupaj z uporabnikom, mladim zopet pridejo do ravnovesja, do občutka lastne ustvarjalnosti in zmožnosti obvladovanja. Pri delu z ljudmi, še posebej z otroki je pomembno, da smo osredotočeni na to, kaj otroci zmorejo, kaj znajo, česa so sposobni in ne toliko na to, česa ne znajo, kje so šibki, česa ne zmorejo. Saleeby to imenuje socialno delo s perspektive moči in pravi, da gre za drugačen pogled na uporabnike. V ospredju so uporabnikovi talenti, znanje, sposobnosti, viri (Mešl, 2007 v Teorije pomoči socialnega dela: 82, 83). Podobno mišljenje izrazi tudi Rogge (2000: 146), ko pravi, da otrok ne opazujemo glede na to, česa ne morejo, temveč jih ocenjujemo po tem, kaj znajo. Treba je iskati pozitivne in ustvarjalne izjeme v vedenju. Pri vsem tem je zopet pomemben dialog in oblikovanje pozitivnih pričakovanj do uporabnika, ter zavedanje, da se učimo skupaj in drug od drugega oziroma, da soustvarjamo v procesih pomoči in da tako kot mi vplivamo na odraščajoče, tudi oni vplivajo na nas (Kobolt, 2010: 93).

Gabi Čačinovič Vogrinčič po Lussiju omenja nekatera načela socialnega dela, npr. načelo komunikacije, kjer gre za to, da socialni delavec išče kontakt, stik z vsemi udeleženi v problemu in rešitvi. Načelo pogajanja je po Lussiju centralno in fundamentalno načelo, kjer socialni delavec poskuša iz udeleženi v problemu narediti udeležence v pogajanju. Socialni delavec je po tem načelu aktivni posrednik, njegova naloga je vzdrževati proces oblikovanja

sporazuma, uresničljivega dogovora o možnem, kjer ni poražencev, kjer so vsi udeleženi zmagovalci (Mešl, 2007 v Teorije pomoči socialnega dela, skripta: 76). Podobno omenja tudi Gordon pri reševanju konfliktov, kjer omenja, da je bistvo učinkovitega reševanja konfliktov v tem, da obe strani skupaj poiščeta rešitev na tak način, da ni nobena stran poražena (Gordon, 1983: 162). Ni možno pričakovati vzpostavitve globoke in dolgotrajne harmonije brez konfliktov in ponovnega prilagajanja. Pomembno je ravno pogajanje, kjer si želimo najti kompromis, ki spoštuje pravice, hkrati pa si prizadeva doseči spremembe, ki bodo vsem v prid (Chalvin, 2004: 162).

Pomemben je odnos, kjer sta v ospredju tudi poslušanje in empatija in v katerem uporabniku čustev ni treba prikrivati ali se jih bati, ampak gre za odnos, kjer lahko čuti in svoja čustva izrazi in ubesedi, ker ve, da bodo sprejeta in da bo to lahko korak k spremembam (Lishman, 1994: 65). Empatija lahko uporabniku pomaga, ko ta čuti, da ne zmore naprej, saj dobi občutke razumevanja in tako lažje pusti slabe izkušnje za seboj in se pomika k spremembam (op. cit. 112).

Pri reševanju problemov je izredno pomembno, da se zavedamo majhnih korakov, majhnih sprememb na poti do zelenega cilja. Lussi omenja, da je dragocen vsak korak (Čačinovič Vogrinčič v Socialno delo 2010: 240). Majhne korake, ki so hkrati tudi majhni uspehi, omenja tudi Brajša (1993: 176), ko pravi, da je zaznavanje prvih, pa čeprav majhnih uspehov zelo pomemben element uspešne vzgoje in izobraževanja. Veliko učiteljev in vzgojiteljev teh majhnih uspehov sploh ne vidi, veliko jih nagraduje samo velike in izrazite uspehe svojih učencev. Vendar pa so resnični uspehi rezultat mnogih majhnih in pogostokrat težko zaznavnih uspehov. Velike uspehe lahko pričakujejo samo tisti vzgojitelji in učitelji, ki so občutljivi tudi za majhne.

Jezik socialnega dela je vedno pozitiven, varuje enkratnost in ne ocenjuje, ne stigmatizira, ne obsoja, ne poučuje, ne razvrednoti (Čačinovič Vogrinčič v Socialno delo 2010: 243). To je v odnosu z otroci še posebej pomembno, saj le-ti prevečkrat občutijo jezik graje, nespoštovanja in manjvrednosti. V jeziku socialnega dela pa izbiramo besede, da ne bi koga ranili ali ponižali. Samo z izbranimi besedami spodbude, zaupanja, lahko gradimo na odnosu in v njem soustvarjamo.

Socialno delo vključuje vstop v življenja ljudi, ki so v stiski, doživljajo konflikte ali imajo težave. Za opravljanje dela ni dovolj le strokovna usposobljenost, potrebne so tudi lastnosti,

kot so celovitost, pristnost in samozavedanje (Lishman, 1994: 144), predvsem pa mora biti razvidno sodelovanje oz. soustvarjanje v procesu reševanja problema, ki je temeljna doktrina socialnega dela (Poštrak, 2003: 31).

2. PROBLEM

V teoretičnem delu sem predstavila pomen in vlogo vzgojitelja, posamezne vzgojne pristope in z njimi povezan pojem avtoritete, način komunikacije in reševanje konfliktov in pa vlogo socialnega dela.

Mladinsko zdravilišče in letovišče Debeli rtič je kraj, kamor vsako leto prihajam kot vzgojiteljica. Skoraj vedno opazim, da se pojavljajo določene težave, ko se vzgojitelji ne znajo odzvati, da prihaja do situacij, ko vzgojitelj sam ne zmore več voditi skupine, da v določeni skupini konstantno prihaja do konfliktov ali da skupina otrok deluje skoraj sama. Na to so pozorni tudi koordinatorji Debelega rtiča in pa pedagoški vodja.

Z željo, da bi diplomsko delo povezala z Debelim rtičem, sem se obrnila na pedagoškega vodjo z vprašanjem, ali z njihove strani obstaja kaj takega, kar bi želeli, da se razišče. Pedagoški vodja je moje vprašanje posredoval med ostale, in tako je pobuda o vzgojnih pristopih na Debelem rtiču prišla z njihove strani.

V nalogi bom tako predstavila vzgojne pristope, ki so med vzgojitelji na Debelem rtiču najbolj pogosti. Zanimalo me bo, kako so vzgojni pristopi zastopani, ali kateri pristop med vzgojitelji prevladuje, ali se pojavljajo razlike med spoloma v zastopanosti pristopov, kako delujejo vzgojitelji, ki so le nekajkrat opravljali delo na Debelem rtiču in kako vzgojitelji, ki tja prihajajo že več let, kako se pri uporabi določenega pristopa počutijo vzgojitelji, kakšen način vzgojitelji menijo, da se pričakuje od njih ter kaj vzgojitelji menijo o otrocih, ki prihajajo na letovanje.

Do sedaj so te težave v letovišču poskušali odpraviti vsako leto z usposabljanjem oz. predhodnim dvodnevним izobraževanjem vzgojiteljev, vendar pa iz svojih izkušenj lahko trdim, da izobraževanje ni dovolj, saj nam večkrat predstavijo različne vzgojne pristope in marsikomu je težko vedeti, kateri način dela z otroki je pravi in kateri najbolj učinkovit.

Z raziskavo želim priti do vpogleda zastopanosti posameznega pristopa, do negativnih in pozitivnih vidikov, do prednosti in slabosti ter do tega, kateri pristop vodenja skupine

prevladuje, da bi v prihodnje lahko izobraževanje oblikovali glede na to, kaj se izkaže kot učinkovito in na kaj je potrebno biti pozoren.

Hipoteze:

1. V zastopanosti posameznega pristopa se pojavljajo razlike oz. vsi pristopi niso enako zastopani.
2. Ženske so bolj dogovorne kot moški.
3. Delež ljudi, ki uporabljajo dogovorni pristop, narašča s številom terminov.
Preverjala sem, ali so tisti, ki so že dlje časa vzgojitelji na Debelem rtiču, bolj dogovorni kot tisti, ki so bili vzgojitelji le nekaj terminov, oz. ali se dogovorni pristop ohranja pri naraščanju števila terminov.

3. METODOLOGIJA

3.1. Vrsta raziskave, model raziskave in spremenljivke

Raziskava je kvantitativna, saj sem zbirala podatke številčne narave, jih preštevala in kvantitativno analizirala. Prav tako je raziskava tudi deskriptivna, saj je bil namen raziskave količinsko opredeliti in opisati osnovne značilnosti preučevanega pojava in ugotoviti obstoj in jakost zveze med dvema ali več pojavi oz. spremenljivkami.

Tabela 3.1.1.: Spremenljivke, indikatorji in vrednost spremenljivke

spremenljivka	indikator	Vrednost spremenljivke
spol		Moški
		ženski
Vzgojni pristopi		ukazovalni
		dogovorni
		vsedopuščajoči
		ukazovalno-dogovorni
		dogovorno-vsedopuščajoči
		Vsedopuščajoče-ukazovalni
		mešani
Zastopanost ukazovalnega pristopa	Vprašanja: * Kaj od spodnjih trditev vam je pri skupini otrok, katere ste vzgojitelj, najpomembneje? * Kakšna je vaša glavna vloga v skupini otrok?	ukazovalni
		dogovorni
		vsedopuščajoči
		ukazovalno-dogovorni
		Dogovorno-vsedopuščajoči
		vsedopuščajoče-
Zastopanost dogovornega	* Ste dober vzgojitelj, ker ... * Na kakšen način skupini otrok najpogosteje	

pristopa	predstavite pravila?	ukazovalni
		mešani
Zastopanost vsedopuščajočega pristopa	* Kako pomembna je za vas avtoriteta? * Kako v skupini komunicirate? * Vaš odnos do pravil? * Kako v skupini rešujete konflikte? * Pri disciplini je najbolj pomembno * Pri pravilih je najbolj pomembno * Ukrepi v primeru odstopanja od dogovorjenega * V primeru, da v skupini pride do nesoglasja * Ko otrok naredi kaj dobrega * Vodenje skupine * V pogovoru otrok - vzgojitelj * Pri posledicah, ko se otrok ne drži dogovorjenega / pravil, je najbolj pomembno da ... * Na plaži oz. na bazenu ... * Med dvema otrokoma v skupini pride do pretepa. Kako ravnate? * Imamo jutranjo telovadbo, za katero je potrebno imeti obute superge * Slabo vreme je. Nekateri v skupini bi radi risali, drugi pa bi raje gledali risanko. Kako ravnate? * Potrebno je oditi na plažo, eden od otrok pa ne želi obleči kopalk, ker pravi, da se ne bo kopal. Kako ravnate? * Na bazenu ni dovoljeno skakanje v vodo,	

	otroci pa kljub temu skačejo. Kako ravnate? * Kako pogosto ... * Koliko se strinjate s spodnjimi trditvami?	
Ljudje, ki uporabljajo dogovorni pristop	Dogovorni pristop	Uporaba dogovornega pristopa
		Ne-uporaba dogovornega pristopa
Število terminov		1 do 35
Opis otrok	Živahni, polni energije, energični, razposajeni, razigrani, polni otroških radosti, navihani, otroci, ki bi se radi sprostili in uživali	živahni
	Krasni, super, prikupni, srčki, simpatični, sončki, pristrčni, prijetni, zabavni, cukri, zlati, odlični, čudoviti	Prijetni
	Dobri, pridni, hvaležni, ubogljivi, skromni, veseli, prijazni, lepo vzgojeni, obvladljivi, občudovanja vredni, vodljivi, pripravljeni upoštevati navodila, srčni, iskreni	Ubogljivi
	Socialno ogroženi, posebni, občutljivi, potrebni stalne kontrole in pozornosti	Potrebni pozornosti
	Najstniki, unikatni, povprečni, različni, zanimivi, otroci, ok, raznoliki, edinstveni	Različni

3.2. Merski instrumenti in viri podatkov

Merski instrument predstavlja spletni anketni vprašalnik, sestavljen iz 31-ih vprašanj. 29 vprašanj je zaprtega tipa, kjer so odgovori podani. Med temi vprašanji je 22 vprašanj takih, kjer je možen odgovor »drugo«, če se respondent ne more opredeliti med možne odgovore. Dve vprašanji sta popolnoma odprtega tipa. Pri dveh vprašanjih je možnih več odgovorov, pri ostalih pa je možen le en odgovor. Prvi dve vprašanji sta demografski, in sicer spol in starost, ostala vprašanja pa se posredno ali neposredno nanašajo na delo vzgojitelja na Debelem rtiču. Vprašalnik je anonimen.

3.3. Populacija in vzorčenje

Populacijo predstavljajo osebe, ki so vsaj enkrat delale kot vzgojitelji na Debelem rtiču.

Vzorčenje

Vzorec je neslučajnostni priročni, saj je raziskava izvedena na skupini ljudi, ki mi je bila dostopna, in sicer so to osebe, ki so v bazi vzgojiteljev iz leta 2010 in leta 2012 in ki so v času od 25. 10. 2012 do vključno 14. 11. 2012 uporabljali e-mail in/ali Facebook zaprto skupino *Rtič je moj drugi dom*. Vprašalnik je bil tako posredovan 212 osebam. Popolnoma izpolnjenih vprašalnikov je bilo 106.

Osip je bil 50%. Razlogi zanj so verjetno: neaktivni vzgojitelji v bazi kontaktov, ki jih tovrstna zadeva ne zanima, predolg anketni vprašalnik, neveljavni e-mail naslovi itd.

Tabela 3.3.1.: Prikaz vzorca po spolu

SPOL	število	odstotek
moški	20	18,73
ženski	86	81,27
skupaj	106	100,00

Med anketiranimi je bilo 18,73 % moških in 81,27 % žensk. Število žensk je precej višje, saj gre za pedagoško delo, na tem področju pa še vedno prevladujejo ženske.

Tabela 3.3.2.: Opis vzorca glede na starost

STAROST	število	odstotek
do vključno 18	2	1,89
19-25	63	59,43
26-32	34	32,08
33-39	3	2,83
40 ali več	4	3,77
skupaj	106	100,00

Med anketiranimi jih je največ v starostni skupini od 19-25 let (59,43 %). Gre predvsem za študente. Sledi starost 26-32 let (32,08 %). V tej skupini jih je veliko, ki še niso doštudirali ali pa so ravno zaključili s študijem in ne najdejo zaposlitve. Najmanjši odstotek jih je v skupini do vključno 18 let (1,89 %), saj je eden izmed pogojev za delo vzgojitelja na Debelem rtiču polnoletnost (kategorijo sem vseeno opredelila do vključno 18 let, saj so v zelo redkih primerih lahko anketiranci stari tudi 17 let). V zadnji kategoriji (40 let ali več) je prav tako zelo nizek odstotek (3,77 %), saj gre za delo z otroci 24 ur na dan vsaj en teden in se v tej starosti za takšno delo odločajo posamezniki, ki nimajo družine, službe ali drugih neodložljivih obveznosti.

3.4. Zbiranje podatkov

Zbiranje podatkov je potekalo preko spletnega naslova www.enka.si. Spletni naslov ankete je bil posredovan dne 25. 10. 2012 preko Facebook skupine in na spletni naslov tistim, ki v tej skupini niso bili prisotni. Poleg spletnega naslova sem zapisala tudi namen raziskave in svoj kontakt v primeru dodatnih vprašanj. Anketa je bila dolga približno 10 minut. Posredovana je bil skupaj 212 ljudem. Zbiranje podatkov je potekalo v obliki označevanja s klikom na posamezni odgovor. Do 2. 11. je bilo zabeleženih 56 popolnoma izpolnjenih anket. Isti dan je bila preko Facebook skupine in preko e-mail naslovov poslana zahvala vsem, ki so že izpolnili anketo, in ponovna pobuda, naj izpolnijo vprašalnik. Dve osebi sta se obrnili name z vprašanjem, kako poteka spletno anketiranje, dodatnih vprašanj s strani respondentov ni bilo.

Do 14. 11. je bilo izpolnjenih še 51 anket. 1 anketo sem morala izločiti zaradi pomanjkljivega števila odgovorov. V obravnavo sem zajela torej 105 popolnoma izpolnjenih anket in 1 anketo z manjkajočim enim odgovorom. Skupaj 106 anket.

3.5. Obdelava in analiza podatkov

Preden sem se lotila same analize podatkov, sem izločila ankete s pomanjkljivimi odgovori (1 anketa) in tako pri sami analizi upoštevala le popolnoma izpolnjene vprašalnike (106 vprašalnikov). Obdelava gradiva je bila kvantitativna, saj sem zbirala in preštevala podatke. Na spletni strani, kjer sem opravljala anketo (www.enka.si), so se podatki avtomatično shranjevali v zbirnik. Podatke sem izvozila v program Microsoft Office Excel in tam prekodirala spremenljivke. To sem storila tako, da sem vsak ukazovalni odgovor označila s številko »1«, vsak dogovorni s številko »2« in vsak vsedopuščajoči s številko »3«. Nato sem za vsakega posameznika seštel šteto šteto enk, dvojk in trojk in vsote zapisala v tabelo. Tako, da je vsak posameznik imel tri različne vrednosti (seštevek točk ukazovalnih odgovorov, seštevek dogovornih odgovorov in seštevek vsedopuščajočih odgovorov).

Pri vprašanjih, kjer je bila tudi možnost odgovora »drugo«, sem tovrstne odgovore sama opredelila med podane odgovore, če je bilo to mogoče in smiselno, v nasprotnem primeru pa sem jih izločila (če se odgovor ni nanašal na vprašanje) ali pa jih upoštevala (če je bil odgovor pomemben in ga ni bilo mogoče uvrstiti med že podane odgovore).

Pri vprašanju, kjer se je anketiranec lahko opredelil z »da« ali »ne«, je dobil točko za tisti pristop, kjer je odgovoril v skladu s pristopom. Pri vprašanju *Kako pogosto ...*, kjer je 5 pomenila največjo pogostost, sem podatke uredila tako, da je nikoli pomenilo nič točk, redko: 0,25 točk, včasih: 0,5 točk, pogosto: 0,75 točk in vedno: 1 točko. To pomeni, da je oseba, ki se je s trditvijo popolnoma strinjala, dobila 1 točko pri pristopu, kateremu je trditev pripadala. Seštel sem vse točke za posamezni pristop, tako da je vsak respondent imel tri različne seštevke točk glede na to, kako je odgovarjal.

Nato sem izračunala povprečno vrednost posameznega pristopa, torej tri različne povprečne vrednosti. Izračunala sem tudi razlike od povprečne vrednosti za posamezni pristop za vsako osebo posebej. Ko sem imela to urejeno v preglednici, sem v programu Excel standardizirala podatke.

Nato pa za vsako osebo za vsak pristop (trije pristopi) izračunala z vrednost po formuli:

$$z = \frac{x - \bar{x}}{\text{standardni odklon}}$$

Ko sem imela vse te vrednosti, sem lahko ljudi opredelila glede na to, kateremu pristopu pripadajo. Pozitivne vrednosti so pomenile, da so nad povprečjem, torej nad 50 %, negativne pa pod 50 % procenti. Ker ni bilo čistih pristopov, to pomeni, da bi nekdo imel seštevek vseh točk pri enem od pristopov in pri ostalih dveh nič, sem se odločila, da jih opredelim po naslednjem postopku:

- Če je med vsemi tremi vrednostmi z-ja bila razlika, ki je bila vsaj za 1,00 večja od katerih drugih dveh vrednosti, je to pomenilo, da oseba pripada enemu vzgojnemu pristopu (ukazovalni, dogovorni ali vsedopuščajoči).

Primer: vrednosti z-ja so:

ukazovalni pristop: 2,349448,

dogovorni pristop: -0,74033,

vsedopuščajoči pristop: -1,33722.

Oseba pripada ukazovalnemu pristopu.

- Če je med največjima vrednostma bila razlika manj kot 1,00 (in tretja vrednost hkrati večja kot 1,00 od največje vrednosti), potem oseba pripada dvema pristopoma (ukazovalno-dogovorni, dogovorno-vsedopuščajoči ali vsedopuščajoče-ukazovalni)

Primer: vrednosti z-ja so:

ukazovalni pristop: -0,78475

dogovorni pristop: 0,801751

vsedopuščajoči pristop: 0,191407

Oseba po teh vrednostih pripada dogovorno-vsedopuščajočemu pristopu.

- Če je razlika med vsemi tremi vrednostmi bila manj kot 1,00, potem oseba ne pripada določljivemu pristopu. To kategorijo sem označila »mešani pristop«.

Primer: vrednosti z-ja so:

ukazovalni pristop: 0,231748

dogovorni pristop: 0,030712

vsedopuščajoči pristop: 0,46934

Oseba je neopredeljena oz. pripada mešanemu pristopu.

Vsakemu posamezniku sem vsem trem vrednostim z-ja sem pripisala tudi odstotek iz tabele *Gaussova (normalna) porazdelitev*. Te odstotke sem vnesla v program *Prosim Ternary Diagram* in izdelala ternarni graf.

Ko sem vsakega opredelila v eno od kategorij (7 kategorij: trije čisti pristopi, trije kombinirani pristopi in en mešan), sem preštela osebe, ki pripadajo v posamezno skupino. Naredila sem preglednice in v preglednice vnesla dejanske številke in izračunane odstotke po formuli:

$$P = n_1/n \cdot 100$$

Izdelela sem tudi kontingenčne tabele po formuli:

$$P_{kolone} = \frac{f_{kolone,i}}{f_{kolone}} \cdot 100$$

$$P_{vrstice} = \frac{f_{vrstice,i}}{f_{vrstice}} \cdot 100$$

Za računanje t-porazdelitve sem upoštevala formulo skupnega odstotka:

$$P_s = \frac{P_1 \cdot n_1 + P_2 \cdot n_2}{n_1 + n_2}$$

$$Q = 100 - P_s$$

Izračunala sem še standardno napako po formuli:

$$S_{p1-p2} = \sqrt{P_s \cdot Q_s \cdot \left(\frac{1}{n_1} + \frac{1}{n_2} \right)}$$

in jo upoštevala pri formuli za računanje t-porazdelitve:

$$t = \frac{P_1 - P_2}{S_{p1-p2}}$$

Upoštevala sem 5 % tveganje in izračunan t primerjala z vrednostjo iz tabele kritičnih vrednosti t porazdelitve (*t Table*) pri čemer sem stopinje prostosti izračunala po formuli:

$$S_p = n_1 + n_2 - 2$$

Izračunala sem tudi teoretske frekvence, kjer sem zmnožila med seboj frekvenco po vrstici in po koloni ter delila s skupnim številom in sicer po formuli:

$$f_t = \frac{f_v \cdot f_k}{n}$$

χ^2 sem izračunala po formuli:

$$\chi^2 = \sum \frac{(f_0 - f_t)^2}{f_t},$$

kjer f_0 razberem iz kontingenčne tabele, in ga primerjala s χ^2 iz razpredelnice (*Chi-Square Distribution Table*),

pri čemer sem pri 5 % tveganja upoštevala stopinje prostosti po formuli:

$$S_p = (s - 1) \cdot (v - 1),$$

pri čemer s pomeni stolpec in v pomeni vrstico.

Pri preverjanju hipoteze spola in dogovornega pristopa, sem v dogovorni pristop združila vse, ki so vsaj malo dogovorni. Dogovorni pristop je torej predstavljal dogovorne osebe, dogovorno-vsedopuščajoče in ukazovalno-dogovorne. Čisti ukazovalni pristop in vsedopuščajoči pristop sta ostala nespremenjena, pod kategorijo ostalo (O) pa sem uvrstila vsedopuščajoče-ukazovalne in mešane.

Pri računanju korelacijskega koeficienta sem uporabila formulo:

$$r_{xy} = \frac{\sum (x - \bar{x}) \cdot (y - \bar{y})}{\sqrt{\sum [(x - \bar{x})^2] \cdot \sum [(y - \bar{y})^2]}}$$

Pri interpretaciji višine korelacijskega koeficienta, sem se opirala na spodnjo tabelo.

Tabela 3.5.1.: Vrednost korelacijskega koeficienta in korelacija

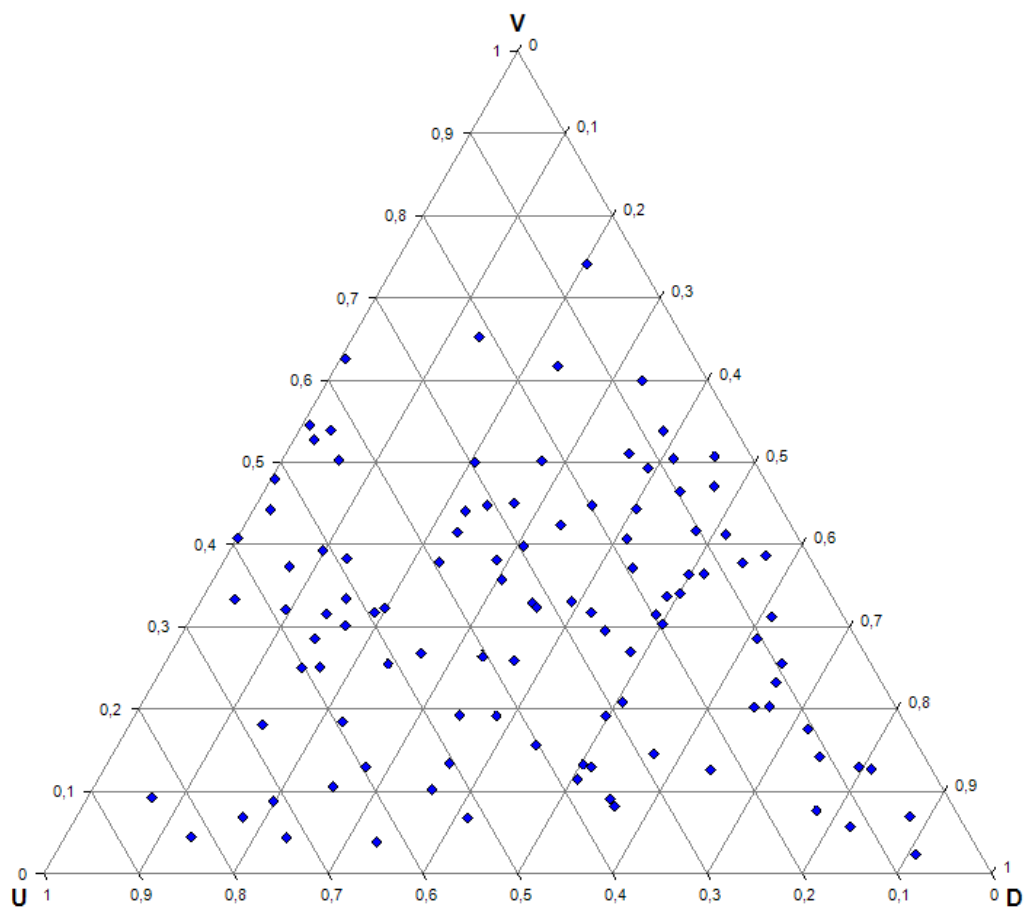
Vrednost koeficienta	Korelacija je
0,00 – 0,20	neznatna
0,20 – 0,40	nizka
0,40 – 0,70	zmerna
0,70 – 0,90	visoka
0,90 – 1,00	zelo visoka

(Rešene naloge iz statistike II, 2002, študijsko gradivo: 7)

Pri izračunu determinacijskega koeficienta sem uporabila formulo: r_{xy}^2

4. REZULTATI

Graf 1: Ternarni graf porazdelitve vzgojiteljev glede na vzgojni pristop

Iz grafa je razvidna razpršenost posameznih vzgojnih pristopov. Razvidno je, da je vsedopuščajoči pristop zastopan najmanj, ni pa nikogar, ki bi bil čisto ukazovalen, čisto dogovoren ali čisto vsedopuščajoč.

Tabela 4.1.: Zastopanost vzgojnih pristopov

VZGOJNI PRISTOP	število	odstotek
Ukazovalni (U)	21	19,81
Dogovorni (D)	20	18,87
Vsedopuščajoči (V)	8	7,55
Dogovorno-vsedopuščajoči (DV)	20	18,87
Ukazovalno-dogovorni (UD)	11	10,38
Vsedopuščajoče-ukazovalni (VU)	10	9,43
Mešano (M)	16	15,09
SKUPAJ	106	100,00

Od čistih pristopov sta najbolj zastopana ukazovalni in dogovorni in se razlikujeta za manj kot odstotek, medtem ko je vsedopuščajoči pristop zastopan le v 7,55 %. Od prepletajočih pristopov je najvišje zastopan dogovorno-vsedopuščajoči (18,87 %). Če združim vse, ki imajo v svojem pristopu dogovorne elemente (dogovorni, dogovorno-vsedopuščajoči in ukazovalno-dogovorni), je takih ljudi skoraj polovica (48,11 %), kar je dober podatek. Zaskrbljujoč je podatek, da je kar 9,43 % takih, ki so vsedopuščajoče-ukazovalni. Gre za dve skrajnosti. Pri tem gre za to, da osebe lahko delujejo v večini vsedopuščajoče, vendar, ko ne zmorejo več obvladovati skupine, nastopijo ukazovalno, ali pa osebe delujejo v večini ukazovalno, s tem da pogosto popuščajo.

Tudi pri kategoriji »mešano«, je odstotek dokaj visok (15,09 %), kar lahko kaže na to, da izobraževanje, kjer se predstavijo in tudi zagovarjajo različni pristopi, ni učinkovito, saj vzgojitelji ne vedo, kako voditi skupino in kateri je tisti pristop, ki je najbolj primeren. Mešanje pristopov in vodenje skupine otrok enkrat na ukazovalni način, drugič vsedopuščajoče in tretjič dogovorno pa za otroke zagotovo ni koristno.

Povprečno število vzgojiteljev: 14,429

Rezultati χ^2 iz podatkov:

$$\chi^2 = 13,148$$

χ^2 iz razpredelnice za χ^2 porazdelitev (*Chi-Square Distribution Table*:

$$S_p = 6$$

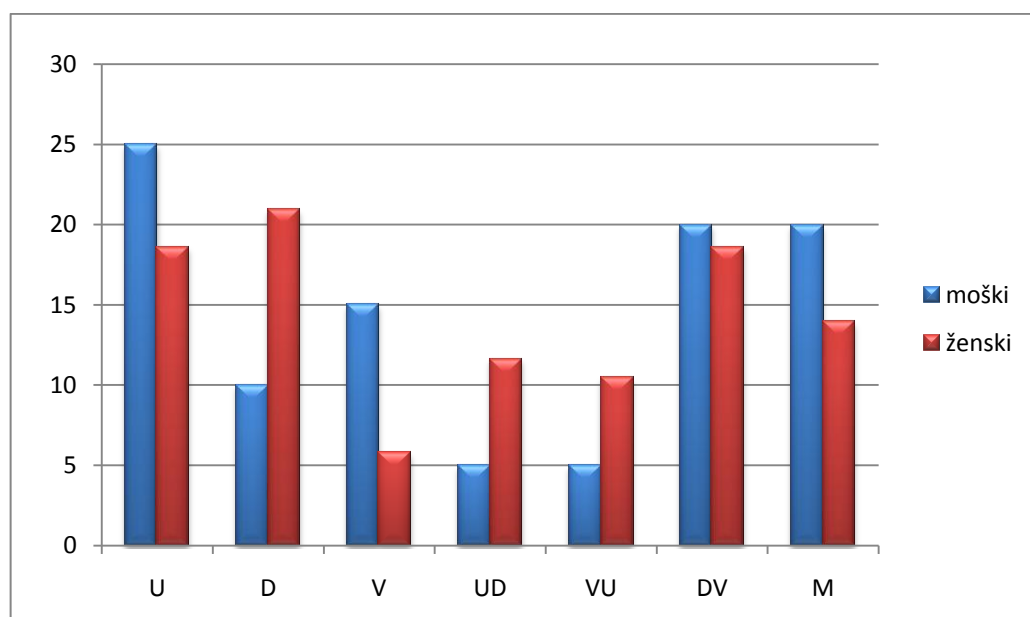
$$\chi^2_{(6; 0,05)} = 12,592$$

χ^2 , ki sem ga izračunala iz podatkov je večji kot χ^2 iz razpredelnice za χ^2 -porazdelitev:

$$\chi^2 > \chi^2_{(6; 0,05)}$$

Z manj kot 5 % tveganjem, da se motim, lahko trdim, da število ljudi pri posameznem pristopu ni enako, ampak statistično pomembno odstopa od enakomerne porazdelitve. V zastopanosti posameznih pristopov so razlike.

Graf 2: Prikaz zastopanosti vzgojnih pristopov glede na spol v %

Iz grafa je razvidno, da so moški bolj ukazovalni kot ženske, ženske pa bolj dogovorne kot moški. Tudi pri kategoriji vsedopuščajoče-ukazovalni vzgojitelji je zanimiv podatek, da je takih moških le 5 %, žensk pa 10,47 %, iz česar lahko sklepam, da so moški ali ukazovalni ali vsedopuščajoči, v redkih primerih pa zdrsnejo v ukazovalno-vsedopuščajoči pristop, medtem ko je pri ženskah ravno obratno: v manjši meri uporabljajo ukazovalni ali vsedopuščajoči pristop, v veliko primerih pa vsedopuščajoče-ukazovalni, kar je zaskrbljujoče. Najmanjša razlika med spoloma se pokaže pri dogovorno-vsedopuščajočem pristopu, kar še bolj kaže na povezanost teh dveh pristopov. Zanimiv pa je podatek, da so moški v veliko večjem odstotku vsedopuščajoči kot ženske, kar kaže na to, da so tudi moški lahko popustljivi, prijazni, prijateljski, in ne samo strogi in ukazovalni.

Tabela 4.2.: Zastopanost vzgojnih pristopov glede na spol

VZGOJNI PRISTOPI								
SPOL	U Št.	D Št.	V Št.	UD Št.	VU Št.	DV Št.	M Št.	Skupaj Št.
Moški	5	2	3	1	1	4	4	20
% po v.	25	10	15	5	5	20	20	100
% po k.	23,81	10	37,50	9,09	10	20	25	18,87
Ženski	16	18	5	10	9	16	12	86
% po v.	18,60	20,93	5,81	11,63	10,47	18,60	13,95	100
% po k.	76,19	90	62,50	90,91	90	80	75	81,13
Skupaj	21	20	8	11	10	20	16	106
% po v.	19,81	18,87	7,55	10,38	9,43	18,87	15,09	100,00

Iz tabele je razvidno, da je 11,63 % žensk, ki uporabljajo ukazovalno-dogovorni pristop. Gre za osebe, ki so v splošnem ukazovalne, pa le občasno z otrokom poskušajo sodelovati, mu nuditi več možnosti izbire, ki včasih to niso (npr. »Ali greš takoj v posteljo ali pa boš pomil lončke. Sam si izberi.«), medtem ko so na drugi strani osebe, ki so v splošnem dogovorne, občasno pa uporabijo element, ki bi sodil v ukazovalni pristop (npr. povzdignejo glas in rečejo: »Sedaj pa tišina!«).

Od čistih pristopov se v največ odstotkih (približno 10 %) razlikujeta tako vsedopuščajoči kot dogovorni pristop. Zato sem za oba pristopa izračunala t -test.

Rezultati t -porazdelitve za **dogovorni pristop** iz podatkov in tabele za t porazdelitev:

$$S_{p1-p2} = 9,71;$$

$$\alpha = 104$$

$$t = 1,126;$$

$$T_{(100; 0,05)} = 1,984$$

t , ki sem ga izračunala je manjši od t -ja dobljenega iz tabele za t -porazdelitev:

$t < T_{(100; 0,05)}$, kar pomeni, da razlika med moškimi in ženskami v zastopanosti dogovornega pristopa ni statistično pomembna.

Rezultati t -porazdelitve za **vsedopuščajoči pristop** iz podatkov in tabele za t porazdelitev:

$$S_{p1-p2} = 6,559;$$

$$\alpha = 104$$

$$t = 1,401;$$

$$T_{(100; 0,05)} = 1,984$$

t , ki sem ga izračunala je manjši od t -ja dobljenega iz tabele za t -porazdelitev:

$t < T_{(100; 0,05)}$, kar pomeni, da razlika med moškimi in ženskami v zastopanosti vsedopuščajočega pristopa ni statistično pomembna.

Tabela 4.3.: Zastopanost dogovornega vzgojnega pristopa glede na spol¹

SPOL	VZGOJNI PRISTOPI				Skupaj
	U	D	V	O	
	Št.	Št.	Št.	Št.	Št.
Moški	5	7	3	5	20
% po v.	25	35	15	25	100
% po k.	23,81	13,73	37,50	19,23	18,87
Ženski	16	44	5	21	86
% po v.	18,60	51,16	5,81	24,42	100
% po k.	76,19	86,27	62,50	80,77	81,13
Skupaj	21	51	8	26	106
% po v.	19,81	48,11	7,55	24,53	100,00

Po združitvi dogovornega pristopa z ukazovalno-dogovornim in dogovorno-vsedopuščajočim se je pokazalo, da je 48,11 % ljudi, ki sodijo v to kategorijo. Žensk, ki imajo v svojem vzgojnem pristopu dogovorno komponento je 51,16 %, moških pa 13,73 %. Razlika med spoloma je tukaj še večja (16,16 %).

Razultati t -porazdelitve za **dogovorni pristop** iz podatkov in tabele za t porazdelitev:

$$S_{p1-p2} = 12,4;$$

$$\alpha = 104$$

$$t = 1,303;$$

$$T_{(100; 0,05)} = 1,984$$

¹ Ukazovalni in vsedopuščajoči pristop sta nespremenjena. Ukazovalno-dogovorni in dogovorno-vsedopuščajoči pristop sta v tabeli uvrščena v dogovorni pristop. Vsedopuščajoče-ukazovalni pristop in mešani pristop sta uvrščena pod kategorijo »ostalo« (O).

t , ki sem ga izračunala, je manjši od t -ja dobljenega iz tabele za t -porazdelitev:

$t < T_{(100; 0,05)}$, kar pomeni, da razlika med moškimi in ženskami v zastopanosti dogovornega pristopa ni statistično pomembna.

Tabela 4.4.: Zastopanost vzgojnih pristopov glede na število terminov

Št. terminov	VZGOJNI PRISTOPI				Skupaj Št.
	U Št.	D Št.	V Št.	O Št.	
1-7	14	40	6	19	79
% po v.	17,72	50,63	7,59	24,05	
8-14	5	3	2	5	15
% po v.	33,33	20	13,33	33,33	
15-21	1	4	0	2	7
% po v.	14,29	57,14	0	28,57	100
22-28	1	1	0	0	2
% po v.	50	50	0	0	100
28-35	0	3	0	0	3
% po v.	0	100	0	0	100
Skupaj	21	51	8	26	106
% po v.	19,81	48,11	7,55	24,53	100

Delež vzgojiteljev, ki uporabljajo v svojem pristopu vsaj nekaj dogovornega, je v vsaki kategoriji števila terminov visok. Pri številu terminov od 1-7 jih je 50,63 %, pri kategoriji z največjim številom terminov (28-35 terminov) pa je delež takih vzgojiteljev 100 %. Iz tega lahko sklepam, da so tisti vzgojitelji, ki so tovrstno delo opravljali že večkrat, bolj dogovorni. Pri majhnem številu terminov so vzgojitelji skoraj v 18 % ukazovalni in v 24,05 % mešani ali ukazovalno-vsedopuščajoči (kategorija ostalo), kar pomeni, da so na začetku, ko še nimajo izkušenj s tovrstnim delom, bodisi bolj strogi, ukazovalni bodisi ne uporabljajo čistega pristopa, ampak kombinacijo pristopov ali pa delujejo tako, da jih ni mogoče opredeliti pod določen pristop.

Korelacijski koeficient je:

$$r_{xy} = 0,709$$

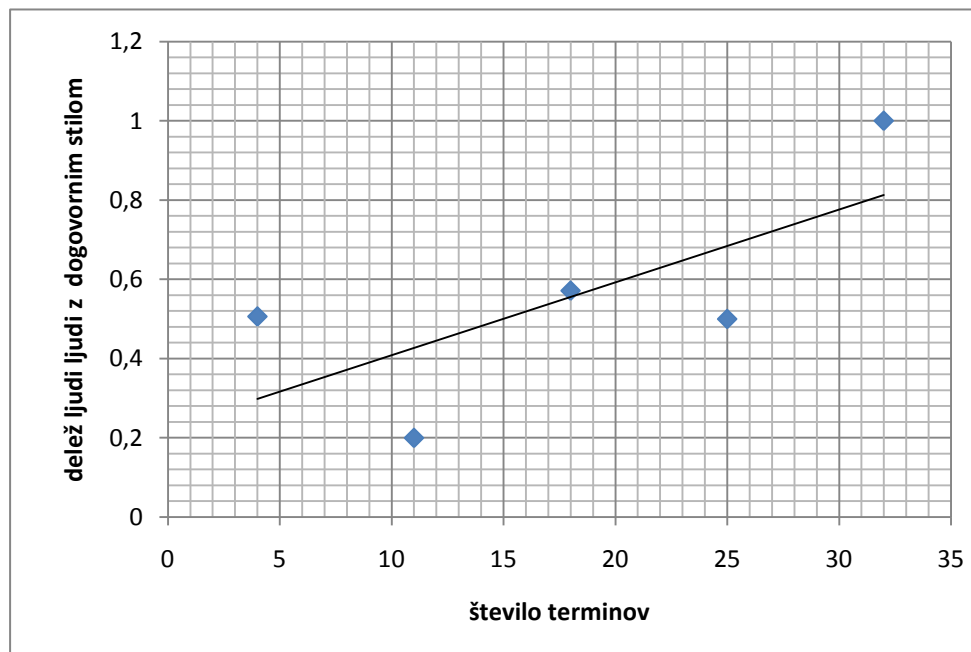
Korelacija je zmerna oz. že visoka.

Determinacijski koeficient je 0,503:

$$r_{xy}^2 = 0,503$$

Determinacijski koeficient pokaže, da se 50,3 % razlik med deležem dogovornih lahko pojasnim s številom terminov, ostalih 49,7 % pa ostane nepojasnjenih.

Graf 3: Prikaz deleža ljudi, ki uporabljajo dogovorni pristop v odvisnosti s številom terminov

Premica je naraščajoča, kar pomeni, da delež ljudi, ki imajo v svojem pristopu vsaj nekaj dogovornega vodenja, narašča s številom terminov. Torej so ljudje z več izkušnjami z vodenjem skupine otrok bolj dogovorni v odnosu z otroki.

Tabela 4.5.: Zastopanost vzgojnih pristopov glede na oceno lastne uspešnosti

Ocena uspešnosti	VZGOJNI PRISTOPI							Skupaj
	U Št.	D Št.	V Št.	UD Št.	VU Št.	DV Št.	M Št.	
1	0	0	0	0	0	0	0	0
2	0	0	0	0	0	0	0	0
3	1	0	2	1	2	1	0	7
4	13	13	6	5	6	13	13	69
5	7	7	0	5	2	6	3	30
Skupaj	21	20	8	11	10	20	16	106
Povprečna ocena pristopa	4,29	4,35	3,75	4,36	4	4,25	4,19	4,22

Iz tabele, ki prikazuje oceno lastne uspešnosti, je razvidno, da so vsi pristopi ocenjeni dokaj visoko. Najnižjo oceno ima vsedopuščajoči pristop, kar pomeni, da se ljudje, ki otrokom puščajo preveč svobode, ki delujejo vsedopuščajoče, počutijo najmanj uspešne. Vsi ostali pristopi imajo oceno lastne uspešnosti nad oceno 4. Najbolj uspešne se počutijo ukazovalno-dogovorni in dogovorni, kar pomeni, da se vzgojiteljem, ki delujejo dogovorno, njihov pristop zdi precej dober in se z uporabo takšnega pristopa počutijo uspešne.

Povprečna ocena vseh pristopov je 4,22. Od čistih pristopov sta ukazovalni in dogovorni pristop nad povprečjem, od kombiniranih pristopov pa sta takšna pristopa ukazovalno-dogovorni in dogovorno-vsedopuščajoči. Pri vseh, ki so nad povprečjem, je prisotna komponenta dogovornega.

Tabela 4.6.: Zastopanost vzgojnih pristopov glede na počutje v vlogi vzgojitelja²

	VZGOJNI PRISTOPI							
Počutje	U Št.	D Št.	V Št.	UD Št.	VU Št.	DV Št.	M Št.	Skupaj Št.
sproščeno samozavestno polno energije	38	47	11	15	13	46	30	200
% po v.	19	23,5	5,5	7,5	6,5	23	15	100
% po k.	84,44	88,68	84,62	68,18	72,22	90,20	81,08	83,68
negotovo živčno utrujeno drugo(strah zaradi negotovosti)	7	6	2	7	5	5	7	39
% po v.	17,95	15,38	5,13	17,95	12,82	12,82	17,95	100
% po k.	15,56	11,32	15,38	31,82	27,78	9,80	18,92	16,32
Skupaj	45	53	13	22	18	51	37	239
% po v.	18,83	22,18	5,44	9,21	7,53	21,34	15,48	100

Tabela prikazuje počutje vzgojiteljev v svojih vlogah. Razvidno je, da se vzgojitelji veliko bolj počutijo sproščene, samozavestne in polne energije (83,68 %) kot negotove, živčne in utrujene (16,32 %), kar pomeni, da se v svoji vlogi in pri svojem delu dobro počutijo. Od dogovornih je kar 88,78 % takih, ki se počutijo dobro, medtem ko se tako počuti le 68,18 % ukazovalno-dogovornih. Največ tistih, ki se dobro počutijo, je med dogovorno-vsedopuščajočimi (90,2 %), kar pomeni, da je zopet dogovarjanje z otroci in dogovorni pristop vodenja tisto, kar tudi vzgojiteljem prinese boljše počutje v svojih vlogah.

² Možnih je bilo več odgovorov.

Razultati t -porazdelitve za **ukazovalno-dogovorni pristop** iz podatkov in tabele za t porazdelitev:

$$S_{p1 - p2} = 5,062;$$

$$\alpha = 237$$

$$t = 2,06;$$

$$T_{(100; 0,05)} = 1,984$$

t , ki sem ga izračunala, je večji od t -ja dobljenega iz tabele za t -porazdelitev:

$t > T_{(100; 0,05)}$, kar pomeni, da je razlika med ukazovalno-dogovornimi glede počutja statistično pomembna.

Torej se ukazovalno-dogovorni počutijo bolj negotovo, živčno in utrujeno, kot sproščeno, samozavestno in polno energije.

Iz tega lahko sklepam, da vodenje skupine na strog, ukazovalen način privede tudi do slabšega počutja vzgojiteljev.

Razultati t -porazdelitve za **dogovorno-vsedopuščajoči pristop** iz podatkov in tabele za t porazdelitev:

$$S_{p1 - p2} = 7,172;$$

$$\alpha = 237$$

$$t = 1,419;$$

$$T_{(100; 0,05)} = 1,984$$

t , ki sem ga izračunala, je manjši od t -ja dobljenega iz tabele za t -porazdelitev:

$$t < T_{(100; 0,05)},$$

kar pomeni, da razlika med dogovorno-vsedopuščajočimi vzgojitelji glede počutja ni statistično pomembna.

Tabela 4.7.: Zastopanost vzgojnih pristopov v povezavi s pričakovanjem s strani vodstva po mnenju vzgojiteljev

	VZGOJNI PRISTOPI				
Pričakovanje vodstva po mnenju vzgojiteljev	U Št.	D Št.	V Št.	O Št.	Skupaj Št.
ukazovalno	3	5	1	1	10
% po v.	30	50	10	10	100
% po k.	14,29	9,80	12,5	3,85	9,43
dogovorno	17	44	7	23	91
% po v.	18,68	48,35	7,69	25,27	100
% po k.	80,95	86,27	87,5	88,46	85,85
vsedopuščajoče	0	2	0	1	3
% po v.	0	66,67	0	33,33	100
% po k.	0	3,92	0	3,85	2,83
drugo (kot je takrat modna muha; eni super, drugi popustljivi)	1	0	0	1	2
% po v.	50	0	0	50	100
% po k.	4,76	0	0	3,85	1,89
Skupaj	21	51	8	26	106
% po v.	19,81	48,11	7,55	24,53	100

Med vzgojitelji je največ takih, ki menijo, da se od njih pričakuje, da delujejo dogovorno (85,85 %). Takih, ki menijo, da se od njih pričakuje dogovorni pristop in tudi delujejo v skladu z njimi, je skoraj polovica (48,35 %). Iz tega sklepam, da so vzgojitelji prepoznali, da vodstvo želi, da delujejo dogovorno in večina to tudi upošteva. Še vedno pa jih je 18,68 % takšnih, ki menijo, da se od njih pričakuje dogovorni pristop, delujejo pa ukazovalno. Zanimiv je podatek, da le 2,83 % vseh vzgojiteljev meni, da se od njih pričakuje vsedopuščajoči pristop. Vzgojitelji torej menijo, da vodstvo želi, da delujejo dogovorno, potem ukazovalno, šele na koncu vsedopuščajoče. Vsedopuščajoči način vodenja s strani vodstva po mnenju vzgojiteljev ni zaželen.

Tabela 4.8.: Zastopanost vzgojnih pristopov v povezavi z opisom otrok s strani vzgojiteljev

	VZGOJNI PRISTOPI							
OTROCI SO	U Št.	D Št.	V Št.	UD Št.	VU Št.	DV Št.	M Št.	Skupaj Št.
živahni	6	1	3	1	1	6	3	21
% po v.	28,57	4,76	14,29	4,76	4,76	28,57	14,29	100
% po k.	28,57	5	37,5	9,09	10	30	18,75	19,81
prijetni	6	10	3	5	4	9	8	45
% po v.	13,33	22,22	6,67	11,11	8,89	20	17,78	100
% po k.	28,57	50	37,5	45,45	40	45	50	42,45
ubogljivi	3	5	0	1	4	4	3	20
% po v.	15	25	0	5	20	20	15	100
% po k.	14,29	25	0	9,09	40	20	18,75	18,87
Potrebni pozornosti in nadzora	2	1	2	1	0	0	1	7
% po v.	28,57	14,29	28,57	14,29	0	0	14,29	100
% po k.	9,52	5	25	9,09	0	0	6,25	6,60
različni	4	3	0	3	1	1	1	13
% po v.	30,77	23,08	0	23,08	7,69	7,69	7,69	100
% po k.	19,05	15	0	27,27	10	5	6,25	12,26
Skupaj	21	20	8	11	10	20	16	106
% po v.	19,81	18,87	7,55	10,38	9,43	18,87	15,09	100

Tabela prikazuje razporeditev vzgojiteljev po pristopih in po opisih otrok. Pod kategorijo *prijazni* otroci je največ dogovornih (22,22 %), sledijo pa dogovorno-vsedopuščajoči (20 %), kar pomeni, da vzgojitelji, ki vsaj malo uporabljajo dogovorni pristop, otroke opisujejo kot prijetne, saj se z njimi dogovarjajo, sodelujejo in gre za boljši odnos med njimi in otroci kot pri ukazovalnem ali vsedopuščajočem pristopu. Zanimiv pa je podatek, da je v kategoriji otroci so potrebni pozornosti in nadzora največ ukazovalnih in vsedopuščajočih (obojih 28,57

%), kar lahko pojasnim s tem, da ukazovalni že tako ali tako delujejo po načelu, da so otroci potrebni kontrole, medtem ko vsedopuščajoče lahko pojasnim s tem, da gre za pretirano pozornost, kjer stremijo k temu, da otroci dobijo vse, kar si želijo, in da so vzgojitelji do njih pozorni, da bi otroci doživeli čim manj frustracij.

5. RAZPRAVA

V svoji diplomski nalogi sem želela ugotoviti, kateri vzgojni pristop vzgojitelji najbolj uporabljajo. Zanimalo me je, ali so v večini ukazovalni (ukazovalno nedogovorni), vsedopuščajoči (neukazovalno nedogovorni) ali dogovorni. Rezultati so, tako kot sem predpostavljala, pokazali, da je čistih pristopov zelo malo, da je veliko vzgojiteljev, ki uporabljajo kombinacijo dveh pristopov ali pa celo vse tri. Pokazala se je neenakomerna zastopanost vzgojnih pristopov oz. razpršenost. Menim, da je to posledica vsakoletnega izobraževanja, ki po navadi poteka tako, da se nekako predstavijo zagovorniki vseh pristopov (npr. prof. Vesna Godina, ki zagovarja ukazovalni pristop). Verjamem, da je študij socialnega dela velika prednost, ko gre za vprašanje, kako ravnati v odnosu z otrokom, na kakšen način voditi skupino otrok. Kar nekaj pa je mladih, ki ne obiskujejo takšne vrste študija in nimajo izkušenj z otroci, zato od tovrstnih izobraževanj verjetno odnesejo, da je bodisi vsak pristop zelo dober bodisi, da noben od teh pristopov ni primeren. To se kaže tudi v mojih rezultatih, kjer je kar 15,09 % takih vzgojiteljev, ki se ne ravna po nobenem od pristopov oz. uporabljajo elemente vseh treh načinov vodenja. Razveselila sem se podatka, da je skoraj polovica vzgojiteljev takih, ki v svojem pristopu uporabljajo vsaj nekaj dogovornega. Menim, da je to posledica sodelovanja med vzgojitelji, pa tudi to, da se vse bolj poudarja, da gre za otroke. Vsako leto je na izobraževanju tudi predavanje o komunikaciji med generacijami, kar je ključnega pomena v odnosu otrok–vzgojitelj oz. v vsakem odnosu. Zaskrbljujoč pa je podatek o ukazovalno-vsedopuščajočih. Gre za dve skrajnosti: na eni strani za strogo vodenje, za ukazovanje, na drugi pa za vsedopuščajoči pristop, kjer gre za minimalno kontrolo in bolj za prijateljski odnos. Ravno zaradi teh, ki uporabljajo kombinacijo dveh pristopov, kot je ta, in ravno zaradi tistih, ki se ne morejo opredeliti, kateri pristop zagovarjajo, bi bilo potrebno na področju izobraževanja storiti pomemben korak in na temo kako ravnati z otrokom dati še več poudarka.

V pedagoškem delu pa tudi med vzgojitelji na Debelem rtiču še vedno prevladujejo ženske in tudi v moji raziskavi je bila razlika med spoloma v številu vzgojiteljev velika. Predpostavljala sem, da ker še vedno mnogi menijo, da gre za »žensko delo«, da bodo ženske bolj dogovorne, da bodo bolj empatične, bolj pripravljene sodelovati z otrokom kot moški, ki še vedno veljajo za bolj stroge kot ženske, nekoč pa za čisto ukazovalne. Pri prvi hipotezi, *ženske so bolj*

dogovorne kot moški, sem prišla do rezultatov, da med moškimi in ženskami v zastopanosti dogovornega pristopa ni dovolj razlik. T je premajhen, da bi lahko trdila, da je pomembna razlika med ženskami, ki uporabljajo dogovorni pristop, in moškimi, ki uporabljajo ta pristop. Ne morem torej trditi, da so ženske bolj dogovorne kot moški. To je dober podatek, saj so tudi moški, ki prihajajo za delo vzgojitelja, pripravljeni z otrokom sodelovati, se mu približati in se z njim dogovarjati.

Na Debelem rtiču je kar nekaj vzgojiteljev, ki so že skoraj »stalni«. To pomeni, da prihajajo vsako leto, nekateri celo večkrat na leto, in da imajo za seboj že veliko število terminov vodenja določene skupine. Predpostavljala sem, da so ti vzgojitelji bolj dogovorni kot vzgojitelji, ki so takšno delo na Debelem rtiču opravljali le nekajkrat. Gre za to, da je vzpostavitev dogovornega odnosa dolgotrajen postopek. V socialnem delu bi rekla, da gre za dolgotrajen proces, da je pomembna pot, da so pomembne izkušnje. Vzgojitelji, ki pridejo prvič, so negotovi, ne vedo kako ravnati, niso pripravljeni na konflikte, na sodelovanje z otroki iz težkih socialnih razmer. Vzgojitelji, ki prihajajo že dlje časa, že več let, pa imajo v jeziku socialnega dela znanje za ravnanje. Predpostavljala sem, da so izkušnje teh vzgojiteljev tiste, ki so ključne za uporabo dogovornega pristopa, ki se je skozi dolgoletno delo pokazal kot najbolj uporaben in učinkovit, seveda pa je potrebno trdo delo. Hipotezo sem potrdila, saj je korelacijski koeficient pokazal, da gre za visoko korelacijo med številom terminov in vzgojitelji, ki uporabljajo dogovorni pristop. Iz tega lahko sklepam, da dogovorni pristop ni lahek, da je nekaj, česar se je potrebno naučiti, in da gre predvsem za dober odnos med otroki in vzgojitelji. Menim, da je ključno pri uporabi tovrstnega pristopa ravno sodelovanje z otrokom in predvsem pozitiven odnos med vzgojitelji in otroki.

Veliko otrok, ki prihajajo na Debeli rtič, je iz socialno ogroženih družin, kjer so odnosi v družini v večini slabi, kjer ni sodelovanja, spoštovanja, dogovarjanja. Otroci poznajo v večini le ukazovanje, ustrahovanje ali pa so prepuščeni samim sebi. Debeli rtič je kraj, kjer so odmaknjeni iz takšnega okolja in prav bi bilo, da tukaj dobijo izkušnjo dogovarjanja, da tukaj dobijo izkušnjo, da so slišani, da spoznajo, da je z odraslimi možno sodelovati, da dobijo pozitivna sporočila, da izvejo, da so v redu takšni kot so in da imajo vire moči, ki so pomembni, da so eksperti iz izkušenj, zaradi česar so dragoceni in drugačni od ostalih.

Ocena lastnega dela je pokazala, da vzgojitelji, ki pri svojem delu vsaj malo, če ne čisto, uporabljajo dogovorni pristop, vrednotijo svoje delo nad povprečjem. Iz tega lahko sklepam, da dogovorni pristop razumejo kot pristop, ki je uporaben in uspešen. To, da se pri svojem delu počutijo uspešne, je pomembno za njihovo delo in za odnos do otrok. Pokaže se, da sta torej dogovarjanje in sodelovanje tisti dve komponenti, zaradi katerih se vzgojitelji pri svojem delu počutijo uspešne. Najmanj uspešne se počutijo vzgojitelji, ki uporabljajo vsedopuščajoči način, kar lahko pojasnim s tem, da ker gre pri tem pristopu za čim večjo svobodo otrok, ni prave povezave med vzgojitelji in otroki. Otroci se ne počutijo varne, ampak prej prepuščene samim sebi in nimajo nekih okvirov sodelovanja, zato tukaj ni vzpostavljen dober, zaupljiv odnos, zaradi česar se vzgojitelji ne počutijo uspešne. Pri ukazovalnem pristopu se vzgojitelji počutijo bolj uspešne kot vsedopuščajoči vzgojitelji. Razlog je v tem, da gre za pristop, kjer je v ospredju podrejenost, ukazovanje otrokom, moč oprta na položaj in se vzgojitelji, ki se jim to posreči, počutijo uspešne. Njihov cilj je na strog, nepopustljiv način voditi skupino in v kolikor jim to uspe, se počutijo uspešne. Zagotovo pa otroci takšnega načina ne dojemajo kot uspešnega za njih same.

Rezultati počutja vzgojiteljev glede na posamezen pristop zopet pokažejo, da tisti vzgojitelji, ki z otroci sodelujejo, ki v njih vidijo svoje sogovornike, se boljše počutijo v svoji vlogi vzgojitelja, kot vzgojitelji, ki so do otrok nepopustljivi, ali vzgojitelji, ki so do otrok preveč popustljivi.

Vzgojitelji v večini menijo, da se od njih pričakuje dogovorni pristop, čeprav jih le polovica deluje na ta način. Gre verjetno zopet za posledico pomanjkljivega izobraževalnega programa pa tudi za pomanjkanje sodelovanja med vodstvom in vzgojitelji. Na tem področju bi bilo potrebno narediti več, poleg tega je način dela vzgojiteljev odvisen tudi od osebnosti vzgojiteljev. Nekdo, ki je bil vzgajan na ukazovalen način in ki meni, da je bilo to uspešno, bo težko uporabljal dogovorni pristop, ker ga ne pozna, ker ne pozna prednosti le-tega in pomanjkljivosti ukazovalnega.

Z opisom otrok s strani vzgojiteljev sem želela ugotoviti, kako vzgojitelji vidijo in dojemajo otroke, saj je tudi to povezano z načinom dela z njimi. Pokazalo se je, da tisti, ki uporabljajo dogovorni pristop, otroke veliko bolj vidijo kot prijetne, kar menim, da je posledica

sodelovalnega odnosa, medtem ko ukazovalni in vsedopuščajoči vzgojitelji vidijo otroke kot potrebne pozornosti in nadzora. Ukazovalni že v svoji osnovi delujejo na način, da so otroci potrebni kontrole, strogih mej in ne znajo delovati drugačne, medtem ko vsedopuščajoči vzgojitelji želijo otrokom omogočiti čim manj konfliktov, frustracij in jim zato namenjajo pretirano pozornost, kjer ne gre za sodelovanje, ampak se za prijateljskim odnosom skriva prikrit nadzor.

6. SKLEPI

- Na Debelem rtiču so prisotni vsi vzgojni pristopi. Nekateri v čisti obliki: ukazovalni pristop, dogovorni pristop in vsedopuščajoči pristop, drugi v kombinaciji dveh od teh pristopov, tretji se ne ravna po nobenem od teh pristopov, oz uporabljajo elemente vseh treh
- Med spoloma ni razlik pri uporabi dogovornega pristopa
- Vzgojitelji, ki na Debelem rtiču že dlje časa opravljajo svoje delo, so bolj dogovorni kot vzgojitelji začetniki
- Vzgojitelji, ki uporabljajo dogovorni pristop, svoje delo vrednotijo nadpovprečno uspešno in se počutijo sproščene, polne energije in samozavestne
- Večina vzgojiteljev meni, da se od njih pričakuje dogovorni pristop
- Vzgojitelji, ki uporabljajo dogovorni pristop, otroke vidijo predvsem kot prijetne

7. PREDLOGI

- Dobro bi bilo opraviti poglobljen intervju z vzgojitelji.
- Pomembno bi bilo tovrstno delo nadgraditi z intervjuji otrok.
- Smiselno bi bilo preveriti tudi vsako vprašanje posebej (npr. kako so se opredelili prav glede avtoritete, kako glede pravil, kako glede komunikacije itd.).
- Nujno bi bilo predstaviti rezultate vodstvu, vzgojiteljem in vsem udeleženen na Debelem rtiču.
- Predlagati izobraževanje vzgojiteljev s poudarkom na dogovornem pristopu in z obrazložitvijo, zakaj je takšen pristop pomemben za otroke, za njih same, predvsem pa za odnos vzgojitelj-otrok.
- Dobro bi bilo uvesti pogovor z nekom s strani vodstva s posameznim vzgojiteljem, ki se prvič odloči za tovrstno delo.
- Predstaviti prednosti in pomanjkljivosti tovrstnega dela z namenom zavedanja in spoznanja, da vsak ni primeren za tovrstno delo.
- Uvesti večje sodelovanje med vzgojitelji – tim vzgojiteljev.
- Se zavzemati za večje sodelovanje s strani vodstva v obliki supervizij, ko pride do dogodka, ko kdo izmed vzgojiteljev ne ve, kako ravnati.

8. LITERATURA

- Brajša, P. (1993), *Pedagoška komunikologija*, Ljubljana: Glotta Nova
- Brajša, P. (1995), *Sedem skrivnosti uspešne šole*, Maribor: Doba
- Brandon, M., Schofield, G., Trinder, L. (1998), *Social work with children*, Houndmills Basingtoke Hampshire: Macmillan Press Ltd
- Chalvin, M. J. (2004), *Kako preprečiti konflikte*, Radovljica: Didakta
- Čačinovič Vogrinčič, G. (2008), *Socialno delo z družino*, Ljubljana: Fakulteta za socialno delo
- Čačinovič Vogrinčič, G. et. al. (2009), *Vzpostavljanje delovnega odnosa in osebnega stika*, Ljubljana: Fakulteta za socialno delo
- Čačinovič Vogrinčič, G. (2010), *Soustvarjanje pomoči v jeziku socialnega dela*. Socialno delo 49, št. 4, str. 239-245, Ljubljana
- Glasser, W. (1994), *Dobra šola*: Vodenje učencev brez prisile, Radovljica: Regionalni izobraževalni center
- Glasser, W. (1998), *Učitelj v dobri šoli*, Radovljica: Regionalni izobraževalni center
- Gordon, T. (1983), *Trening večje učinkovitosti za učitelje*, Ljubljana: Svetovalni center za otroke, mladostnike in starše
- Greene, R. (1999), *Eksplzivni otrok*, Ljubljana: Orbis
- Gutmann, A. (2001), *Demokratska vzgoja*, Ljubljana: Slovensko društvo raziskovalcev šolskega polja: 12
- Jacob, C. (2002), *Mar otroke sploh še lahko vzgajamo*, Ljubljana: Oka Otroška knjiga
- Juul, J. (2008a), *Kompetentni otrok*, Radovljica: Didakta d.o.o.
- Juul, J. (2008b), *To sem jaz! Kdo si pa ti? : o bližini, spoštovanju in mejah med odraslimi in otroki*, Radovljica : Didakta,
- Juul, J. (2009), *Od poslušnosti do odgovornosti : za novo kulturo vzgajanja*, Radovljica : Didakta
- Kobolt, A. (2010), *Izstopajoče vedenje in pedagoški odzivi*, Ljubljana: Pedagoška fakulteta
- Kodelja, Z. (1995), *Objekt vzgoje*, Ljubljana: Krtina

- Kroflič, R. (1997a), *Avtoriteta v vzgoji*, Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče
- Kroflič, R. (1997b), *Med poslušnostjo in odgovornostjo. Procesno-razvojni model moralne vzgoje*. Ljubljana: Vija.
- Lishman, J. (1994), *Communication in Social Work*, Houndmills Basingtoke Hampshire: The Macmillan press Ltd
- Lock, J. (2007), *Nekaj misli o vzgoji*, Ljubljana: Pedagoška fakulteta
- Mesec, B. (2002), *Metodologija raziskovanja v socialnem delu II*, Rešene naloge iz statistike II, študijsko gradivo, Ljubljana: Fakulteta za socialno delo
- Mešl, N. (2007), Teorije ravnanja in uspešnosti procesov pomoči v socialnem delu z družinami - doktorska disertacija. *Teorije pomoči socialnega dela*, 70-108, Ljubljana: Fakulteta za socialno delo (študijsko gradivo)
- Milošević Arnold Vida, Poštrak Milko (2003), *Uvod v socialno delo*, Scripta, Študentska založba, Ljubljana.
- Peček Č., M., Lesar, I. (2009), *Moč vzgoje*, Ljubljana: Tehniška založba Slovenije
- Poštrak, M. (2003), Kaj posebnega lahko ponudi socialno delo pri delu z mladimi. *Šolsko svetovalno delo*, 2003, letnik VIII, št. 3/4, str. 26-33
- Poštrak, M. (2007), *Preventivna funkcija prostega časa*, V: Kristančič et. al, Svoboda izbire – Moj prosti čas. Ljubljana: A. A. Inserco d.o.o. svetovalna družba (147 – 166)
- Poštrak, M. (2011a), *Refleksija metod dela z mladimi z vidika socialnega dela*. V: Kuhar, Metka, Razpotnik, Špela (ur.). OKVIRI in izzivi mladinskega dela v Sloveniji. Ljubljana: Pedagoška fakulteta, str. 187 – 199
- Poštrak, M. (2011b) *Prispevek socialnega dela pri preprečevanju opuščanja šolanja*. V: Javrh, Petra (ur). OBRAZI pismenosti: spoznanja o razvoju pismenosti odraslih. Ljubljana: Andragoški center Slovenije, str. 202 - 218
- Rogge, J.-U. (2000), *Med popustljivostjo in strogostjo*, Tržič: Učila
- Rutter, M. (1990), *Helping Troubled Children*, Harmondsworth Middlesex, England: Penguin Books
- Salecl, R. (2010), *Disciplina kot pogoj svobode*, Ljubljana: Krtina
- Sandoval, J. (1988), *Crisis Sounseling, Intervention, and Prevention in the Schools*, Hillsdale, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates
- Šebart, M. (2002), *Samopodobe šole*, Ljubljana: Filozofska fakulteta

- Zalokar Divjak, Z. (1996), *Vzgoja je ... ni znanost*, Ljubljana: Educy
- Žorž, B. (2002), *Razvajenost, rak sodobne vzgoje*, Celje: Mohorjeva družba
- Žorž, B. (2010), *Vzgoja za svobodo - vzgoja za odrekanje*, Koper: Ognjišče

Internetni viri:

- Rdeči Križ Slovenije - Kdo smo - Poslanstvo
<http://www.rks.si/sl/Poslanstvo> (2.7.2012)
- Vsi skupaj - Vzgoja in izobraževanje - Učenci s posebnimi potrebami - Otroci s čustvenimi in vedenjskimi težavami
<http://www.vsiskupaj.com/ucenci-s-posebnimi-potrebami/206-otroci-s-custvenimi-in-vedenjskimi-teavami> (5.7.2012)
- Prosim.net – Resources - Downloads
http://www.prosim.net/en/resources-downloads_7.php (19.1.2013)

Drugi viri:

- Arhiv Debeli Rtič

9. PRILOGE

9.1. Anketni vprašalnik

Sem Ana Blažič, študentka Fakultete za socialno delo. Delam diplomsko nalogo na temo *vzgojitelji na Debelem rtiču*. Prosim, če si vzamete nekaj minut in odgovorite na vprašanja. Anketa je anonimna.

1. Spol:
 - a) moški
 - b) ženski
2. V katero starostno skupino spadate?
 - a) Do vključno 18 let
 - b) 19 – 25 let
 - c) 26 – 32 let
 - d) 33 – 39 let
 - e) 40 let ali več
3. Koliko terminov (ne let!) si že bil/a vzgojitelj na Debelem Rtiču?

4. Kako se počutite v vlogi vzgojitelja (možnih je več odgovorov)?
 - a) sproščeno
 - b) negotovo
 - c) živčno
 - d) polno energije
 - e) utrujeno
 - f) samozavestno
 - g) drugo_____
5. Za otroke, ki si jih že imel/a v skupini, z eno besedo lahko rečete, da so večinoma:

6. Kaj od spodnjih trditev vam je pri skupini otrok, katere ste vzgojitelj, najpomembneje?
 - a) Da me poslušajo in dosledno upoštevajo pravila
 - b) Da sodelujemo in se dogovarjamo
 - c) Da so čim bolj svobodni in lahko počnejo kar sami želijo
 - d) Drugo_____
7. Kakšna je vaša glavna vloga v skupini otrok?
 - a) Kot da me ni, da se otroci počutijo bolj svobodne.
 - b) Sem njihov nepopustljivi vodja
 - c) Sem odgovorni vodja skupine
 - d) Drugo_____
8. Ste dober vzgojitelj, ker (možnih je več odgovorov):
 - a) mi to pravijo drugi
 - b) sem do otrok zelo popustljiv
 - c) sem do otrok strog in dosleden
 - d) znam z njimi sodelovati
 - e) se trudim, da so otroci čim bolj svobodni
 - f) dopustim, da se od njih tudi učim
 - g) drugo_____

9. Koliko menite, da ste kot vzgojitelj pri svojem delu uspešni (možen odgovor od 1 do 5, pri čemer 1 pomeni neuspešen, 5 pa uspešen)
- _____
10. Na kakšen način skupini otrok najpogosteje predstavite pravila?
- a) Pravila oblikujemo skupaj z otroki
 - b) Pravila jim prvi dan na glas preberem in povem, da želim, da jih upoštevajo
 - c) Pravila zame niso pomembna
 - d) Drugo _____
11. Kako pomembna je za vas avtoriteta?
- a) Je izredno pomembna, saj moram biti strog, da me otroci upoštevajo že od začetka
 - b) Pomembno je, da me spoštujejo
 - c) Je ne potrebujem, zame je pomembno, da sem z njimi prijazen
 - d) Je vedno prisotna, vendar ne želim, da so otroci od mene odvisni.
 - e) Je pomembna, saj moram imeti ugled
 - f) Kakšna avtoriteta?
 - g) Drugo _____
12. Kako v skupini komunicirate?
- a) Skupaj se dogovarjamo
 - b) Vsak lahko govori kadar koli in kakor želi
 - c) Bolj pomembno je, da otroci poslušajo mene, kot jaz njih
 - d) Drugo _____
13. Vaš odnos do pravil:
- a) Pravila ne upoštevam, saj so pravila postavljena za otroke, jaz pa sem vzgojitelj
 - b) Pravila upoštevam tudi sam/a
 - c) Pravil ne upoštevam, ker omejujejo mojo ustvarjalnost
 - d) Pravila upoštevam in jih brez dogovarjanja zahtevam tudi od otrok
 - e) Pravila upoštevam in se o njih dogovarjam z otroci
 - f) Kakšna pravila?
 - g) Drugo _____
14. Kako v skupini rešujete konflikte?
- a) Pustim stvari, da se razrešijo same od sebe
 - b) Pridemo do dogovora
 - c) Ugotovim katera stran ima prav in »potegnem« z njo
 - d) Drugo _____
15. Pri disciplini je najbolj pomembno:
- a) da gre za popustljivost
 - b) da gre za boj, preizkušanje moči
 - c) da vemo zakaj je potrebna
 - d) Drugo _____
16. Pri pravilih je najbolj pomembno:
- a) da jih postavi izključno vzgojitelj
 - b) da jih ni preveč
 - c) da so jasna in nedvoumna
 - d) Drugo _____
17. Ukrepi v primeru odstopanja od dogovorjenega:
- a) Ko nekdo dogovorjenega ne upošteva, ukrepam, sicer tvegam enako neupoštevanje pravil ostalih otrok v skupini
 - b) Ne ukrepam, saj ga s tem omejujem
 - c) Ostro ukrepam, da ga je sram in da ve kdo je glavni

- d) V primeru odstopanja od dogovorjenega, se z otroki pogovorim o posledicah
 - e) Otrokovo neupoštevanje dogovorjenega ignoriram
 - f) Otroke spodbujam in podpiram v uresničevanju dogovorjenega
 - g) Drugo_____
18. V primeru, da v skupini pride do nesoglasja:
- a) odločim po dogovoru z njimi
 - b) pustim, da se odločijo sami
 - c) odločim po svoje
 - d) Drugo_____
19. Ko otrok naredi kaj dobrega:
- a) ga ne pohvalim, da se ne pokvari
 - b) ga pohvalim
 - c) se ne odzovem
 - d) Drugo_____
20. Vodenje skupine (odgovarjate na spodnje trditve z "da" ali "ne"):
- a) Otroci sami vodijo skupino
 - b) Z otroci se dogovarjam
 - c) Otrokom poskušam puščati čim večjo svobodo
 - d) Uporabljam moč argumentov
 - e) Vztrajam pri upoštevanju pravil brez prilagajanja
 - f) Z otroki se posvetujem in jih upoštevam
 - g) Uporabljam moč oprto na svoj položaj
 - h) Skupino vodim brez sodelovanja z otroki
 - i) Vodenje skupine ni pomembno
21. V pogovoru otrok-vzgojitelj (odgovarjate z "da" ali "ne"):
- a) Govorimo drug preko drugega
 - b) Je dovoljeno, da se otrok z menoj ne strinja
 - c) Pričakujem, da me otrok posluša, tudi če ga jaz ne
 - d) Je otrok enakovreden sogovornik
 - e) Vzgojitelju ni potrebno paziti na besednjak
 - f) Način komunikacije ni pomemben
22. Pri posledicah, ko se otrok ne drži dogovorjenega / pravil, je najbolj pomembno da:
- a) posledic kršitve ni, saj otrok sam ve, kaj je prav in kaj ne
 - b) posledic kršitve otrok ne pozna
 - c) so posledice kršitve dogovorjene
 - d) Drugo_____
23. Na plaži oz. na bazenu:
- a) se družim z njimi v vodi ali ob njej
 - b) stojim ob robu bazena in jih opozarjam ob kršenju reda
 - c) se sprostim, saj imam končno malo časa zase. Pustim, da se otroci igrajo sami in vsake toliko preštejem, če so vsi
 - d) Drugo_____
24. Med dvema otrokoma v skupini pride do pretepa. Kako ravnate?
- a) Ignoriram dogodek
 - b) Pogovorim se z obema hkrati o tem kaj se je zgodilo
 - c) Pustim, da se pomenita sama
 - d) Opozorim, da pretepanje ni dovoljeno in da me vzrok ne zanima, ter vztrajam, da si podata roki v znak prijateljstva
 - e) Pogovorimo se s celotno skupino o dogodku
 - f) Oba kaznujem brez dogovarjanja, če se izkaže, da je prvi izzval takšno vedenje drugega
 - g) Drugo_____

25. Imamo jutranjo telovadbo, za katero je potrebno imeti obute superge:
- Vztrajam, da vsi obužejo superge
 - Če ne želi obuti superg, jih ne silim
 - Pogovorimo se zakaj je dobro imeti superge in jih obujem tudi sama ter telovadim z njimi
 - Drugo _____
26. Slabo vreme je. Nekateri v skupini bi radi risali, drugi pa bi raje gledali risanko. Kako ravnate?
- Vseeno mi je kaj počnejo.
 - Dogovorimo se, da bodo nekateri risali, drugi pa gledali risanko
 - Sama določim kaj bomo počeli
 - Drugo _____
27. Potrebno je oditi na plažo, eden od otrok pa ne želi obleči kopalk, ker pravi, da se ne bo kopal. Kako ravnate?
- Pogovorim se z njim in poskušam ugotoviti vzrok zakaj se ne želi kopati
 - Obleči mora kopalke in se kopati
 - Pustim ga popolnoma pri miru
 - Drugo _____
28. Na bazenu ni dovoljeno skakanje v vodo, otroci pa kljub temu skačejo. Kako ravnate?
- Glasno zakličem ime tistega, ki skoči v bazen in mu zažugam
 - Ignoriram njihovo početje
 - Povem, da je to nevarno in da morajo pravilo upoštevati kot smo se dogovorili, sicer bodo morali iz vode
 - Zaradi teh, ki skačejo, se odločim, da celotna skupina odide iz bazena, zahvalijo pa se lahko tem, ki so skakali
 - Pogovorimo se o tem
 - Naj skačejo, če želijo. Pravila na bazenu so prestroga
 - Drugo _____
29. Kako pogosto (nikoli, redko, včasih, pogosto, vedno):
- pohvalim za dobro dejanje
 - okregam za napako
 - ignoriram dejanje
 - se zaderem
 - se šalim z otroki
 - pustim otroke same
 - se z njimi pogovarjam
 - upoštevam njihova mnenja
 - se ne zmenim za to, kaj počnejo
 - pozorno poslušam
 - kaznujem
 - nagrajujem
 - jim pustim vso svobodo
30. Koliko se strinjate s spodnjimi trditvami (sploh se ne strinjam, se ne strinjam, sem nevtralen, se strinjam, se zelo strinjam):
- S postavljenimi pravili in nepopustljivostjo pri uresničevanju le-teh ter s kaznovanjem in nagrajevanjem je možno doseči želeno vedenje
 - V skupini je pomembno, da se otroci zavedajo, da je vzgojitelj tisti, ki ima moč.
 - Otrok mora biti pri upoštevanju pravil čim bolj svoboden in čim bolj odločati sam zase
 - Avtoriteta je nepotrebna. Otroke s strogostjo in postavljanjem meja, odtujimo
 - Vloga vzgojitelja je zagotoviti otroku čim manj frustracij in čim manj konfliktov
 - Otroci potrebujejo strogo in nepopustljivo vodenje. Popolna svoboda in pomanjkanje strukture jim ne koristita.
 - Vzgojitelj mora biti odgovoren, kar pomeni topel, ljubeč in podpirajoč
 - Potrebno je ukiniti pravila in prisilo, da sprostimo otrokovo lastno ustvarjalnost ter pustimo, da otrokova narava sama spregovori.

- i) Vzgojitelj mora biti zahteven, saj zahteva doslednost, vendar ne pretirava v svoji kontroli in s previsokimi pričakovanji.
- j) Za otroke ni škodljivo, če je vzgojitelj sicer strog, vendar občasno tudi pretirano popustljiv
- k) Otrok lahko sodeluje pri oblikovanju pravil, ki se jih mora držati.
- l) Vzgojitelj mora biti aktiven, prijazen, otroku dostopen, razumevajoč, hkrati pa strog, dosleden in zahteven.
- m) Vzgojitelj otroke lahko kritizira, kadar počnejo kaj, kar on ne podpira.

31. Kaj menite, kako vodje vzgojiteljev želijo, da delujete:

- a) Odgovorno in v sodelovanju z otroki
- b) Strogo v skladu s pravili
- c) Prijateljsko in popustljivo
- d) Drugo_____

9.2. Zbirnik podatkov

Št.	Spol:	V katero starostno skupino spadate?	Št. terminov	sproščeno	negotovo	živčno	polno energije	utrujeno	Samo-zavestno	Drugo:
1	2	3	1	1	0	0	1	0	1	0
2	2	3	2	1	0	0	0	1	1	0
3	2	2	1	0	1	0	0	0	0	0
4	2	2	1	0	1	0	0	1	0	0
5	2	2	1	1	1	0	1	0	0	0
6	2	4	5	0	0	0	1	0	0	0
7	2	2	30	1	0	0	1	0	1	0
8	2	2	5	1	0	0	1	0	1	0
9	2	2	1	1	0	0	1	0	1	0
10	1	2	8	1	0	0	0	0	1	0
11	2	3	1	1	0	0	0	0	1	0
12	1	2	7	1	0	0	1	0	0	0
13	2	3	4	0	0	0	0	0	1	0
14	2	2	2	1	0	0	1	0	0	0
15	1	2	3	1	0	0	1	0	0	0
16	2	3	1	1	0	0	1	0	1	0
17	2	2	3	1	0	0	1	0	1	0
18	1	2	8	1	0	0	1	0	0	0
19	2	3	4	1	1	0	1	0	0	0
20	2	2	4	1	0	0	0	0	1	0
21	2	3	1	0	1	0	0	0	0	0
22	2	2	4	1	1	0	1	0	1	1
23	1	3	15	1	0	0	0	0	0	0
24	2	2	4	1	0	0	1	1	1	0
25	2	5	5	0	0	0	1	1	1	0
26	2	2	5	1	0	0	1	0	0	0
27	2	2	2	1	1	0	0	0	0	0
28	2	5	10	0	0	0	0	0	1	0
29	2	5	11	0	0	0	0	0	1	0
30	2	2	18	0	0	0	0	0	1	0
31	1	3	2	0	0	0	1	0	0	0
32	2	2	2	0	0	0	0	1	0	0
33	2	2	3	0	0	0	0	1	1	0
34	2	2	3	1	0	0	1	0	1	0
35	1	2	2	1	0	0	1	0	1	0
36	2	3	6	1	0	0	1	1	1	0
37	2	4	ogromno,	1	0	0	1	0	1	0

			med 15 in 20							
			sigurno nekje 15 ali kakšen več							
38	2	3		1	0	0	1	0	1	0
39	2	3	3	1	0	0	0	0	1	0
40	1	3	10	1	0	0	0	0	0	0
41	1	3	3	0	0	0	1	0	0	0
42	2	3	2	1	0	0	1	0	1	0
43	2	2	1	1	1	0	1	0	0	0
44	2	3	1	0	0	0	0	0	0	1
45	2	3	1	1	0	0	0	0	0	0
46	2	2	1	1	0	0	1	0	0	0
47	2	2	1	1	0	0	0	0	0	0
48	2	2	4	1	0	0	0	0	0	0
49	2	2	en termin	0	0	0	1	0	1	1
50	2	2	1	0	1	0	0	0	0	0
51	2	2	12	1	0	0	0	1	0	0
52	2	3	23	1	0	0	1	0	0	0
53	2	3	3	1	0	0	1	0	1	0
54	2	3	7	1	0	0	1	0	0	0
55	1	3	1	1	0	0	0	0	1	0
56	2	2	2	1	0	0	0	0	1	0
57	2	2	1	1	0	0	0	0	1	0
58	2	3	1	1	0	0	1	0	1	0
59	2	3	mislim, da 5x	1	0	0	1	0	0	0
60	2	2	4	1	0	0	0	1	1	0
61	2	2	1	1	0	0	0	1	0	0
62	2	2	1	0	0	1	1	0	0	0
63	2	2	2	0	0	1	0	1	1	0
64	2	5	V enem letu 6X	0	0	0	0	0	0	1
65	1	3	2	1	0	0	0	0	1	0
66	2	1	1	1	0	0	0	0	1	0
67	2	2	2	1	0	0	1	1	1	0
68	1	2	35	1	0	0	1	0	1	0
69	2	2	19 terminov	0	0	0	1	0	0	0
70	1	2	15	1	0	0	0	0	0	0
71	2	2	5	0	0	0	0	0	1	0
72	1	3	8	1	0	0	0	0	1	0
73	2	2	7	1	0	1	1	0	1	0
74	2	2	2	1	0	0	1	0	1	0

75	2	2	3	1	1	0	1	0	0	0
76	2	2	10	1	0	1	1	1	1	1
77	2	3	7	1	0	0	1	0	0	0
78	2	2	4	1	0	0	1	0	1	0
79	2	2	1	1	1	0	0	1	1	0
80	1	2	5	1	0	0	0	0	0	0
81	2	4	6 (šest)	1	0	0	1	0	0	0
82	1	3	12	1	0	0	1	0	1	0
83	1	3	30	0	0	0	1	0	0	0
84	2	2	2 (+5 ostalnih terminov na DR, vendar ne preko RK)	1	0	0	1	0	0	1
85	2	2	9	1	0	0	0	0	0	0
86	2	2	8	1	0	0	0	0	0	0
87	2	3	2	1	0	0	1	0	1	0
88	2	2	3	0	0	0	0	0	0	1
89	2	2	3	1	0	0	0	0	0	0
90	1	3	10	1	0	0	0	0	0	0
91	2	2	dvakrat	1	0	0	1	0	0	0
92	1	3	13	1	0	0	1	0	1	1
93	2	2	6	1	0	0	0	0	1	0
94	2	3	4	1	0	0	0	0	0	0
95	2	2	dva	1	0	0	1	0	0	0
96	2	2	17	1	0	0	1	0	1	0
97	2	2	2	1	0	0	0	0	1	0
98	2	2	4	1	0	0	1	0	1	0
99	1	2	25	1	0	0	1	0	1	0
100	2	1	2	1	0	0	1	1	1	0
101	2	2	8	1	0	0	1	0	0	0
102	2	2	2	1	0	0	1	0	1	0
103	2	2	1	0	0	0	1	0	1	0
104	2	2	2	1	0	0	1	0	0	0
105	2	3	3	1	0	0	1	0	0	0
106	2	3	12	0	0	0	0	1	0	0

Št.	Drugo:	Vpišite besedilo	6. vprašanje	Drugo:	7. vprašanje	Drugo:
1	-1	krasni	1	-1	3	-1
2	-1	socialno ogroženi navihančki	2	-1	3	-1
3	-1	super	2	-1	3	-1
4	-1	razigrani	1	-1	3	-1
5	-1	prikupni	1	-1	3	-1
6	-1	dobri	2	-1	3	-1
7	-1	Srčki	2	-1	3	-1
8	-1	otroci, ki bi se rada sprostiti in uživali	2	-1	3	-1
9	-1	živahni	2	-1	3	-1
10	-1	polni energije	1	-1	3	-1
11	-1	polni energije	2	-1	3	-1
12	-1	živahni	2	-1	3	-1
13	-1	super	3	-1	3	-1
14	-1	razigrani	2	-1	3	-1
15	-1	pridni	2	-1	3	-1
16	-1	Hvaležni	2	-1	3	-1
17	-1	ubogljivi	2	-1	3	-1
18	-1	posebni :-)	2	-1	3	-1
19	-1	simpatični	2	-1	4	Želim, da imajo dober odnos do ostalih otrok, vzgojiteljev in dogovorov, a se še vedno počutijo svobodno
20	-1	sončki	1	-1	3	-1
21	-1	najstniki	2	-1	3	-1
22	odvisno od dneva	unikatni	2	-1	3	-1
23	-1	Povprečni	2	-1	3	-1
24	-1	vsi različni	1	-1	3	-1
25	-1	iz socialno šibkih družin	2	-1	3	-1
26	-1	super	2	-1	3	-1
27	-1	pridni	2	-1	3	-1
28	-1	zanimivi	2	-1	3	-1
29	-1	zanimivi	2	-1	3	-1
30	-1	sončki :)	2	-1	3	-1
31	-1	Energični	2	-1	3	-1
32	-1	Super!	2	-1	3	-1

33	-1	Pridni	2	-1	3	-1
34	-1	sončki	2	-1	1	-1
35	-1	zivahni	2	-1	3	-1
36	-1	prisrčni	2	-1	3	-1
37	-1	super	2	-1	3	-1
38	-1	sončki :)	2	-1	3	-1
39	-1	prijetni	1	-1	3	-1
40	-1	otroci	2	-1	3	-1
41	-1	zanimivi	1	-1	2	-1
42	-1	skromni	2	-1	3	-1
43	-1	prijetni	2	-1	3	-1
44	mesanica skoraj vsega	veseli	2	-1	3	-1
45	-1	sončki	2	-1	3	-1
46	-1	pravi sončki,	2	-1	3	-1
47	-1	ubogljivi	2	-1	3	-1
48	-1	super	2	-1	3	-1
49	strah zaradi odgovornosti	potrebne stalne kontrole in pozornosti	1	-1	3	-1
50	-1	pridni	2	-1	3	-1
51	-1	prijazni in cenijo kar imajo	1	-1	3	-1
52	-1	super	2	-1	3	-1
53	-1	razigrani	2	-1	3	-1
54	-1	super	1	-1	3	-1
55	-1	polni energije	2	-1	3	-1
56	-1	živahni	2	-1	3	-1
57	-1	lepo vzgojeni	2	-1	3	-1
58	-1	bili super	2	-1	3	-1
59	-1	super, navdihujoči	2	-1	3	-1
60	-1	obvladljivi	2	-1	3	-1
61	-1	razigrani	2	-1	3	-1
62	-1	simpatični ,)	2	-1	3	-1
63	-1	različni	2	-1	3	-1
64	polno energije in z občutkom, da je veliko za postoriti	občudovanja vredni	4	skušam jim pomagati za naprej v življenju in odpiram občutljive teme, ki so rešljive in jim odgovori pomagajo za naprej. Na primer, ni	4	nenehno sem z njimi in jim prepuščam iniciativo in skušam čim manj posegati mednje, saj letujejo. Vsi pa se zavedamo, da je potrebno sobico

				potrebno imeti fanta, če tega ni čutiti..., ali pa alkohol je za babice etc....		pospraviti - sama pomagam - umiti si zobke - jih grem prva si umiti etc etc.
65	-1	občutljivi	2	-1	1	-1
66	-1	polni energije	2	-1	3	-1
67	-1	zabavni	3	-1	3	-1
68	-1	polni otroških radosti	2	-1	3	-1
69	-1	cukri	2	-1	3	-1
70	-1	super	1	-1	3	-1
71	-1	cukri	2	-1	3	-1
72	-1	super	2	-1	4	-1
73	-1	srčki :)	2	-1	3	-1
74	-1	sončki :)	2	-1	3	-1
75	-1	zlati	2	-1	3	-1
76	odgovornost	vodljivi	2	-1	3	-1
77	-1	pripravljeni upoštevati navodila in ugodno sobivati, se pa med njimi najdejo tudi bolj problematični	2	-1	3	-1
78	-1	živahni	2	-1	3	-1
79	-1	simpatični	2	-1	3	-1
80	-1	Prijetni	1	-1	3	-1
81	-1	razigrani	2	-1	3	-1
82	-1	prijetni	2	-1	1	-1
83	-1	Ok	2	-1	3	-1
84	občasno tudi utrujeno (odvisno od otrok)	zabavni	2	-1	3	-1
85	-1	živahni	2	-1	3	-1
86	-1	odlični	2	-1	3	-1
87	-1	navihani	2	-1	3	-1
88	odvisno od skupine. prvi dve leti sproščeno in polno energije, letos pa živčno, negotovo in utrujeno.	super	2	-1	3	-1
89	-1	super	2	-1	3	-1

90	-1	raznoliki	2	-1	3	-1
91	-1	pridni	1	-1	3	-1
92	zadovoljen, izpopolnjen	srčni	4	da se razumejo med sabo in se imajo fajn	3	-1
93	-1	iskreni	2	-1	3	-1
94	-1	odlični	2	-1	3	-1
95	-1	edinstveni	2	-1	3	-1
96	-1	raznoliki	2	-1	3	-1
97	-1	Razposajeni	1	-1	3	-1
98	-1	zabavni	4	da si skupaj pričaramo čim lepše počitnice	3	-1
99	-1	Čudoviti	2	-1	3	-1
100	-1	posebni	1	-1	3	-1
101	-1	cukri	2	-1	3	-1
102	-1	super	2	-1	3	-1
103	-1	Cukerčki	2	-1	3	-1
104	-1	hvaležni	2	-1	3	-1
105	-1	vsak po svoje poseben	2	-1	3	-1
106	-1	živahni	2	-1	3	-1

Št.	8. vprašanje a)	b)	c)	d)	e)	f)	Drugo:	9. vprašanje	10. vprašanje
1	0	0	0	1	0	1	-1	4	2
2	0	0	1	1	0	1	-1	5	2
3	0	0	0	0	1	0	-1	4	1
4	0	0	1	1	0	1	-1	4	2
5	0	0	0	1	0	1	-1	3	1
6	0	0	0	0	0	1	-1	5	2
7	0	0	0	1	1	1	-1	5	1
8	0	0	0	1	1	1	-1	4	1
9	0	0	0	1	1	1	-1	4	2
10	1	0	1	1	0	0	-1	4	1
11	0	0	0	1	0	0	-1	4	1
12	1	1	0	1	1	1	-1	5	4
13	0	0	0	1	1	1	-1	4	2
14	0	0	0	1	0	1	-1	4	2
15	0	0	0	1	0	1	-1	4	2
16	0	0	0	0	1	1	-1	5	2
17	0	0	0	1	0	1	upoštevam njihove želje	5	1
18	0	0	0	1	1	1	-1	3	2

							včasih tudi popustim, če vidim da upoštevajo ostala pravila		
19	0	0	0	1	0	1		4	2
20	0	0	0	1	0	1	-1	4	2
21	0	0	1	0	0	0	-1	4	2
							znam biti stroga, ko je to potrebno, in nežna, ko je to potrebno.		
22	0	0	0	1	0	1		4	1
23	0	0	0	1	0	0	-1	4	1
24	0	0	0	1	0	1	-1	3	4
25	0	0	1	1	0	1	-1	4	2
26	0	0	0	1	0	1	-1	4	1
27	0	0	0	1	0	1	-1	3	2
28	0	0	0	1	0	0	-1	5	2
29	0	0	0	1	0	0	-1	5	2
30	1	0	0	1	1	1	-1	5	1
31	0	0	0	1	0	0	-1	4	2
32	0	0	0	0	1	0	-1	4	2
33	0	0	0	1	0	1	-1	4	1
34	0	0	0	1	1	1	-1	4	2
35	0	0	0	1	1	1	-1	3	2
36	0	0	1	1	0	1	-1	5	2
37	1	0	0	1	0	1	-1	4	1
38	1	0	0	1	1	1	-1	5	1
39	0	0	1	0	0	1	-1	4	2
40	0	0	0	1	0	1	-1	4	1
41	0	0	1	0	0	0	-1	5	2
42	0	0	0	1	1	1	-1	4	2
43	0	0	0	1	0	1	-1	4	1
44	0	0	0	1	0	1	-1	5	1
45	0	0	1	0	0	1	-1	4	2
46	0	0	1	1	0	1	-1	5	1
47	0	0	1	1	0	1	-1	5	1
48	0	0	1	1	0	0	-1	4	2
49	0	0	1	1	0	1	-1	4	2
50	0	0	1	0	0	0	-1	4	1
51	0	0	1	1	0	0	-1	4	2
52	0	0	0	1	0	0	-1	4	2
53	1	0	1	1	1	1	-1	5	1
54	0	0	1	1	0	0	-1	5	2
55	0	0	0	1	0	0	-1	4	2
56	0	0	1	1	0	1	-1	4	2

57	0	0	0	1	0	0	-1	4	1
58	1	0	0	1	1	0	-1	4	1
59	0	0	1	1	0	1	-1	4	4
60	0	0	0	0	0	1	-1	4	2
61	0	0	0	1	0	1	-1	4	1
62	0	0	0	1	0	1	-1	4	1
63	0	0	0	1	0	1	-1	4	2
64	0	0	0	0	0	0	se med otroci izvrstno počutim in uživam	5	4
65	0	0	0	0	0	1	-1	4	2
66	0	0	0	1	0	0	-1	4	1
67	1	0	1	1	0	1	-1	4	4
68	0	0	0	1	0	1	sem socuten z njimi	5	1
69	0	0	0	1	0	0	-1	4	2
70	1	0	0	1	0	0	-1	5	2
71	0	0	0	0	0	0	ob vseh omejitvah dopuščam svobodo otrok, njihovo osebno izražanje, njihova mnenja in predloge	4	1
72	1	0	0	0	0	1	-1	4	1
73	0	0	0	1	0	1	-1	4	2
74	1	0	0	1	0	1	-1	5	1
75	0	0	0	0	0	1	-1	4	1
76	0	0	0	1	1	1	-1	4	2
77	0	0	0	1	0	1	poskušam upoštevati tudi njihove želje in predloge	4	2
78	0	0	1	1	0	1	-1	4	2
79	0	0	0	1	0	1	-1	4	1
80	0	0	0	0	0	1	-1	4	1
81	0	0	0	1	1	1	-1	4	2
82	1	0	0	1	0	1	-1	5	2
83	0	0	0	1	0	0	-1	5	2
84	0	0	0	1	1	0	-1	4	1
85	0	0	0	1	0	1	-1	3	2
86	1	0	0	0	0	0	ker se trudim, da bi njim in meni bilo lepo	4	1
87	1	0	0	1	0	1	-1	5	2
88	0	0	1	1	0	1	ker vidim, da se imajo otroci fajn in se razumemo	4	1
89	0	0	0	1	0	1	-1	4	1

90	0	0	0	0	0	0	se trudim po najboljših močeh	5	2
91	0	0	0	0	1	0	-1	5	1
92	0	0	0	0	0	0	dam vedno maksimum od sebe in skrbim za dobrobit otrok, njihovo dobro počutje in zabavo.	5	4
93	0	0	0	1	0	1	-1	5	1
94	0	0	0	1	0	0	-1	4	2
95	0	0	0	0	0	1	-1	4	1
96	1	0	0	1	0	1	-1	4	1
97	0	0	0	1	0	1	-1	4	1
98	0	0	0	1	0	0	-1	4	1
99	0	0	0	1	1	1	-1	4	1
100	0	0	0	1	0	1	-1	4	2
101	1	0	0	1	0	1	-1	5	1
102	0	0	0	1	1	1	-1	4	2
103	0	0	0	1	0	1	-1	4	1
104	0	0	0	1	0	1	-1	4	1
105	0	0	1	0	0	0	-1	5	1
106	0	1	0	1	0	0	-1	3	2

Št.	Drugo:	11. vpr.	Drugo:	12. vpr.	Drugo:	13. vpr.	Drugo:	14. vpr.
1	-1	2	-1	4	odvisno je tudi od starosti otrok - pri majhnih (6 let) ni veliko dogovarjanja	2	-1	3
2	-1	4	-1	1	-1	2	-1	2
3	-1	3	-1	1	-1	5	-1	2
4	-1	1	-1	1	-1	2	-1	2
5	-1	4	-1	1	-1	5	-1	2
6	-1	2	-1	1	-1	2	-1	2
7	-1	4	-1	1	-1	5	-1	2
8	-1	2	-1	1	-1	5	-1	2
9	-1	4	-1	1	-1	5	-1	2
10	-1	2	-1	3	-1	5	-1	2
11	-1	4	-1	1	-1	2	-1	2
12	odvisno od skupine (največkrat pravila na glas predstavim in poiščemo	4	-1	1	-1	5	-1	2

	skupni dogovor, pri otrocih z posebnimi potrebami pa navodila predstavim brez dogovarjanja)							
13	-1	4	-1	1	-1	5	-1	2
14	-1	4	-1	1	-1	5	-1	2
15	-1	2	-1	1	-1	5	-1	2
16	-1	4	-1	1	-1	2	-1	2
17	-1	4	-1	1	-1	5	-1	2
18	-1	1	-1	1	-1	2	-1	2
19	-1	7	Pomembno je, da me upoštevajo, spoštujejo in se trudim, da tudi jaz njih spoštujem. Večinoma to poskušam doseči s prijaznostjo.	1	-1	5	-1	4
20	-1	2	-1	1	-1	5	-1	2
21	-1	1	-1	1	-1	2	-1	2
22	-1	7	"Zelo je pomembna. Čeprav so otroci na morju brez staršev, se morajo zavedati, da kljub vsemu nekdo pazi na njih in da je nekdo za njih odgovoren. Če se bojo držali pravil, bo \\'avtoriteta\\' skoraj neopazna, ker bomo na prijateljski vezi cel čas. Če	4	Skupaj se dogovarjamo in pogovarjamo.	5	-1	4
23	-1	1	-1	1	-1	5	-1	2
24	Imam osnovna pravila katrera prilagajam glede na otroke v skupini, ter jih s časom (sproti) uvajam, ukinjam...	2	-1	1	-1	4	-1	2

25	-1	4	-1	1	-1	4	-1	2
26	-1	1	-1	1	-1	5	-1	2
27	-1	4	-1	1	-1	2	-1	2
28	-1	4	-1	1	-1	5	-1	2
29	-1	4	-1	1	-1	5	-1	2
30	-1	4	-1	1	-1	5	-1	2
31	-1	2	-1	1	-1	5	-1	2
32	-1	1	-1	1	-1	5	-1	2
33	-1	4	-1	1	-1	5	-1	2
34	-1	2	-1	1	-1	5	-1	2
35	-1	2	-1	1	-1	2	-1	2
36	-1	4	-1	1	-1	2	-1	2
37	-1	2	-1	1	-1	5	-1	2
38	-1	2	-1	1	-1	5	-1	4
39	-1	2	-1	2	-1	4	-1	2
40	-1	4	-1	1	-1	5	-1	2
41	-1	1	-1	1	-1	4	-1	2
42	-1	4	-1	1	-1	5	-1	2
43	-1	2	-1	1	-1	5	-1	2
44	-1	4	-1	1	-1	5	-1	2
45	-1	7	pomembna je v ključnih	1	-1	5	-1	2
46	-1	2	-1	1	-1	5	-1	2
47	-1	2	-1	1	-1	2	-1	3
48	-1	2	-1	1	-1	4	-1	2
49	-1	1	-1	1	-1	5	-1	2
50	-1	2	-1	1	-1	2	-1	2
51	-1	1	-1	1	-1	2	-1	2
52	-1	1	-1	1	-1	4	-1	2
53	-1	1	-1	1	-1	4	-1	2
54	-1	2	-1	1	-1	4	-1	2
55	-1	2	-1	1	-1	5	-1	2
56	-1	1	-1	1	-1	2	-1	2
57	-1	2	-1	1	-1	2	-1	2
58	-1	1	-1	1	-1	5	-1	2
59	odvisno od starosti skupine se oblikujejo pravila	4	-1	1	-1	2	-1	2
60	-1	4	-1	1	-1	5	-1	2
61	-1	2	-1	1	-1	2	-1	2
62	-1	2	-1	1	-1	2	-1	2
63	-1	2	-1	1	-1	2	-1	2
64	Kar je skupnega	7	Če si dovolijo	4	Kar je obveznosti se	7	Če so	4

	ravnanja, jim sama demonstriram, sicer pa jih tako poznajo že sami		preveč - jih prosim, da se mi opravičijo in to so storili v treh primerih.		jih skušamo državi, kar pa je na izbiro, pa radi sami ukrojimo		kakšna pravila, jih prvo sama demonstriram in nikoli ne zahtevam od otrok, da nekaj napravijo. Ko se jih sama držim, se jih tudi oni in jih upoštevajo sami od sebe.	
65	-1	4	-1	1	-1	5	-1	2
66	-1	2	-1	1	-1	4	-1	2
67	pravila in posledice neupoštevanja le-teh jim razložim na začetku letovanja	2	-1	1	-1	7	-1	2
68	-1	2	-1	1	-1	5	-1	2
69	-1	2	-1	1	-1	2	-1	2
70	-1	2	-1	3	-1	4	-1	2
71	-1	4	-1	4	moja navodila, njihovi predlogi in pripombe	5	-1	2
72	-1	4	-1	1	-1	5	-1	2
73	-1	2	-1	1	-1	5	-1	2
74	-1	2	-1	1	-1	5	-1	2
75	-1	5	-1	1	-1	2	-1	2
76	-1	2	-1	1	-1	5	-1	2
77	-1	2	-1	1	-1	5	-1	2
78	-1	1	-1	1	-1	4	-1	2
79	-1	4	-1	1	-1	2	-1	2
80	-1	4	-1	1	-1	2	-1	2
81	-1	3	-1	1	-1	2	-1	2
82	-1	4	-1	1	-1	5	-1	2
83	-1	2	-1	1	-1	5	-1	2
84	-1	2	-1	1	-1	5	-1	2
85	-1	4	-1	2	-1	5	-1	2
86	-1	7	Je pomembna, otroci se je moraj zavedati,	1	-1	4	-1	2

			ne pa mene kot vzgojitelja biti strah. Vedeti morajo, da sem tudi njihova prijateljica in da se lahko dogovorimo vse, v primeru, da so osnovna pravila upoštevana					
87	-1	4	-1	1	-1	4	-1	2
88	-1	2	-1	1	-1	5	-1	2
89	-1	2	-1	1	-1	2	-1	2
90	-1	2	-1	4	odvisno od starosti otrok in situacije	4	-1	4
91	-1	1	-1	1	-1	5	-1	2
92	Pravila predebatiramo skupaj. Sami povejo razloge, zakaj mislijo, da je kakšno pravilo pomembno.	2	-1	1	-1	2	-1	4
93	-1	2	-1	1	-1	5	-1	2
94	-1	2	-1	1	-1	5	-1	2
95	-1	4	-1	1	-1	5	-1	2
96	-1	4	-1	1	-1	5	-1	2
97	-1	2	-1	1	-1	5	-1	2
98	-1	2	-1	1	-1	5	-1	2
99	-1	4	-1	1	-1	4	-1	2
100	-1	2	-1	1	-1	2	-1	2
101	-1	2	-1	1	-1	5	-1	2
102	-1	2	-1	1	-1	2	-1	2
103	-1	2	-1	1	-1	5	-1	2
104	-1	4	-1	1	-1	5	-1	2
105	-1	4	-1	1	-1	5	-1	2
106	-1	3	-1	3	-1	4	-1	2

Št.	Drugo:	15. vpr.	Drugo:	16. vpr.	Drugo:	17. vpr.	Drugo:	18. vpr.	Drugo:
1	-1	3	-1	3	-1	4	-1	1	-1
2	-1	3	-1	3	-1	6	-1	1	-1
3	-1	3	-1	3	-1	4	-1	3	-1
4	-1	3	-1	3	-1	1	-1	1	-1
5	-1	3	-1	3	-1	1	-1	1	-1

6	-1	3	-1	3	-1	4	-1	1	-1
7	-1	3	-1	2	-1	6	-1	1	-1
8	-1	3	-1	3	-1	4	-1	1	-1
9	-1	3	-1	3	-1	4	-1	1	-1
10	-1	3	-1	2	-1	4	-1	1	-1
11	-1	3	-1	3	-1	6	-1	1	-1
12	-1	3	-1	3	-1	4	-1	1	-1
13	-1	3	-1	2	-1	6	-1	3	-1
14	-1	3	-1	3	-1	6	-1	1	-1
15	-1	3	-1	3	-1	4	-1	2	-1
16	-1	3	-1	3	-1	4	-1	4	Pogovor z njimi, sooblikujemo odločitev
17	-1	3	-1	3	-1	4	-1	1	-1
18	-1	3	-1	3	-1	4	-1	1	-1
19	= "Pogovorimo se o situaciji / konfliktu in poskušam rešiti tako, da otroci sami vidijo ali je nekaj prav ali ne. Dobijo kakšno majhno kazen (npr. malo sedijo ob bazenu, če \"tunkajo\") ostale otroke v vodi). Če konflikt ni velik, pustim, da ga otroci sami	3	-1	4	Da so jasna in da jih ni preveč.	1	-1	4	Vse troje, odvisno od nesoglasja.
20	-1	3	-1	3	-1	4	-1	1	-1
21	-1	3	-1	3	-1	1	-1	1	-1
22	Poslušam stanje obeh strani in se nato skupaj pogovorimo.	3	-1	3	-1	6	-1	4	Skupaj se pogovorimo in ugotovimo, zaradi česa je do nesoglasja sploh prišlo.
23	-1	3	-1	1	-1	3	-1	1	-1
24	-1	3	-1	3	-1	4	-1	3	-1
25	-1	3	-1	3	-1	4	-1	3	-1
26	-1	3	-1	3	-1	1	-1	1	-1

27	-1	2	-1	3	-1	1	-1	1	-1
28	-1	3	-1	3	-1	1	-1	3	-1
29	-1	3	-1	3	-1	1	-1	1	-1
30	-1	3	-1	3	-1	6	-1	1	-1
31	-1	3	-1	2	-1	6	-1	1	-1
32	-1	3	-1	3	-1	4	-1	1	-1
33	-1	3	-1	3	-1	1	-1	1	-1
34	-1	3	-1	3	-1	4	-1	1	-1
35	-1	3	-1	3	-1	4	-1	2	-1
36	-1	3	-1	3	-1	6	-1	1	-1
37	-1	3	-1	3	-1	6	-1	1	-1
38	predvsem s pogovorom, na čim bolj miren način.	3	-1	3	-1	4	-1	1	-1
39	-1	3	-1	3	-1	4	-1	1	-1
40	-1	3	-1	3	-1	4	-1	1	-1
41	-1	4	pomembna je osredotočenost, osnova so pravila in disciplinirani smo ko jih vseskozi upostevamo	3	-1	6	-1	1	-1
42	-1	3	-1	3	-1	6	-1	1	-1
43	-1	3	-1	3	-1	6	-1	1	-1
44	-1	3	-1	3	-1	6	-1	1	-1
45	-1	3	-1	3	-1	1	-1	4	kakor kdaj, včasih pustim, da se dogovorijo sami, včasih skupaj poiščemo kompromis
46	-1	3	-1	3	-1	4	-1	1	-1
47	-1	3	-1	3	-1	4	-1	1	-1
48	-1	3	-1	3	-1	4	-1	1	-1
49	-1	3	-1	3	-1	1	-1	1	-1
50	-1	3	-1	3	-1	4	-1	2	-1
51	-1	3	-1	3	-1	6	-1	1	-1
52	-1	3	-1	3	-1	4	-1	1	-1
53	-1	3	-1	3	-1	1	-1	1	-1
54	-1	3	-1	3	-1	1	-1	1	-1
55	-1	3	-1	3	-1	1	-1	1	-1
56	-1	3	-1	3	-1	1	-1	1	-1

57	-1	3	-1	3	-1	4	-1	1	-1
58	-1	3	-1	3	-1	4	-1	1	-1
59	-1	3	-1	2	-1	4	-1	1	-1
60	-1	3	-1	4	da so utemeljena	1	-1	1	-1
61	-1	3	-1	3	-1	1	-1	3	-1
62	-1	3	-1	3	-1	4	-1	1	-1
63	-1	3	-1	3	-1	6	-1	1	-1
64	dialog, opravičila, debata	4	z disciplino se kaže nazmožnost vzgojitelja	4	"postavljajo jih tudi otroci sami, upoštevamo tista pravila, ki so nam v skupno dobro: umivanje zobkov po obrokih, pranje rokic pred obroki, zjutraj pospraviti posteljo, imeti sobico kolikor tolikor snažno, ne preklinjati, ne se tepsti, imeti rad življen	6	-1	1	-1
65	-1	3	-1	3	-1	6	-1	1	-1
66	-1	3	-1	3	-1	6	-1	2	-1
67	-1	3	-1	3	-1	1	-1	3	-1
68	-1	3	-1	3	-1	4	-1	1	-1
69	-1	3	-1	3	-1	4	-1	2	-1
70	-1	1	-1	3	-1	1	-1	1	-1
71	-1	3	-1	3	-1	4	-1	4	odvisno za katero stvar se gre, odvisno od tega odločimo, ali skupaj ali jaz
72	-1	3	-1	3	-1	6	-1	1	-1
73	-1	3	-1	3	-1	4	-1	1	-1
74	-1	3	-1	3	-1	4	-1	1	-1
75	-1	3	-1	3	-1	4	-1	1	-1
76	-1	4	da otroci vedo, zakaj je	3	-1	4	-1	1	-1

			pomembna						
77	-1	3	-1	3	-1	4	-1	1	-1
78	-1	3	-1	3	-1	6	-1	1	-1
79	-1	3	-1	3	-1	4	-1	1	-1
80	-1	3	-1	3	-1	1	-1	1	-1
81	-1	3	-1	3	-1	4	-1	1	-1
82	-1	3	-1	3	-1	4	-1	1	-1
83	-1	3	-1	3	-1	4	-1	1	-1
84	-1	3	-1	3	-1	6	-1	1	-1
85	-1	3	-1	3	-1	1	-1	2	-1
86	-1	3	-1	3	-1	4	-1	4	= "se poskušam pogovoriti z njimi in se nato naj sami dogovorijo, če ne gre pa po pogovoru z njimi jaz odločim na njihove želje, da ni nihče zelo \ "prizadet\ ""
87	-1	3	-1	3	-1	4	-1	1	-1
88	-1	3	-1	3	-1	1	-1	1	-1
89	-1	3	-1	2	-1	6	-1	1	-1
90	odvisno kakor ocenim situacijo, včasih odgovor a (ob manjših zadevah) drugače odgovor b	3	-1	3	-1	4	-1	4	ocenim glede na situacijo samo
91	-1	2	-1	1	-1	6	-1	1	-1
92	Pogovorim se z vsemi udeleženci konflikta, dokler ni obema stranema jasno, kaj sta storili narobe in kako se temu v prihodnosti izogniti.	3	-1	3	-1	1	-1	1	-1
93	-1	3	-1	3	-1	4	-1	1	-1

94	-1	3	-1	3	-1	6	-1	1	-1
95	-1	3	-1	4	ustrezajo otrokom in vzgojitelju	6	-1	1	-1
96	-1	3	-1	3	-1	4	-1	1	-1
97	-1	3	-1	3	-1	4	-1	1	-1
98	-1	3	-1	3	-1	4	-1	1	-1
99	-1	3	-1	3	-1	4	-1	1	-1
100	-1	3	-1	3	-1	4	-1	1	-1
101	-1	1	-1	3	-1	4	-1	1	-1
102	-1	3	-1	3	-1	4	-1	1	-1
103	-1	3	-1	3	-1	4	-1	1	-1
104	-1	3	-1	3	-1	4	-1	1	-1
105	-1	3	-1	3	-1	4	-1	1	-1
106	-1	3	-1	3	-1	4	-1	2	-1

Št.	19. vpr.	Drugo:	20. vpr. a)	b)	c)	d)	e)	f)	g)	h)	i)	21. vpr. a)	b)	c)
1	2	-1	2	1	2	1	1	1	1	2	2	2	2	2
2	2	-1	2	1	1	2	2	1	1	2	2	2	1	2
3	2	-1	2	1	1	1	2	1	2	2	2	2	1	2
4	2	-1	2	1	2	1	2	1	1	2	2	2	1	2
5	2	-1	2	1	2	1	2	1	2	2	2	2	1	2
6	2	-1	2	1	1	2	2	1	2	2	2	2	1	2
7	2	-1	2	1	1	1	2	1	2	2	2	2	1	2
8	2	-1	2	1	1	1	2	1	2	2	2	2	1	2
9	2	-1	2	1	1	1	2	1	2	2	2	2	1	2
10	2	-1	1	1	2	1	2	1	1	2	2	2	1	2
11	2	-1	2	1	1	1	2	1	2	2	2	2	1	2
12	2	-1	2	1	1	1	2	1	2	2	2	2	1	2
13	2	-1	2	1	1	1	2	1	2	2	1	2	1	2
14	2	-1	2	1	1	1	2	1	2	2	2	2	1	2
15	2	-1	2	1	1	1	1	1	2	2	2	2	1	1
16	2	-1	2	1	1	1	2	1	1	2	2	2	1	2
17	2	-1	2	1	1	1	2	1	2	2	2	2	1	2
18	2	-1	2	1	1	1	2	1	1	2	1	2	1	2
19	2	-1	2	1	1	1	2	1	1	2	2	2	1	2
20	2	-1	2	1	1	1	2	1	2	2	2	2	1	2
21	2	-1	2	1	1	2	1	1	2	2	2	2	1	2
22	2	-1	2	1	2	1	2	1	2	2	2	2	1	2
23	2	-1	2	1	2	1	1	1	1	2	1	2	1	2
24	2	-1	2	1	2	1	2	1	2	2	2	2	2	2
25	2	-1	2	1	2	1	2	2	2	2	2	2	1	2

26	2	-1	2	1	2	2	2	1	2	2	2	2	1	1
27	2	-1	2	1	2	1	2	1	1	2	2	2	1	2
28	2	-1	2	1	2	1	2	1	1	2	2	2	1	2
29	2	-1	2	1	2	1	2	1	1	2	2	2	1	2
30	2	-1	2	1	1	1	2	1	2	2	2	2	1	2
31	2	-1	1	1	1	1	2	1	2	2	2	2	1	2
32	2	-1	2	1	1	1	2	1	1	2	2	2	1	2
33	2	-1	1	1	1	1	2	1	2	2	2	2	1	2
34	2	-1	2	1	1	1	2	1	2	2	2	2	2	2
35	2	-1	2	1	2	1	2	1	2	2	2	2	1	2
36	2	-1	2	1	2	1	1	1	2	2	2	2	1	2
37	2	-1	2	1	2	1	2	1	2	2	2	2	1	1
38	2	-1	2	1	1	1	2	1	2	2	2	2	1	1
39	2	-1	2	1	1	1	2	1	1	2	2	2	1	2
40	2	-1	2	1	2	1	2	1	2	2	2	2	1	2
41	2	-1	2	1	1	1	2	1	1	2	2	2	1	2
42	2	-1	2	1	1	1	2	1	2	2	2	2	1	2
43	2	-1	2	1	2	1	2	1	2	2	2	2	1	2
44	2	-1	2	1	1	1	2	1	1	2	2	2	1	2
45	2	-1	2	1	1	1	2	1	2	2	2	2	1	2
46	2	-1	2	1	2	1	2	1	2	2	2	2	1	2
47	2	-1	2	1	2	1	1	1	2	2	2	2	1	1
48	2	-1	2	1	1	1	2	1	2	2	2	2	2	2
49	2	-1	2	1	2	1	2	1	1	2	2	2	1	2
50	2	-1	2	1	1	1	1	1	2	2	2	2	1	1
51	2	-1	2	1	2	1	2	1	2	2	2	2	2	2
52	2	-1	2	1	1	1	1	1	1	2	2	2	1	2
53	2	-1	2	1	1	1	1	1	1	2	2	2	2	1
54	2	-1	2	1	2	1	2	1	2	2	2	2	1	2
55	2	-1	2	1	1	1	1	1	2	2	2	2	1	2
56	2	-1	2	1	1	1	2	1	1	2	2	2	1	2
57	2	-1	2	1	2	1	2	1	2	2	2	2	1	2
58	2	-1	2	1	2	1	2	1	1	2	2	2	1	2
59	2	-1	1	1	1	1	2	1	2	2	2	2	1	2
60	2	-1	1	1	1	1	2	1	2	2	2	2	1	2
61	2	-1	2	1	2	1	1	1	2	2	1	2	1	2
62	2	-1	2	1	2	1	2	1	2	2	2	2	1	2
63	2	-1	2	1	2	1	2	1	1	2	2	2	1	1
64	2	-1	2	1	2	1	1	1	2	2	2	2	1	2
65	2	-1	2	1	1	2	2	1	2	2	2	2	1	2
66	2	-1	2	1	1	2	2	1	1	2	2	2	1	2
67	2	-1	2	1	1	1	2	1	2	2	2	2	1	2
68	2	-1	2	1	2	1	1	1	2	2	2	2	1	1

69	2	-1	2	1	1	2	2	1	2	2	2	2	1	1
70	1	-1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1
71	2	-1	2	1	2	1	1	2	2	2	2	2	1	2
72	2	-1	2	1	1	2	2	1	2	2	2	2	1	2
73	2	-1	2	1	1	1	2	1	2	2	2	2	1	1
74	2	-1	2	1	2	1	2	1	2	2	2	1	1	1
75	2	-1	2	1	1	1	2	1	2	2	1	2	1	1
76	2	-1	2	1	1	1	1	1	1	2	2	2	1	2
77	2	-1	2	1	2	1	2	1	2	2	2	2	1	2
78	2	-1	2	1	2	2	1	1	2	2	2	2	1	2
79	2	-1	2	1	1	1	2	1	2	2	2	2	1	2
80	2	-1	2	1	1	1	2	1	1	2	2	2	1	2
81	2	-1	2	1	1	2	1	1	1	2	2	2	2	1
82	2	-1	2	1	1	1	2	1	2	2	2	2	1	2
83	2	-1	2	1	2	1	2	1	1	2	2	2	1	2
84	2	-1	2	1	1	1	2	1	2	2	2	2	1	2
85	1	-1	2	1	1	1	2	1	2	2	2	2	1	2
86	2	-1	2	1	1	1	1	1	2	2	2	2	1	1
87	2	-1	2	1	2	1	2	1	2	2	2	2	1	2
88	2	-1	2	1	2	1	2	1	1	2	2	2	1	2
89	2	-1	1	1	1	1	2	1	2	2	2	2	1	2
90	2	-1	2	1	1	1	2	1	2	2	2	2	1	2
91	2	-1	2	1	1	1	2	1	1	2	2	2	1	1
92	2	-1	2	1	2	1	2	1	2	2	2	2	1	2
93	2	-1	2	1	2	1	2	1	2	2	2	2	1	2
94	2	-1	2	1	1	2	2	1	2	2	2	2	2	2
95	2	-1	2	1	1	2	2	1	2	2	2	2	1	2
96	2	-1	2	1	1	1	2	1	2	2	2	2	1	2
97	2	-1	2	1	2	1	2	1	1	2	2	2	1	2
98	2	-1	2	1	1	1	2	1	2	2	2	2	1	2
99	2	-1	2	1	1	1	1	2	2	2	2	2	1	2
100	2	-1	2	1	1	1	2	1	2	2	2	2	1	2
101	2	-1	2	1	1	1	2	1	2	2	2	2	1	2
102	2	-1	2	1	1	1	2	1	2	2	2	2	1	2
103	2	-1	2	1	2	1	2	1	2	2	2	2	1	2
104	2	-1	2	1	1	1	2	1	2	2	2	2	1	2
105	2	-1	2	1	2	1	2	1	2	2	2	2	1	2
106	2	-1	2	1	1	1	2	1	2	2	2	2	1	1

Št.	d)	e)	f)	22. vpr.	Drugo:	23. vpr.	Drugo:	24. vpr.	Drugo:	25. vpr.
1	1	2	2	3	-1	2	-1	2	-1	3
2	1	2	2	3	-1	1	-1	4	-1	3
3	1	2	2	3	-1	3	-1	5	-1	1
4	2	2	2	3	-1	1	-1	2	-1	3
5	1	2	2	3	-1	1	-1	2	-1	3
6	1	2	2	3	-1	1	-1	2	-1	3
7	1	2	2	3	-1	1	-1	2	-1	3
8	1	2	2	3	-1	1	-1	2	-1	3
9	1	2	2	3	-1	1	-1	2	-1	3
10	1	2	2	3	-1	1	-1	2	-1	1
11	1	2	2	3	-1	1	-1	5	-1	3
12	1	2	2	3	-1	1	-1	5	-1	3
13	1	2	1	3	-1	1	-1	2	-1	3
14	1	2	2	3	-1	1	-1	5	-1	3
15	1	2	2	3	-1	1	-1	4	-1	3
16	2	2	2	3	-1	1	-1	4	-1	3
17	1	2	2	3	-1	1	-1	5	-1	3
18	1	1	1	3	-1	1	-1	4	-1	3
19	1	2	2	4	So posledice kršitve dogovorjen e, a jih včasih prilagajam glede na kršitev pravila.	1	-1	7	Pogovorim se o vzroku in opozorim, da pretepanje ni dovoljeno. Vztrajam, da se opravičita en drugemu in podata roki v znak prijateljstva.	3
20	1	2	2	3	-1	4	odvisno od starosti, starejše (14+) pustim same in občasno preverim, ter jim jasno povem, kje se nahajam, z mlajšimi pa sem skupaj v vodi in izven nje	2	-1	1
21	1	2	2	3	-1	1	-1	2	-1	3
22	1	2	2	3	-1	1	-1	7	Pogovorim se z vsakim posebej ter nato z obema skupaj. Skupaj poskusimo doseči dogovor.	3

23	2	2	2	3	-1	3	-1	2	-1	1
24	1	2	2	3	-1	1	-1	5	-1	3
25	1	2	2	3	-1	1	-1	2	-1	1
26	1	2	2	3	-1	1	-1	2	-1	3
27	1	2	2	3	-1	4	vse po malem	5	-1	3
28	1	2	2	3	-1	1	-1	2	-1	3
29	1	2	2	3	-1	1	-1	2	-1	3
30	1	2	2	3	-1	1	-1	2	-1	3
31	1	2	1	3	-1	1	-1	2	-1	3
32	1	2	2	3	-1	1	-1	2	-1	1
33	1	2	2	3	-1	1	-1	2	-1	3
34	1	2	2	3	-1	1	-1	2	-1	3
35	1	2	1	3	-1	1	-1	5	-1	3
36	1	2	2	3	-1	3	-1	2	-1	3
37	1	2	2	3	-1	1	-1	2	-1	3
38	1	2	2	3	-1	1	-1	2	-1	3
39	1	2	2	3	-1	1	-1	2	-1	3
40	1	2	2	3	-1	1	-1	5	-1	3
41	1	2	2	3	-1	1	-1	2	-1	3
42	1	2	2	3	-1	1	-1	2	-1	3
43	1	2	2	3	-1	1	-1	2	-1	3
44	1	2	2	3	-1	1	-1	5	-1	3
45	1	2	2	3	-1	1	-1	2	-1	3
46	1	2	2	3	-1	1	-1	5	-1	3
47	2	2	2	3	-1	1	-1	2	-1	3
48	1	2	2	3	-1	1	-1	2	-1	3
49	1	2	2	3	-1	2	-1	2	-1	1
50	1	2	2	3	-1	1	-1	2	-1	3
51	2	1	2	3	-1	1	-1	2	-1	3
52	1	2	2	3	-1	1	-1	5	-1	3
53	1	2	2	3	-1	1	-1	2	-1	1
54	1	2	2	3	-1	1	-1	2	-1	3
55	1	2	2	3	-1	1	-1	2	-1	3
56	1	2	2	3	-1	2	-1	2	-1	3
57	1	2	2	3	-1	1	-1	5	-1	3
58	2	2	2	3	-1	1	-1	2	-1	3
59	1	2	2	3	-1	1	-1	2	-1	3
60	1	2	2	3	-1	1	-1	2	-1	3
61	1	2	2	3	-1	1	-1	2	-1	3
62	1	2	2	3	-1	1	-1	2	-1	3
63	1	2	2	3	-1	4	kombinacija vsega naštetea	2	-1	3

					pogovor in debata na odprto temo in situacijo		uživam v plavanju in rada vzpodbudim otroke k plavanju, jim pri tem pomagam			
64	1	2	2	4		4		5	-1	4
65	1	2	2	3	-1	1	-1	2	-1	3
66	1	2	2	3	-1	1	-1	2	-1	1
67	1	2	2	3	-1	1	-1	4	-1	3
68	1	2	2	3	-1	1	-1	2	-1	3
69	1	2	2	3	-1	2	-1	5	-1	1
70	1	1	1	1	-1	1	-1	2	-1	3
71	1	2	2	3	-1	1	-1	2	-1	3
72	1	2	2	3	-1	1	-1	2	-1	3
73	1	2	1	3	-1	1	-1	2	-1	3
74	1	2	2	3	-1	1	-1	2	-1	3
75	1	1	1	3	-1	1	-1	2	-1	3
					da so posledice vzgojne					
76	1	2	2	4		1	-1	2	-1	3
77	1	2	2	3	-1	1	-1	5	-1	3
78	1	2	2	3	-1	1	-1	5	-1	3
79	1	2	2	3	-1	1	-1	5	-1	3
80	1	2	2	3	-1	1	-1	5	-1	1
81	1	2	2	3	-1	1	-1	4	-1	2
82	1	2	2	3	-1	1	-1	2	-1	3
83	1	2	2	3	-1	1	-1	5	-1	3
84	1	2	2	3	-1	1	-1	2	-1	3
85	2	2	2	3	-1	3	-1	5	-1	1
86	1	2	2	3	-1	1	-1	2	-1	3
87	1	2	2	2	-1	1	-1	2	-1	3
88	1	2	2	3	-1	1	-1	2	-1	3
89	1	2	2	3	-1	1	-1	5	-1	3
							odvisno od skupine			
90	1	2	2	3	-1	4		5	-1	3
91	1	2	2	3	-1	1	-1	2	-1	3
92	1	2	2	3	-1	1	-1	2	-1	4
93	1	2	2	3	-1	1	-1	5	-1	3
									pogovorim se z vsakim otrokom posebj in nato sprejmemo vsi skupaj odločitev kaj bomo naredili	
94	1	2	2	3	-1	2	-1	7		3
95	1	2	2	3	-1	1	-1	2	-1	3
96	1	2	2	3	-1	1	-1	2	-1	3

97	1	2	2	3	-1	1	-1	5	-1	3
98	1	2	2	3	-1	1	-1	5	-1	3
99	1	2	2	3	-1	1	-1	2	-1	3
100	1	2	2	3	-1	1	-1	2	-1	3
101	1	2	2	3	-1	2	-1	2	-1	3
102	1	2	2	3	-1	1	-1	2	-1	3
103	1	2	2	3	-1	1	-1	5	-1	3
104	1	2	2	3	-1	1	-1	2	-1	3
105	1	2	2	3	-1	1	-1	5	-1	3
106	1	2	2	3	-1	2	-1	3	-1	1

Št.	Drugo:	26. vpr.	Drugo:	27. vpr.	Drugo:	28. vpr.	Drugo:	29. vpr. a)	b)	c)	d)
1	-1	2	-1	1	-1	3	-1	5	5	2	3
2	-1	2	-1	1	-1	3	-1	4	4	2	2
3	-1	2	-1	1	-1	3	-1	4	3	2	2
4	-1	2	-1	1	-1	3	-1	4	4	4	2
5	-1	2	-1	1	-1	3	-1	5	4	2	4
6	-1	2	-1	1	-1	3	-1	5	3	2	1
7	-1	2	-1	1	-1	5	-1	5	3	3	2
8	-1	2	-1	1	-1	3	-1	4	3	2	2
9	-1	2	-1	1	-1	3	-1	4	4	2	2
10	-1	2	-1	1	-1	1	-1	3	4	3	4
11	-1	2	-1	1	-1	3	-1	4	5	2	3
12	-1	2	-1	1	-1	3	-1	4	5	1	3
13	-1	2	-1	1	-1	5	-1	4	3	2	3
14	-1	2	-1	1	-1	3	-1	5	3	2	2
15	-1	2	-1	1	-1	3	-1	4	3	1	2
16	-1	2	-1	1	-1	3	-1	5	3	3	2
17	-1	2	-1	1	-1	3	-1	4	4	2	2
18	-1	2	-1	1	-1	3	-1	4	3	2	2
19	-1	2	-1	4	Obleči mora kopalke, a ni nujno, da se kopa. Ga pa vzpodbu jam, naj se kopa, ker je na morju.	3	-1	5	3	3	2

20	-1	2	-1	1	-1	3	-1	5	4	3	3
21	-1	2	-1	1	-1	3	-1	4	3	2	2
22	-1	2	-1	1	-1	3	-1	5	2	2	3
23	-1	2	-1	1	-1	5	-1	4	4	3	3
24	-1	3	-1	1	-1	3	-1	5	5	1	3
25	-1	2	-1	1	-1	3	-1	4	4	1	2
26	-1	2	-1	1	-1	3	-1	5	5	1	3
27	-1	2	-1	1	-1	6	-1	4	3	2	3
28	-1	2	-1	1	-1	1	-1	5	4	2	3
29	-1	2	-1	1	-1	1	-1	5	4	2	3
30	-1	2	-1	1	-1	3	-1	5	3	2	2
31	-1	2	-1	1	-1	3	-1	4	2	2	2
32	-1	2	-1	1	-1	3	-1	4	4	2	2
33	-1	2	-1	1	-1	3	-1	5	5	2	3
34	-1	2	-1	1	-1	3	-1	5	3	2	2
35	-1	2	-1	1	-1	3	-1	5	5	1	1
36	-1	2	-1	1	-1	3	-1	5	4	3	3
37	-1	2	-1	1	-1	3	-1	4	4	2	2
38	-1	2	-1	1	-1	3	-1	5	5	2	3
39	-1	2	-1	1	-1	3	-1	5	5	2	4
40	-1	2	-1	1	-1	3	-1	4	4	3	2
41	-1	2	-1	1	-1	5	-1	5	5	3	3
42	-1	2	-1	1	-1	3	-1	5	3	3	3
43	-1	2	-1	1	-1	3	-1	4	4	2	3
44	-1	2	-1	1	-1	3	-1	4	2	4	3
45	-1	2	-1	1	-1	3	-1	4	3	2	3
46	-1	2	-1	1	-1	3	-1	4	4	1	2
47	-1	2	-1	1	-1	3	-1	5	4	2	2
48	-1	2	-1	1	-1	1	-1	2	4	1	4
49	-1	2	-1	1	-1	3	-1	5	4	2	3
50	-1	2	-1	1	-1	3	-1	4	4	2	2
51	-1	2	-1	1	-1	3	-1	3	3	1	3
52	-1	2	-1	1	-1	3	-1	5	4	3	3
53	-1	2	-1	1	-1	3	-1	5	4	4	2
54	-1	2	-1	1	-1	3	-1	5	4	1	2
55	-1	2	-1	1	-1	3	-1	5	4	2	3
56	-1	2	-1	1	-1	3	-1	5	4	3	3
57	-1	2	-1	1	-1	3	-1	4	4	2	2
58	-1	2	-1	1	-1	3	-1	4	4	2	2
59	-1	2	-1	1	-1	3	-1	4	4	2	3
60	-1	2	-1	1	-1	3	-1	4	4	2	3
61	-1	2	-1	1	-1	3	-1	4	4	3	3
62	-1	2	-1	1	-1	3	-1	4	5	2	2

63	-1	2	-1	1	-1	3	-1	4	4	3	3
64	nekateri otroci nimajo superg in jih je potrebno priskrbeti.	4	= "otroci se odločijo, kaj bodo počeli. Nekateri imajo s seboj naloge za šolo, knjige..(Ana, tam zgoraj v stavku Vseeno mi je... je pred \"kaj\" vejica. Tako da je stavek takole: Vseeno mi je, kaj počnejo.). ."	4	mu svetuje m, da si na plažo vzame kopalke, sicer pa nas lahko gleda, kako uživamo v vodi...	7	grem do otroka, in ga primem za ramo in mu pogledam v oči in mu rečem, da je to strašno nevarno, ker nas je v bazenu preveč in da si lahko kdo zlomi hrbtenico in pristane na invalidskem vozičku	5	1	1	1
65	-1	2	-1	4	skupaj s skupino gre k vodi in se pač ne kopa - spoštuje m njegovo odločitev	3	-1	4	4	2	1
66	-1	2	-1	1	-1	3	-1	4	4	3	3
67	-1	2	-1	1	-1	3	-1	4	4	3	3
68	-1	2	-1	1	-1	3	-1	4	3	1	3
69	-1	2	-1	3	-1	1	-1	5	5	3	3
70	-1	2	-1	1	-1	4	-1	3	5	1	3
71	-1	2	-1	4	ni treba da se kopa če se ne želi, lahko tudi ostane pri meni ob bazenu ali na brisači počiva	3	-1	4	4	1	2
72	-1	2	-1	4	povem, da če tudi se	3	-1	4	3	3	3

					nebo kopal, naj vseeno obleče kopalke! (utegne si namreč premisli ti)						
73	-1	2	-1	1	-1	3	-1	5	4	1	2
74	-1	4	dogovorimo se, da bomo nekaj časa vsi risali, nekaj časa pa vsi gledali risanko	1	-1	3	-1	5	4	2	1
75	-1	2	-1	4	obleče se kopalke oz. jih vzame s seboj, če se bo slučajno premisli , da se hoče kopati	3	-1	4	4	2	3
76	-1	2	-1	4	Na lep način ga prepriča m, da za vsak slučaj obleče kopalke. Po večini se potem vsi vržejo v vodo, ko vidijo, kako ostali uživamo :))	3	-1	5	4	2	3
77	-1	2	-1	1	-1	3	-1	4	3	2	2
78	-1	2	-1	1	-1	3	-1	5	3	2	3
79	-1	2	-1	1	-1	3	-1	4	4	2	2

					Gre na plažo a se ne kopa						
80	-1	2	-1	4		1	-1	3	4	2	3
81	-1	2	-1	1	-1	3	-1	5	3	2	3
82	-1	2	-1	1	-1	3	-1	4	4	3	3
83	-1	2	-1	1	-1	3	-1	4	4	2	3
84	-1	2	-1	1	-1	3	-1	5	4	1	3
85	-1	2	-1	1	-1	4	-1	4	4	3	3
			Odvisno ali smo že veliko risali ali gledali risanko in od tega ali je možno oboje na enkrta v tistem prostoru počet brez motenja drug drugih, če ne pa najprej to potem drugo								
86	-1	4		1	-1	3	-1	5	4	3	3
87	-1	2	-1	1	-1	1	-1	4	4	2	3
88	-1	2	-1	1	-1	3	-1	5	4	3	3
89	-1	2	-1	1	-1	3	-1	4	4	2	3
			Dogovor z drugimi vzgojitelji. Če je možno skupino razdelimo, da vsak izvaja svojo priljubljeno aktivnost				hecno vprašanje... seveda se najprej pogovorim z njimi o nevarnosti, vendar brez kričanja in žuganja vedno ne gre!				
90	-1	4		1	-1	7		5	3	2	2
91	-1	2	-1	1	-1	3	-1	5	5	1	3
	Če jih imajo s sabo, jih morajo imeti vsi obute, tudi jaz, poleg tega pa tudi povem, zakaj jih morajo imeti					Obleči si mora kopalke, če bi si na licu mesta slučajno premisлил , oziroma odvisno od razloga - mora		Prvič opozorim in povem zakaj se to ne počne in dodam, da bo tisti, ki bo ponovno kršil pravilo, za 10 minut moral ven iz vode.			
92		2	-1	4		7		5	4	2	4

	obute. Torej odgovora 1 in 3 skupaj.				imeti neko drugo zaposlit ev (vzeti mora kako knjigo)						
93	-1	2	-1	1	-1	3	-1	4	3	1	2
94	-1	2	-1	1	-1	3	-1	4	5	1	2
95	-1	2	-1	1	-1	3	-1	5	3	2	2
96	-1	2	-1	1	-1	3	-1	5	3	2	2
97	-1	2	-1	1	-1	3	-1	4	4	2	3
98	-1	2	-1	1	-1	3	-1	4	4	2	3
99	-1	2	-1	1	-1	3	-1	4	3	2	2
100	-1	2	-1	1	-1	1	-1	5	4	2	2
101	-1	2	-1	1	-1	1	-1	5	5	2	2
102	-1	2	-1	1	-1	3	-1	5	5	4	3
103	-1	2	-1	1	-1	3	-1	5	3	1	2
104	-1	2	-1	1	-1	3	-1	4	4	2	3
105	-1	2	-1	1	-1	3	-1	5	3	1	2
106	-1	3	-1	1	-1	3	-1	4	4	2	4

Št.	e)	f)	g)	h)	i)	j)	k)	l)	m)	30. vpr. a)	b)	c)	d)	e)	f)
1	4	1	5	3	2	5	4	4	1	5	5	1	1	5	5
2	4	2	5	5	1	5	4	4	2	4	4	2	1	4	2
3	4	2	5	5	1	5	2	4	2	4	3	4	4	5	2
4	4	1	4	3	1	5	2	4	2	5	4	1	1	3	4
5	4	2	4	4	2	4	3	4	1	4	4	2	2	4	3
6	4	1	5	4	1	5	2	3	4	4	4	5	3	5	1
7	5	2	5	5	1	5	2	5	3	2	3	4	1	5	1
8	4	2	5	5	1	5	3	4	3	4	3	3	2	5	2
9	4	1	5	5	1	5	3	3	3	4	2	4	2	2	2
10	3	2	4	4	2	4	3	3	1	2	4	2	1	5	2
11	4	2	5	4	1	5	4	4	2	4	4	3	2	5	3
12	5	1	5	5	1	5	2	4	3	1	2	3	5	5	2
13	4	2	5	4	1	5	2	4	4	2	2	2	2	4	2
14	4	3	5	4	1	4	2	4	4	4	3	2	2	4	2
15	4	2	5	5	1	5	2	4	3	4	3	3	3	5	2
16	4	3	5	3	2	4	2	5	4	3	4	2	2	3	2
17	4	2	5	5	1	4	2	4	1	1	5	3	1	3	2
18	5	1	4	3	3	4	2	2	1	4	5	3	1	5	2
19	4	1	5	4	1	4	3	3	2	3	4	2	2	4	3

20	4	1	5	5	1	5	3	3	2	3	4	2	2	4	1
21	3	2	4	4	1	5	2	4	2	4	5	2	1	3	3
22	4	2	5	4	2	5	2	4	2	2	2	2	2	3	3
23	4	2	4	3	3	4	3	3	3	5	4	2	2	4	4
24	4	1	5	5	1	5	4	5	2	5	3	1	1	4	3
25	4	1	4	4	1	4	2	2	1	4	4	1	1	4	4
26	4	1	5	5	1	5	3	4	1	2	4	3	4	5	1
27	4	3	4	4	3	4	3	3	2	4	3	2	2	4	4
28	4	3	5	4	1	5	3	4	3	4	5	1	1	2	2
29	4	3	5	5	1	5	3	4	1	3	4	4	1	2	3
30	5	3	5	5	1	5	3	4	4	3	4	5	1	3	1
31	4	2	4	4	1	5	1	5	3	3	3	3	3	5	1
32	4	2	4	5	1	5	4	2	4	4	4	2	1	5	3
33	4	2	5	1	5	4	4	4	2	3	3	3	1	4	1
34	5	3	5	5	1	5	3	3	1	1	4	3	4	4	1
35	5	3	4	4	1	5	3	4	1	1	4	3	2	3	3
36	3	2	4	4	2	4	3	3	1	1	2	2	2	4	2
37	4	2	4	4	2	4	2	4	2	2	4	2	2	2	2
38	4	1	5	4	1	4	2	4	2	2	2	3	1	4	2
39	4	1	4	4	2	5	4	4	3	4	5	2	1	3	4
40	5	1	5	3	1	5	2	3	3	2	3	3	3	4	2
41	4	2	5	3	1	5	3	4	2	5	5	4	1	5	3
42	5	1	5	5	1	5	2	5	1	1	1	1	2	5	1
43	4	1	4	4	1	4	3	4	1	1	1	1	1	1	1
44	4	2	5	4	2	4	2	3	1	3	4	4	2	4	3
45	4	1	5	4	1	5	3	3	3	4	2	2	1	5	2
46	5	1	5	4	1	5	3	3	1	2	4	2	1	3	2
47	4	2	4	4	1	3	4	2	1	5	4	1	1	5	3
48	3	2	4	3	1	3	3	3	2	4	4	2	2	4	3
49	3	2	4	4	2	4	4	4	3	4	4	4	1	4	2
50	4	3	4	4	3	4	2	3	2	4	4	4	2	4	4
51	3	1	4	4	1	5	3	3	1	3	4	2	1	3	4
52	4	2	4	4	1	5	3	3	2	4	4	3	1	4	4
53	5	2	5	4	1	5	2	4	2	3	5	4	1	4	4
54	5	1	5	5	1	5	3	4	1	2	2	1	1	4	2
55	4	1	5	5	1	5	3	4	3	4	4	2	1	4	4
56	5	1	5	5	1	5	3	4	2	4	4	3	2	5	3
57	4	1	5	5	1	4	3	4	2	1	3	3	1	2	1
58	5	2	4	4	2	5	3	4	1	4	4	4	1	4	3
59	4	2	4	4	2	4	2	4	2	4	3	3	2	2	2
60	4	1	4	4	1	5	3	3	2	4	3	2	1	3	2
61	4	2	4	4	1	4	3	4	3	2	4	2	2	4	2
62	5	1	5	4	1	5	2	4	3	3	4	4	3	4	2

63	4	2	5	4	2	4	3	3	2	2	4	2	2	2	2
64	4	4	5	4	1	5	1	5	1	1	1	1	1	5	1
65	3	2	5	5	2	5	2	4	3	1	1	2	4	4	1
66	5	2	4	4	1	5	3	2	1	4	5	2	2	5	2
67	4	2	5	4	1	4	3	3	2	4	5	3	2	4	4
68	5	1	5	5	1	5	3	4	2	4	2	3	3	5	3
69	4	4	4	4	2	4	3	4	3	3	3	3	3	3	3
70	5	2	4	2	1	4	3	2	1	3	3	2	3	2	3
71	4	1	5	4	1	5	3	3	2	4	3	4	1	2	2
72	5	2	5	4	1	4	3	3	2	2	3	3	2	4	2
73	5	3	5	5	1	5	3	5	1	3	2	2	1	4	3
74	4	1	5	5	1	5	3	3	3	3	4	2	2	4	2
75	5	3	4	4	1	4	2	2	3	2	1	3	1	5	4
76	4	2	4	4	1	5	4	4	3	4	4	4	2	4	2
77	4	2	5	5	1	5	2	3	2	2	4	2	2	4	1
78	4	1	5	4	1	4	3	3	1	5	5	2	2	5	2
79	4	1	5	4	2	4	2	4	2	3	4	3	2	3	2
80	5	2	5	4	2	5	3	3	4	4	4	3	2	3	3
81	5	4	3	3	1	5	2	4	4	3	4	3	2	4	2
82	5	3	4	4	2	4	3	3	3	3	1	3	1	4	2
83	4	1	4	4	1	4	3	3	1	3	4	2	1	5	4
84	4	1	5	5	1	5	3	5	3	3	1	4	3	5	1
85	4	2	4	3	2	5	3	3	3	3	4	3	2	4	4
86	5	1	5	4	2	4	4	4	2	5	3	1	2	4	2
87	5	2	4	3	2	4	3	3	2	5	4	2	3	4	3
88	4	2	5	4	2	5	4	3	3	4	5	3	1	2	2
89	5	3	5	5	1	4	3	4	3	2	4	3	2	4	2
90	4	1	5	4	1	4	3	3	1	4	3	2	1	4	1
91	5	1	5	5	1	5	4	5	5	4	5	4	1	4	3
92	5	1	4	4	1	5	3	3	2	4	3	2	1	5	3
93	4	1	5	4	1	4	3	3	1	2	1	2	2	3	2
94	5	1	5	5	5	5	2	5	4	3	2	2	2	5	2
95	5	1	5	5	1	5	1	4	3	3	1	4	2	3	1
96	4	2	5	4	2	5	2	4	2	3	1	4	1	4	2
97	5	2	4	4	1	4	3	4	3	4	3	3	2	4	3
98	5	2	5	4	1	5	2	4	2	3	4	2	1	4	2
99	5	2	5	5	5	5	2	4	2	3	4	1	1	4	2
100	4	1	5	4	1	5	3	4	2	4	4	3	2	4	2
101	5	2	5	4	1	4	3	4	3	3	2	2	1	3	1
102	4	1	4	4	1	4	2	4	3	3	3	2	1	2	2
103	4	1	5	5	1	5	2	4	1	4	2	3	2	5	1
104	4	1	5	4	1	4	3	3	2	3	3	2	1	4	4
105	5	1	5	4	1	5	1	3	1	2	4	1	2	2	2

106	3	2	4	4	1	4	3	3	2	4	4	2	3	4	4
-----	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Št.	g)	h)	i)	j)	k)	l)	m)	31. vpr.	Drugo:
1	5	1	5	5	4	5	5	2	-1
2	5	2	4	2	2	5	4	1	-1
3	5	5	4	4	4	4	3	1	-1
4	4	2	5	2	4	5	5	1	-1
5	4	2	5	2	5	5	2	1	-1
6	4	3	4	2	4	5	3	1	-1
7	5	5	4	4	5	4	1	1	-1
8	5	2	3	2	5	5	2	1	-1
9	4	2	4	2	4	4	3	2	-1
10	4	2	5	1	4	4	4	2	-1
11	5	4	4	3	5	5	3	1	-1
12	5	3	2	3	5	4	3	1	-1
13	4	2	4	2	4	4	2	1	-1
14	5	2	4	2	4	3	4	1	-1
15	4	1	3	4	4	4	3	1	-1
16	3	2	5	3	3	4	2	2	-1
17	4	1	5	1	5	4	3	1	-1
18	5	3	4	2	4	5	3	2	-1
19	4	2	4	3	4	5	2	1	-1
20	5	2	3	2	5	3	1	1	-1
21	4	3	5	3	4	5	1	1	-1
22	4	1	3	3	5	5	2	1	-1
23	4	2	3	3	2	4	5	4	= "Tako kot je takrat njihova \ "modna muha\ ""
24	5	1	5	1	4	5	2	1	-1
25	4	1	3	1	1	4	2	1	-1
26	5	2	4	4	4	4	4	1	-1
27	4	1	5	3	5	5	3	1	-1
28	5	3	4	2	4	5	5	1	-1
29	5	2	4	2	4	5	5	1	-1
30	4	2	3	1	5	4	2	2	-1
31	5	5	5	1	5	3	1	1	-1
32	5	1	5	2	5	5	2	1	-1
33	4	1	4	2	5	5	4	1	-1
34	5	3	4	3	5	4	2	1	-1
35	4	3	1	3	4	4	1	1	-1
36	5	3	3	3	3	3	3	1	-1
37	3	2	2	2	4	4	1	1	-1
38	4	3	4	3	5	5	4	1	-1
39	5	3	4	2	5	5	1	1	-1

40	4	2	2	3	4	4	4	2	-1
41	5	2	3	1	4	5	2	1	-1
42	5	3	4	1	5	3	2	1	-1
43	5	1	5	1	5	1	1	3	-1
44	3	2	4	2	4	4	2	1	-1
45	5	1	3	4	5	5	4	1	-1
46	5	4	4	3	5	5	1	1	-1
47	3	1	4	3	4	4	2	1	-1
48	4	4	4	3	3	5	3	1	-1
49	5	1	4	4	5	5	4	1	-1
50	4	2	4	2	4	4	3	1	-1
51	4	4	3	3	2	3	4	1	-1
52	4	2	4	2	3	5	2	1	-1
53	5	3	4	3	3	3	3	1	-1
54	2	1	5	2	5	5	2	1	-1
55	4	2	4	3	4	5	4	1	-1
56	5	3	4	2	4	5	3	1	-1
57	5	4	2	4	4	5	4	1	-1
58	4	2	4	3	4	5	4	1	-1
59	4	2	4	3	4	4	3	1	-1
60	5	2	5	3	5	5	2	1	-1
61	5	4	4	2	4	4	4	1	-1
62	5	2	4	3	4	4	2	1	-1
63	4	2	5	2	4	5	3	1	-1
64	5	3	4	4	4	5	4	1	-1
65	5	4	4	1	4	2	1	1	-1
66	5	1	4	5	5	5	1	1	-1
67	5	3	4	4	4	5	5	1	-1
68	5	2	2	4	4	4	4	1	-1
69	3	3	3	3	5	5	3	1	-1
70	3	3	3	3	3	3	-1	1	-1
71	5	2	4	2	5	5	4	1	-1
72	4	3	4	2	5	5	3	1	-1
73	5	2	5	3	2	5	4	2	-1
74	4	2	5	1	5	5	4	1	-1
75	2	2	3	2	4	4	3	1	-1
76	5	3	4	2	5	5	4	1	-1
77	4	2	4	2	4	3	3	1	-1
78	5	3	4	5	2	5	3	1	-1
79	4	3	4	3	5	5	3	1	-1
80	4	1	4	2	4	5	3	2	-1
81	4	2	3	4	3	5	4	1	-1
82	5	3	4	4	4	5	5	1	-1

83	5	2	5	4	5	5	3	1	-1
84	5	4	2	4	5	4	1	1	-1
85	4	2	4	4	4	4	2	1	-1
86	4	1	5	2	5	5	2	4	veliko je odvisno od vzgojitelja samega eni super drugi popustljivi
87	4	2	4	4	4	5	3	1	-1
88	2	1	4	1	5	5	2	2	-1
89	5	3	3	2	4	3	2	1	-1
90	4	1	4	2	4	4	1	1	-1
91	5	1	5	5	4	5	5	1	-1
92	5	2	4	1	4	5	3	1	-1
93	5	2	4	2	5	4	1	3	-1
94	5	2	4	2	5	5	4	1	-1
95	5	4	4	2	5	4	3	1	-1
96	5	2	4	1	5	4	1	1	-1
97	4	2	3	3	4	4	2	1	-1
98	5	1	5	1	5	5	3	1	-1
99	5	1	4	3	4	5	3	1	-1
100	5	3	4	3	4	4	4	1	-1
101	5	1	4	1	5	2	3	1	-1
102	5	1	4	1	4	4	4	1	-1
103	5	2	4	1	5	4	1	1	-1
104	5	2	2	1	5	4	3	1	-1
105	5	3	4	3	5	5	1	1	-1
106	5	2	4	4	4	4	2	3	-1

9.3.Izračuni

Zastopanost vzgojnih pristopov

stil	f_0	f_t	$f_0 - f_t$	$(f_0 - f_t)^2$	$\frac{(f_0 - f_t)^2}{f_t}$
U	21	14,429	6,571	43,178	2,992
D	20	14,429	5,571	31,036	2,151
V	8	14,429	-6,429	41,322	2,865
UD	11	14,429	-3,429	11,758	0,815
UV	10	14,429	-4,429	19,616	1,359
DV	20	14,429	5,571	31,036	2,151
N	11	14,429	-3,429	11,758	0,815
Skupaj	106				

$$f_t = \frac{\sum f_0}{7} = 15,143$$

$$\chi^2 = \sum \frac{(f_0 - f_t)^2}{f_t} = \mathbf{12,764}$$

Zastopanost vzgojnih pristopov glede na spol – dogovorni pristop

$$P_s = 18,87$$

$$Q_s = 100 - 18,87 = 81,13$$

$$S_{p1-p2} = \sqrt{P_s \cdot Q_s \cdot \left(\frac{1}{n_1} + \frac{1}{n_2}\right)} =$$

$$= \sqrt{18,87 \cdot 81,13 \cdot \left(\frac{1}{20} + \frac{1}{86}\right)} =$$

$$= 9,71$$

$$t = \frac{P_1 - P_2}{S_{p1-p2}} = \frac{20,93 - 10}{9,71} = \mathbf{1,126}$$

Zastopanost vzgojnih pristopov glede na spol – vsedopuščajoči pristop

$$P_s = 7,55$$

$$Q_s = 100 - 7,55 = 92,45$$

$$S_{p1-p2} = \sqrt{P_s \cdot Q_s \cdot \left(\frac{1}{n_1} + \frac{1}{n_2}\right)} =$$

$$= \sqrt{7,55 \cdot 92,45 \cdot \left(\frac{1}{20} + \frac{1}{86}\right)}$$

$$= 6,559$$

$$t = \frac{P_1 - P_2}{S_{p1-p2}} = \frac{15 - 5,81}{6,559} = \mathbf{1,40}$$

Zastopanost dogovornega vzgojnega pristopa glede na spol

$$P_s = 48,11$$

$$Q_s = 100 - 48,11 = 51,89$$

$$S_{p1-p2} = \sqrt{P_s \cdot Q_s \cdot \left(\frac{1}{n_1} + \frac{1}{n_2}\right)} =$$

$$= \sqrt{48,11 \cdot 51,89 \cdot \left(\frac{1}{20} + \frac{1}{86}\right)}$$

$$= 12,404$$

$$t = \frac{P_1 - P_2}{S_{p1-p2}} = \frac{51,16 - 35}{12,404} = \mathbf{1,303}$$

Zastopanost vzgojnih pristopov glede na število terminov

X	Y	$X - \bar{X}$	$Y - \bar{Y}$	$(X - \bar{X})^2$	$(Y - \bar{Y})^2$	$(X - \bar{X}) \cdot (Y - \bar{Y})$
4	0,506	-14	-0,049	196	0,002	0,689
11	0,2	-7	-0,356	49	0,126	2,489
18	0,571	0	0,016	0	0	0
25	0,5	7	-0,056	49	0,003	-0,389
32	1	14	0,444	196	0,198	6,222
18	0,556	0	0	490	0,3297	9,0114

$$r_{xy} = \frac{\sum (x - \bar{x}) \cdot (y - \bar{y})}{\sqrt{\sum [(x - \bar{x})^2] \cdot \sum [(y - \bar{y})^2]}}$$

$$= \frac{9,0114}{\sqrt{490 \cdot 0,3297}} = \mathbf{0,709}$$

$$r_{xy}^2 = 0,503$$

Zastopanost vzgojnih pristopov glede na počutje v vlogi vzgojitelja za ukazovalno-dogovorni pristop

$$P_s = 9,21$$

$$Q_s = 100 - 9,21 = 90,79$$

$$S_{p1-p2} = \sqrt{P_s \cdot Q_s \cdot \left(\frac{1}{n_1} + \frac{1}{n_2} \right)} =$$

$$= \sqrt{9,21 \cdot 90,79 \cdot \left(\frac{1}{200} + \frac{1}{39} \right)}$$

$$= 5,062$$

$$t = \frac{P_1 - P_2}{S_{p1-p2}} = \frac{17,95 - 7,5}{5,062} = \mathbf{2,06}$$

Zastopanost vzgojnih pristopov glede na počutje v vlogi vzgojitelja za dogovorno-vsedopuščajoči pristop

$$P_s = 21,34$$

$$Q_s = 100 - 21,34 = 78,66$$

$$S_{p1-p2} = \sqrt{P_s \cdot Q_s \cdot \left(\frac{1}{n_1} + \frac{1}{n_2}\right)} =$$

$$= \sqrt{21,34 \cdot 78,66 \cdot \left(\frac{1}{200} + \frac{1}{39}\right)}$$

$$= 7,172$$

$$t = \frac{P_1 - P_2}{S_{p1-p2}} = \frac{23 - 12,81}{7,172} = \mathbf{1,419}$$

9.4. Izjava o avtorstvu

Podpisana ANA BLAŽIČ, vpisana na Fakulteto za socialno delo v študijskem letu 2007 / 2008 kot redna študentka, izjavljam, da sem diplomsko delo z naslovom VZGOJNI PRISTOPI V MLADINSKEM ZDRAVILIŠČU IN LETOVIŠČU DEBELI RTIČ napisala samostojno s korektnim navajanjem virov ob pomoči mentorja dr. Milka Poštraka in somentorja doc. dr. Nina Rodeta.

Datum:

Podpis:

10. POVZETEK

V diplomski nalogi se osredotočam predvsem na vzgojitelje in na njihovo delo v Mladinskem zdravilišču in letovišču Debeli rtič. Osrednja tema moje naloge so vzgojni pristopi.

Teoretični del diplomske naloge zajema predstavitev Debelega rtiča, kako se je vse skupaj začelo, kdaj so začeli prihajati prvi otroci itd. Naslednje poglavje govori o otrocih s težavami. Gre za otroke, ki prihajajo iz socialno ogroženih družin, ki so polni nezaupanja, deležni slabih medsebojnih odnosov in z veliko negativnih izkušenj. V poglavju o vlogi vzgojitelja je opisano, kako pomembna je že sama osebnost vzgojitelja, kako vzgojitelj lahko pozitivno vpliva na otroka, kako pomembno je sodelovanje in komuniciranje z otrokom in kaj je pomembno pri samem odnosu otrok-vzgojitelj. Sledi opis vzgojnih pristopov, vključno z zagovorniki in kritiki posameznega pristopa. V tem poglavju je vključena tudi tematika discipline, kjer so opisani posamezni pogledi na disciplino in načini delovanja glede na vzgojni pristop. Pomembno podpoglavje vzgojnih pristopov je podpoglavje o avtoriteti, kjer je obrazložen sam pojem avtoritete in pa tudi vloga avtoritete v posameznem vzgojnem pristopu. Poglavje o komunikaciji je povezan predvsem s sporočili, ki jih posredujemo drug drugemu, z načinom komuniciranja in v ospredje postavlja predvsem spoštljivo komuniciranje, kjer je otrok v odnosu z odraslim enakovreden sogovornik. V zadnjem poglavju v tem delu je opisana vloga socialnega dela, ki je pomembno povezana z vsemi prejšnjimi sklopi in v kateri so pomembni elementi za delo z otroki in za vsak medčloveški odnos.

Vrsta raziskave, ki sem jo opravila je kvantitativna in deskriptivna. Z izračuni t-testov, Hi-kvadrata in korelacijskega koeficienta sem prišla do ugotovitev, da so vzgojni pristopi zastopani zelo neenakomerno, je pa veliko število vzgojiteljev, ki pri svojem delu uporabljajo vsaj nekaj elementov dogovornega vzgojnega pristopa. Rezultati so pokazali, da glede dogovornega pristopa med spoloma ni pomembnih razlik, so pa pomembne razlike v izkušnjah z vodenjem skupine in dogovornim pristopom. Rezultati so pokazali, da število vzgojiteljev, ki uporablja dogovorni pristop, narašča s številom terminov, ko so imeli vlogo vzgojitelja, kar kaže, da je pri dogovornem pristopu pomemben trud, izkušnje in da gre za

proces, ki traja in da se je potrebno naučiti kako ravnati. Dogovorni pristop se je pokazal kot učinkovit z vidika samoocene vzgojiteljev in z vidika počutja tistih, ki ta pristop uporabljajo.

Uporaba različnih vzgojnih pristopov in nepoznavanje prednosti dogovornega vzgojnega pristopa je še vedno šibka točka dela vzgojiteljev na Debelem rtiču. Potreben bi bil vpogled v počutja in dožemanja posameznega pristopa s strani otrok, prav tako bi bilo potrebno na novo zasnovati izobraževanje in usposabljanje s poudarkom na dogovornem pristopu, s sodelovanjem z otroci pa tudi večje sodelovanje s strani vodstva in uvedba supervizije.